

A UMANA KAKAILAI

1

A LUAINA BUK A dovot na gugu

¹ I ti doan nam ra tutuna ba pa i mur ra nuknuk i
ra kaina tarai,

Ma pa i tur ta ra nga kai ra umana tena vana rara,
Ma pa dia ki varurung ma ra umana tena varku-
lumai.

² Ia kaka i manga gugu ka ta ra vartovo kai ra
Luluai;

Ma i nununuk ta kana vartovo a bungbung na
keake ma ra bungbung na marum bula.

³ Na varogop ma ra davai di ga vaume ta ra papar
a tava alir,

I vuavuai ta kana e,

A mapmapina bula pa i makuk;

Ma ra lavur magit par i pait diat, diat a tavua.

⁴ A umana tena varpam pa dia damana;

Dia varogop uka ma ra pal i ra vit a vuvu i kapkap
vue.

⁵ Kari a umana tena varpam pa diat a pila ta ra
varkurai,

Ma ra umana tena vana rara pa diat a ki varurung
ma ra umana tena takodo.

⁶ Tago ra Luluai i nunure ra mangamangana kai
ra tena takodo,

Ma ra mangamangana kai ra tena varpam na
virua.

2

Ra King nina ba God i ga pilak ia

- ¹ Upi ra ava ra umana Tematana dia urung,
Ma ra lavur tarai dia nuknuk ra magit vakuku?
- ² A umana king mati ra pia dia tut na vinarubu,
Ma ra lavur luluai dia kiki vung varbat
Ure ra Luluai ma nina i ga pilak pa ia; dia biti:
- ³ Dat a al kutu kadir umana vivi,
Ma dat a vue kadir lavur vinau kan dat.
- ⁴ Nina i ki ra bala na bakut na nongon ika,
A Luluai na kulume diat.
- ⁵ Namur na tata pire diat ta kana kulot,
Ma na vapurpuruan diat ta kana karvuvu.
- ⁶ Ma iau tar vaki kaugu king arama Sion kaugu
luana gomgom.
- ⁷ Ina vaarike ra varkurai;
A Luluai i ga biti tagu dari: U natugu;
Gori iau tar vangala u,
Una lul iau,
- ⁸ Ma ina tibe tar ra lavur Tematana tam,
Ma kaum ra lavur ngungu na rakarakan a guna-
gunan aro iat.
- ⁹ Una puar diat ma ra buka na palariam,
Una pamar gigi diat da ra la na pia.
- ¹⁰ Kari avat a matoto, a umana king,
Avat a kapupi ra varpit, a umana tena varkurai
mamati ra pia.
- ¹¹ Avat a toratorom tai ra Luluai ma ra bunurut,
Avat a gugu ma ra nidadar.
- ¹² Avat a galum natuna, kan na kulot,
Ma avat a virua na nga,

Tago kana kankan na arikai lutut.
Diat dia nurnur tana dia ti doan.

3

A niaring ta ra malana upi ra maramaravut

A kakailai kai David, ba i vilau kan natuna Absalom.

¹ Luluai, kaugu umana ebar dia tar peal!

Mangoro dia tut na tur varbat ure iau.

² Mangoro dia biti ure iau dari:

Pa ta maramaravut kai God pirana. Sela.

³ Ma u, Luluai, u a ramravit kikil iau;

U kaugu minamar, ma u vatur ra ulugu urama.

⁴ Iau tangi tadav ra Luluai ma ra nilaigu,

Ma i torom tagu maro ta kana luana gomgom.
Sela.

⁵ Iau ga va ma iau ga diop;

Iau ga tavangun, tago ra Luluai i maramaravut
iau.

⁶ Pa ina burutue ra ngala na kor na tarai,

Nina dia tur kikil bat iau.

⁷ Luluai, una tut; una valaun iau, kaugu God.

Tago u ga rapu ra pagupagu na ngie i diat par
kaugu umana ebar,

U tar bubur ra pal a ngie i ra umana tena varpam.

⁸ A valavalaun i tur uka pire ra Luluai;

Kaum varvadoan na ki taun kaum tarai. Sela.

4*A niaring ta ra marum upi ra maramaravut*

Kai nina i lue ra kakailai; ta ra pagol; a kakailai kai David.

¹ Kaugu takodo na God, una torom tagu ba iau kail u;

U tar valangalanga iau ba i ga tup iau;

Una mari iau, ma una valongore kaugu niaring.

² Avat a tarai, aivia ra bung boko ava pukue kaugu minamar upi ra vavirvir?

Aivia ra bung ava mainge ra mangamangana vakuku ma ava anan upi ra vaongo? Sela.

³ Ma avat a nunure ba ra Luluai i tar tibe voire pa ra dovot na tena lotu upi kana iat;

Ra Luluai na valongore ba iau ora.

⁴ Avat a variru, ma koko avat a varpam;

Avat a nununuk ta ra bala i vavat iat ba ava vava, ma avat a ngo. Sela.

⁵ Avat a tul tar ra lavur takodo na tinabar,

Ma avat a nurnur tai ra Luluai.

⁶ Mangoro dia biti: To ia na ve tar ta bo na magit ta vevet?

Luluai, a talapar i ra matam na pupua taun avet.

⁷ U ga vagugu ra balagu,

Ma ra tinavua i kadia kon ma kadia vain pa i vagugu diat.

⁸ Ina va ma ina diop ma ra malmal,

Tago u kaka, Luluai, u vabakite bulu iau.

5

A niaring upi ra varbalaurai

Kai nina i lue ra kakailai; ta ra vuvu; a kakailai kai David.

¹ Luluai, una valongore kaugu tinata,

Una nuk pa ra ninunuk ta ra balagu.

² Una valongore kaugu kinail, kaugu king ma kaugu God,

Tago iau araring piram.

³ Luluai, una valongore ra nilaigu ta ra malana;

Ta ra malana ina vaninare kaugu niaring tadavu, ma ina mono.

⁴ Tago vakir u a god ba na gugu ta ra varpam;

A kaina pa na ki piram.

⁵ A umana lunga pa diat a tur ta ra luaina matam;

U milikuane ra lavur tena varpam par.

⁶ Una nila vue ra umana tena vaongo;

A Luluai i milikuane ra tena vardodoko ma ra tena vavagu.

⁷ Ma iau, ina ruk ta ra kubam ta kaum peal varmari;

Ina variru piram, ma ina lotu tadav kaum pal i gomgom.

⁸ Una lue rap iau, Luluai, ta kaum mangamangana takodo, ure kaugu lavur ebar.

Una vakapa mal kaum nga ta ra luaina matagu.

⁹ Tago pa ta dovotina i tur ta ra ngie i diat;

A bala i diat i manga kaina ka;

A kongkong i diat i da ra babang na minat i panganga;

A kamea i diat i tata na varmananai vakuku.

¹⁰ God, una takun ot pa diat;

Boina ba diat a bura ure ra nuknuk i diat iat;
 Una okole vue diat ure kadia peal varpam,
 Tago dia tar tut na varpam ure u.

¹¹ Ma boina ba diat par dia nurnur tam, diat a ga
 tuna ka,
 Diat a malalongo na gugu vatikai, tago u kove
 diat.
 Ma diat dia manane ra iangim diat a gugu tam.

¹² Tago una vadoane ra tena takodo;
 Luluai, una pulu ia ma ra varmari da ra ramravit.

6

*A niaring upi ra maramaravut ta ra e na pur-
 puruan*

Kai nina i lue ra kakailai, ta ra pagol; a tiun
 Seminit; a kakailai kai David.

¹ Luluai, koko una pit iau ta kaum kankan,
 Ma koko una vapagumanene iau ta kaum ngala
 na kulot.

² Luluai, una mari iau, tago iau tar bilua;
 Luluai, una valagar pa iau, tago ra urugu i purpu-
 ruan.

³ Damana ra balagu i purpuruan;
 Ma u Luluai, aivia ra bung boko?

⁴ Una lilikun, Luluai, una valangalanga iau,
 Una valaun iau ta kaum varmari.

⁵ Tago ba di mat pa di nuk pa mule u,
 Ma ta ra ruarua na tulungen ia na pite pa mule
 u?

⁶ Iau tar talanguan ma kaugu oir;
 A lavur marum i polo ko kaugu vava;

Iau pukpuk kaugu molamolo ma ra lur na matagu.

⁷ A kiau na matagu i gavul ta ra tinangi,
I rovo ure kaugu lavur ebar.

⁸ Avat a vana kan iau, avat ra lavur tena varpian par,

Tago ra Luluai i tar valongore kaugu tinangi.

⁹ Ra Luluai i tar valongore kaugu nilul vovo;

Ra Luluai na alube pa kaugu niaring.

¹⁰ Kaugu lavur ebar par diat a vavirvir, ma diat a purpuruan na kaia, diat a lilikun, ma da varuva vakaian diat.

7

A niaring upi ra takodo na varkurai

A kakailai kai David nina i ga kaile tadav ra Luluai ure ra tinata kai Kus, a te Beniamin.

¹ Luluai kaugu God, iau nurnur piam;

Una valaun iau kan diat par dia korot mur iau,
ma una valangalanga iau;

² Kan na karat kadakadal kaugu nilaun da ra leon,
Na kadal ia, ma pa ta na ati ba na valaun ia.

³ Luluai kaugu God, ona iau tar pait go;

Ona i kaina ra limagu;

⁴ Ona iau tar bali nina amir ga ki na malmal me
ma ra kaina;

(Maia, ma iau ga valangalanga kaugu ebar vakuku;)

⁵ Boina ba ra ebar na vakaina kaugu nilaun, ma
na kinim vake;

Maia, na ruarua taun iau ura ra pia,

Ma na vaki kaugu minamar ta ra tobon. Sela.

⁶ Una tut, Luluai, ta kaum kankan,
Una vadadake u ma una tur bat ra nginangal na
kulot kai kaugu umana ebar;
Ma una tavangun maravut iau; u tar vartuluai upi
ra varkurai.

⁷ Ma boina ba ra kor na tarai na tur kikilane u;
Ma una vana urama liu ta diat.

⁸ Ra Luluai i pait ra varkurai pire ra tarai;
Una kure iau, Luluai, vardada ma ra takodo na
maukuagu,
Ma vardada ma ra dovotina i ki tagu.

⁹ Boina ba ra varpam kai ra lavur tena varpam
na par, ma una vatur vapidikat ra umana
tena takodo;
Tago God, a tena takodo, i valar ra nuknuk i ra
tarai ma ra bala i diat bula.

¹⁰ God kaugu ramravit,
Nina i valaun diat i dovot ra bala i diat.

¹¹ God a takodo na tena varkurai,
Maia pa, ia ra God ba na kankan ure ra kaina a
bungbung par.

¹² Ona ta tikai pa i nukpuku, na al vamangi kana
pakat na vinarubu;
I tar lele kana panak, ma i tar vaninare.

¹³ I tar mal bula. ra ana rumu na minat;
Ma kana umana pu i vabirao diat.

¹⁴ Ea, i mamat ra nuknukina ma ra kaina;
Maia pa, i tar lalau pa ra magit i bilak, ma i kava
vue ra vavaongo.

¹⁵ I tar kal ra tung, ma i kal valulur pa ia,
Ma ia iat i tar bura ta ra tung i pait ia.

16 Kana bilak na mangamangana na pipit likun ta
ra uluna iat,
Ma kana mangamangana karangap na ki taun ra
tunurot na uluna.

17 Ina pite pa God da i topa ia ure kana manga-
mangana takodo;
Ma ina kakailai na pite varpa tadav ra iang i ra
Luluai ra Ngala Kakit.

8

A minamar i God ma ra variru kai ra tarai

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Gitit; a kakailai
kai David.

¹ Luluai, kaveve Luluai,
I mamar tuna ra iangim ta ra rakarakan a guna-
gunan par!

U tar vaki kaum minamar urama ra ul a bakut.

² Ta ra ngie i ra umana kuramana, ma ta ra ngie i
diat dia u boko u tar mal vaarike ra dekdek,
Ure kaum umana ebar,
Upi una vamut ra ebar ma ra tena varobo.

³ Ba iau nuk pa ra bala na bakut, a papalum na
limam,

A gai ma ra umana tagul, nina u ga vaki diat,

⁴ Ava bar ra tarai, upi una nuk pa diat?

Ma ava ra tutana ba una laume kapi ia?

⁵ Tago u ga vaki ia, ma i papait na varogop ma
God,

U vatoke ra minamar ma ra variru tana.

⁶ U ga tul tar ra varkurai tana ure ra lavur
papalum na limam;

U ga vaki ra lavur magit par ta ra vavai na kauna;

⁷ A lavur sip, ma ra umana bulumakau parika,
Maia pa, a umana leing bula ta ra pupui;

⁸ A umana beo liuliu, ma ra umana en ta ra ta,
Ma ra lavur mangana i vanavana ta ra ta.

⁹ Luluai, kaveve Luluai, i mamar tuna ra iangim
ta ra rakarakan a gunagunan parika!

9

*A pite varpa tadav God ure kana dovot na
varkurai*

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Mut-Laben; a
kakailai kai David.

¹ Ina pite pa ra Luluai ma ra balagu parika;
Ina vaarike kaum lavur enana papalum.

² Ina gugu ma ina ga tuna tam,
Ina pite pa ra iangim, u ra Ngala Kakit.

³ Ba kaugu umana ebar dia vilau,
Dia bura ma dia panie ke ta ra luaina matam.

⁴ Tago u tar varkurai maravut ure ra magit i
takodo piragu ma ure kaugu papalum;
U tar ki ta ra kiki na king ma ra takodo na
varkurai.

⁵ U tar bor ra umana Tematana, u tar nila vue ra
umana tena varpam,
U tar pun vatukum vue ra iang i diat.

⁶ A umana ebar dia tar panie, ma dia tar kaina
tukum;
U tar re vue kadia umana pia na pal,
Pa da nuk uraure pa mule diat.

- 7 Ma ra Luluai i ki na king pa na mutu;
I tar mal pa kana kiki na king upi ra varkurai.
- 8 Ma na kure ra rakarakan a gunagunan ma ra
takodo na varkurai,
Na kure vatakodo ra lavur vuna tarai.
- 9 Ra Luluai na da ra pal na bakbakit kadiat di ki
taun diat, a pal na bakbakit ta ra kilala na
purpuruan.
- 10 Ma diat dia nunure ra iangim, diat a nurnur
tam,
Tago u, Luluai, pa u nur vue diat dia tikan up u.
- 11 Avat a kakailai na pite varpa tadav ra
Luluai, nina i ki Sion;
Avat a vaarike kana lavur papalum livuan pire ra
tarai.
- 12 Tago nina i varvartir ure ra vardodoko i nuk pa
diat,
Pa i nuk vue ra kinail kai ra umana luveana.
- 13 Una mari iau, Luluai;
Una gire ra mangana varmonong nina ba iau
kairane ta diat dia milikuane iau,
U nam, ba u puak vairop iau kan ra mataniolo na
minat;
- 14 Upi ina vaarike vapar ra pite varpa piram,
Ta ra umana mataniolo kai natu i Sion, a vavina,
Ina gugu tuna ta kaum varvalaun.
- 15 A umana Tematana dia tar bura ta ra tung dia
ga kal ia,

Ra ubene dia ga vung ive pa ia, i kun vake ra kak
i diat iat.

¹⁶ Ra Luluai i tar vaarike ia iat mulai, i tar
varkurai;

A tena varpam i virua ta ra papalum na limana
iat. Igaion, Sela.

¹⁷ A umana tena varpam diat a talil ta ra ruarua
na tulungen,

Maia pa, diat par a umana Tematana ba dia nuk
vue God.

¹⁸ Tago diat dia ki na niiba vakir da nuk vue diat
vataikai,

Ma pa na rara tukum nam ba ra umana luveana
dia nuknuk upi ia.

¹⁹ Luluai, una tut; koko ra tarai diat a uvuvia;
Boina ba da kure ra umana Tematana ta ra luaina
matam.

²⁰ Luluai, una vaburut na kaia diat;
Boina ba ra lavur Tematana diat a nunure ba diat
a tarai ka. Sela.

10

A niaring upi ra maramaravut

¹ Luluai, ta ra ava u tur vavailik?

Ta ra ava u ki ivai ta ra kilala na purpuruan?

² A tena varpam i malamala ngala, ma di korot
mur tuna ra luveana;

Boina ba diat a virua mulai ta ra magit dia varpit
ure.

³ Tago ra tena varpam i langlang ta kana lavur
mamainga,

Ma ra tena vavarana i piyam vue ra

Luluai, ma i vul ia bula.

⁴ A tena varpam ba i kolakolo ra matana, i biti:
Pa na titir upi ia.

Kana lavur nuknuk dari: Pa ta God.

⁵ Kana lavur mangamangana dia tur padikat
vataikai;

Kaum lavur varkurai dia ki na lao, pa i gire diat;
Ma ure kana lavur ebar, i kulume diat.

⁶ A nuknukina i dari:

Pa ina takari;

Pa ina ki kaina ta ra lavur taun tarai namur.

⁷ A ngiene i buka ma ra tinata kakaina, ra vaongo
ma ra tinata na arung varbat;

A bilak na tinata ma ra kaina tinata dir ki ta ra
vavai na karameana.

⁸ I ki parau ta ra umana pia na pal,

I doko ive diat ba pa dia rara;

I makmakile ive diat dia vana tuna ka.

⁹ I va parau da ra leon ta kana babang;

I kiki uai upi na kinim ra luveana;

I kinim pa ra luveana, ba i al pa ia ma kana ubene.

¹⁰ I ki rokrok, ma i pa rururu,

Ma diat dia vana tuna ka dia virua ta ra dekdek-
ina.

¹¹ I biti dari: God i tar valubane;

I ive ra matana, ma pa na gire.

¹² Una tut, Luluai; God, una vatur ra limam
urama;

Koko u nuk vue ra umana luveana.

¹³ Ta ra ava ra tena varpam na vul God,

Ma na biti ba pa u titir upi ia?

14 U tar gire, tago u gire ra bilak na magit ma ra varpam upi una kure;

Nina i ki tuna ka i nur tar mule tam;

U tar maravut ra umana nat na ling ta ra lavur kilala i tar par.

15 Una bubur ra lima i ra tena varpam;

Ma ure ra bilak na tutana, boina ba una tikan vue kana varpam par, upi koko u gire mule ta na.

16 Ra Luluai a king pa na mutu;

A umana Tematana dia tar panie kan kana gunan.

17 Luluai, u tar valongore ra mamainga kadiat i madu ra bala i diat;

Una mal pa ra nuknuk i diat; una vatorome ma ra talingam;

18 Upi una kure maravut ra umana nat na ling ma diat di arung bat diat,

Upi koko ra tarai mati ra pia diat a ngangal mulai.

11

A nurnur tai God

Kai nina i lue ra kakailai; kai David.

1 Iau rivarivan tai ra Luluai; Dave ava biti tagu:

Una lop tar ta kaum luana da ra beo?

2 Tago, gire, a umana tena varpam dia lele ra panak,

Dia vung vaninare kadia pu ta ra vinau,

Upi diat a tut nina i takodo ta ra bobotoi.

3 Gala di vakaina vue ra vunapaina,

Ava ra umana tena takodo diat a gala pait ia?

4 Ra Luluai i ki ta kana pal tabu,

Ra Luluai, kana kiki na king i tur arama ra bala
na bakut,

A kiau na matana i gire ra umana natu i ra tarai,
ma ra pilpil na matana i valar diat.

⁵ Ra Luluai i valar ra umana tena takodo.
Ma ra tulungeana i pidimuane ra tena varpam
ma nina bula i varvakaina.

⁶ Na vapeal ra umana kun pire ra umana tena
varpam;

A iap ma ra pakar ma ra malamalapang na vuvu,
nam kadia tiniba.

⁷ Tago ra Luluai i takodo,
I mainge muka ra mangamangana takodo;
A umana tena takodo diat a gire ra matana.

12

A niaring upi ra maramaravut

Kai nina i lue ra kakailai, a tiun Seminit; a
kakailai kai David.

¹ Luluai, una maramaravut, tago ra tena lotu i tar
panie;

Tago diat i dovot ra maukua i diat dia par pire ra
umana natu i ra tarai.

² Dia tatike ra magit vakuku ka, tikitikai dir ma
talaina;

Dia tata na varmananai vavaongo, ma ra bala i
diat dir enana ma kadia tinata.

³ Ra Luluai na nila vue ra ngie i diat par dia tata
na varmananai vavaongo,

Ma ra karamea i diat dia vangala vakuku kadia
tinata.

⁴ Diat dia biti: Avet a ongaongor ma ra karamea i
vevet;

A ngie i vevet kavevet iat; to ia na luluai ta vevet?

⁵ Go ina tut, ra Luluai i biti,
Tago di ra vue ra magit kai ra luveana, ma tago
diat dia ki na niiba dia mamadung;

Ina vaki ia ta ra rivarivan nina ba i anan upi ia.

⁶ A tinata kai ra Luluai a gomgom na tinata;
I da ra silva ba di tar tun vagomgom ia ta ra ubu
ra pia,
Di valavurua ma ra varvagomgom tana.

⁷ Luluai, una ga mataure diat,
Una ga kove diat kan go ra taun tarai vatvatikai.

⁸ A umana tena varpam dia vana vurvurbit ta ra
gunagunan par,
Tago di nuk vangala pa ra varpam pire ra umana
natu i ra tarai.

13

A niaring upi ra maramaravut

Kai nina i lue ra kakailai, a kakailai kai David.

¹ Luluai, na tuk vingai bar? Una valubane
vaticene iau vang?

Aivia ra bung boko una ive ra matam kan iau?

² Aivia ra bung boko ina nununuk ta ra balagu,
Ma ra niligur na ki ta ra balagu ra bungbung par?
Aivia ra bung boko kaugu ebar na ngala ta mimir?

³ Luluai, kaugu God, una nuk pa iau, ma una
torom tagu;

Una vakapa ra kiau na matagu kan ina diadiop
ma ra niva na minat;

⁴ Kan kaugu ebar na biti: Iau tar uvia pa ia;

Kan kaugu lavur ebar diat a manga gugu ba iau takari.

⁵ Ma iau tar nurnur ta kaum varmari;
A balagu na manga gugu ta kaum varvalaun;

⁶ Ina kakailai tadav ra Luluai,
Tago i tar vapeal kana bo na mangamangana
piragu.

14

A kaina mangamangana kai ra tarai (Kak 53)

Kai nina i lue ra kakailai; kai David.

¹ A nuknuk i ra lunga dari: Pa ta God.

Di tar vakaina kadia lavur mangamangana, di tar
manga vabilak diat;

Pa ta tikai ba na pait ra boina.

² Ra Luluai i gigira ba marama ra bala na bakt,
ma i na tadav ra umana natu i ra tarai.

Upi na gire ba ta umana dia minana bar,
Ma diat a tikan upi God.

³ Diat parika dia tar vana irai; dia tar dur par.

Pa ta na ba i pait ra boina; pa ta tikai ka.

⁴ Dave, ra umana tena varpiam par pa dia ma-
toto?

Diat ba dia en kaugu tarai da dia en ra magit,
Ma pa dia lotu tadav ra Luluai.

⁵ Akamana i ga tup diat ra ngala na bunurut;

Tago God i ki maravut ra takodo na taun tarai.

⁶ Ava varuva ra mamainga kai nina i ki na malari,
Ma ga ra Luluai kana rivarivan.

7 Boina ba ra valavalaun kai Israel na vana rikai maro Sion!
 Ta ra bung ba ra Luluai na valangalanga kana tarai kan kadia kini na vilavilau,
 Ta nam ra bung Iakob na gugu tuna, ma Israel na ga.

15

Nam ra magit God i mainge

A kakailai kai David.

¹ Luluai, ia na kiki ta ra kubam? Ia na ki ta kaum luana gomgom?

² Nina ba i ko tuna kana mangamangana, ma i papait ra magit i takodo,

Nina ba i tatike ra dovotina ta ra balana.

³ Nina ba pa i varurai kakaina ma ra karameara,
 Ma pa i vakaina talaina,
 Ma pa i kapupi ra kaina varvai ure nina dir ki varurung me.

⁴ Nina i milmilikuane ra bilak na tutana;

Ma i ruru diat dia ru ra Luluai.

Nina ba i vavalima, ma ona ia iat i kaina tana, i pait ot pa ia ka, pa i vaenana pa ia.

⁵ Nina i kaiane ra tarai ma kana mani, ma pa i vatur vake ra ngala na kubika tana,

Ma pa i alube pa ta varkul upi na takun nina pa i rara.

Nina i papait ra dari pa na takari muka.

16

A niaring na nurnur

A Miktam kai David.

- 1 Una vaale bat iau, God, tago iau rivarivan tam.
2 Iau tar tatike tai ra Luluai dari: U kaugu Luluai;
U kaka ra bo na magit ba iau vatur vake.
- 3 Ma ure ra tarai na viviliai ta ra gunagunan,
Dia ko vurakit, iau gugu tuna ta diat.
- 4 Diat dia kia vue ra Luluai ma ta enana god, na
pepeal kadia lavur niligur;
Pa ina tul tar kadia umana tinabar, a nimomo na
gap,
Ma pa ina vatang ra iang i diat ma ra ngiegu.
- 5 Ra Luluai ia kaugu tiniba ma ra agu nimomo;
U tar mal vake kaugu tiniba.
- 6 Di tar valarue kaugu tiniba ta ra vakak na
gunan,
Maia pa, kaugu tiniba i boina tuna.
- 7 Ina pite pa ra Luluai, nina i tar tovo iau;
Maia pa, a balagu i tar vateten iau ta ra marum.
- 8 Ra Luluai i tur vatikai ta ra luaina matagu,
Pa ina takari, tago i tur ta ra papar a limagu tuna.
- 9 Kari a balagu i ga, ma ra tulungeagu i gugu;
A pakagu bula na ki bulu.
- 10 Tago pa una nur tar ra tulungeagu tai ra ruarua
na tulungen,
Ma pa una tul tar kaum tena lotu upi na nunure
ra mareng na minat.
- 11 Una ga vateten iau ta ra nga na nilaun;
I ngala mat ra gugu ta ra luaina matam,
Ma ra gina ba pa na mutu i tur ta ra limam tuna.

17

A niaring kai ra tena takodo

A niaring kai David.

¹ Luluai, una valongore nam i takodo, una torom ta kaugu kinail;

Una valongore kaugu niaring, nina ba pa i irop ta ra ngiegu ma ra vaongo.

² Boina ba ra varkurai ure iau na vana rikai tam; A matam na gire ra mangamangana takodo.

³ U tar valar ra balagu; u tar tadav iau ta ra marum;

U tar valar iau, ma pa u gire tadav ta magit; I ot ra nuknukigu ba koko na rara ra ngiegu.

⁴ Ma ure ra mangamangana kai ra tarai:

Iau tar nuk pa ra tinata na ngiem, ma pa iau mur ra lavur nga kai ra umana tena vakavakaina.

⁵ Iau vanavana vatikai ta kaum lavur nga, A ura kaugu pa dir tamagaga.

⁶ Iau tar kakail piram, tago u God, una ga valongore iau.

Una lingan upi iau, ma una valongore kaugu tinata.

⁷ Una vaarike kaum enana varmari,

U nam, u valaun diat dia nurnur tam ma ra limam tuna

Kan diat dia tut na vinarubu ure diat.

⁸ Una balaure iau, da di balaure ra kiau na mata, Una ive iau ta ra malur na bebeam,

⁹ Kan ra umana tena varpam dia vakaina iau,

Kan diat bula kaugu umana ebar tuna dia tur
kikil iau.

¹⁰ Dia tar banu bat ra bala i diat,
Dia vatavatang ra lavur ngala na tinata vakuku.

¹¹ Dia tur kikil avet go ta kaveve lavur vinavana,
Dia makmakila upi diat a vabura avet ra pia.

¹² Dia varogop tuna ma ra leon i mulmulum upi
ra ana virua,
Ma dia da ra nat na leon i kiki uai ta ra pakana
gunan ivai.

¹³ Luluai, una tut,
Avat a tur varmatam, ma una ub diat.
Una valaun iau ma kaum pakat na vinarubu kan
ra tena varpiam;

¹⁴ Ma kan ra tarai ma ra limam, Luluai,
Kan ra tarai ta go ra rakarakan a gunagunan ba
kadia tiniba i tur ta go ra nilaun uka,
Ma kan diat ba u vabuka ra bala i diat ma kaum
ngatngat na tinabar;
A nuknuk i diat i ngo, tago mangoro na natu i diat,
Ma ra ibaiba na tabaririk kadiat dia tibe tar ia ta
ra umana natu i diat.

¹⁵ Ma boina ba ina gire ra matam ure ra manga-
mangana takodo;
Ba ina tavangun, boina ba na ngo ra nuknukigu
ta ra malalarim.

18

A kakailai na niuvia kai David (2 Sam 22:1-51)

Kai nina i lue ra kakailai; kai David a tultul kai ra Luluai, nina i ga tatike ra lavur tinata ta go ra kakailai pire ra Luluai, ta nam ra bung ba ra Luluai i ga valaun ia tana kan ra lima i kana umana ebar ma kan ra lima i Saul, ma i biti:

¹ Luluai, ra dedekigu, iau mari u.

² Ra Luluai ia kaugu vat i ta, kaugu pal na bakbakit, ma kaugu tena valaun;

Kaugu God, kaugu padikat na vat i ta, ina rivarivan tana.

Kaugu ramravit, ma ra dekdek iau lalaun tana, kaugu pal na rivarivan i manga tuluai urama.

³ Ina kail tadav ra Luluai, nina i topa ia ba da pite pa ia,

Ina laun kan kaugu lavur ebar.

⁴ A umana vinau na minat dia ga rau kikil iau, Ma iau ga burut ta ra varpam i da ra lovon ta.

⁵ A umana vinau na ruarua na tulungen dia ga viviai tagu,

A lavur kun na minat dia ga tadav iau.

⁶ Iau ga kail tadav ra Luluai ba iau ga ki na malari, Ma iau ga tangi tadav kaugu God;

I ga valongore ra nilaigu ta kana pal tabu,

Ma kaugu tinangi ta ra luaina matana i ga ruk ra talingana.

⁷ A rakarakan a gunagunan i ga dadar ma i ga guria,

A vunapai ra lualuana bula i takari ma i dadar,
tago i ga kankan.

⁸ A mi i tubang rikai ta kana kankan,
Ma ra iap ta ra ngiene i ga vavaimur;
A umana lakit dia ioaio tana.

⁹ I ga lele ra bakut bula ura ra pia, ma i ga kuba;
A ngala na bingnimuna i tur ta ra vavai ra kauna.

¹⁰ Ma i ki ra ul a angelo, ma i pururung;
Maia pa, i pururung lulut ta ra ul a bebea i ra
vuvu.

¹¹ I ga paraparau ta ra bobotoi, nam kana bak-
bakit kikil ia;
A umana korong na bakut, a umana ivarat arama
ra maup.

¹² A bata na vatvat ma ra lakit
I irop kan ra talapar ta ra luaina matana.
Ma i bura doladolo kana lavur ivarat;

¹³ Ra Luluai i ga pangpagur bula arama ra bala na
bakut,
Ma ra Ngala Kakit i tata;
A bata na vatvat ma ra lakit.

¹⁴ I ga tulue kana umana pu, ma i korot varbaiane
diat;
Maia pa, mangoro na meme, ma i ubu vapurpu-
ruan pa diat.

¹⁵ A bala na ta i vana rikai
Ta kaum varpit ma ta ra vuvu na bilaum;
Dir ga vaarike bula ra vunapai ra rakarakan a
gunagunan.

¹⁶ I tulue ra limana marama, ma i vatur iau;
I al vairop iau kan ra do na tava.

¹⁷ I valangalanga iau kan kaugu dekdek na ebar,

Ma kan diat dia milmilikuane iau,
Tago dia ga manga dekdek ta vevet.

18 Dia ga tadav iau ta ra bung iau ki na malari
tana,

Ma ra Luluai i ga tukal iau.

19 I ben pa iau ta ra pakana gunan i maup;
I valangalanga iau, tago i manga gugu tagu.

20 Ra Luluai i vapuak iau da i topa kaugu manga-
mangana takodo;

I babali piragu da i topa ra gomgom na limagu.

21 Tago iau tar mur ra nga kai ra Luluai,

Ma pa iau vana rara kan kaugu God.

22 Tago kana lavur varkurai dia ga tur ta ra luaina
matagu,

Ma pa iau ga vue kana lavur togotogo kan iau.

23 Iau ga ko vurakit bula pirana,

Ma iau ga balaure bat iau kan ra varpam.

24 Kari ra Luluai i tar vapuak iau varogop ma
kaugu mangamangana takodo,

Varogop ma ra gomgom na limagu ta ra luaina
matana.

25 Una ga vaarike kaum varmari pire diat dia
varmari,

Una ga ko vurakit tadav diat dia ko vurakit;

26 Una ga gomgom vurakit pire diat dia gomgom,

Ma una ga turtur bat diat dia bilak.

27 Tago una ga valaun ra tarai dia malari;

Ma diat dia malamala ngala ka, una ga vaikilik pa
diat.

28 Tago una ga valiting kaugu lamp;

Ra. Luluai kaugu God na vakapa kaugu bobotoi.

29 Tago ba dor ma u, ina korot mur a loko na tarai
na vinarubu,

Ma ona amir ma kaugu God ina pil lake ra liplip.

³⁰ Ma ure God, kana nga i ko vurakit;

A tinata kai ra Luluai i dovot;

Ra Luluai a ramravit kadiat par dia nurnur tana.

³¹ Tago ia God? la kaka ra Luluai.

Ma to ia ra vat i ta? Kada God kakika.

³² Nam ra God i vi pit iau ma ra dekdek,

Ma i mal kaugu nga upi na ko vurakit.

³³ I mal ra kaugu upi na varogop ma ra kau i ra
me,

Ma i vaki iau ta kaugu kiki liu.

³⁴ I tovo ra limagu ure ra vinarubu,

Upi ra limagu na lele valar pa ra panak na
palariam gobol.

³⁵ U tar tul tar tagu bula ra ramravit nina ba kaum
valavalaun;

Ma ra limam tuna i maravut iau,

Ma kaum varmari i pait vangala pa iau.

³⁶ U tar valangalanga ra pakana gunan iau vana-
vana tana,

Ma ra ura kaugu pa dir tamagaga.

³⁷ Ina korot mur kaugu umana ebar, ma ina tadav
diat;

Ma pa ina lilikun mulai tuk ta nam ba dia tar
virua.

³⁸ Ina go vakakit diat upi koko diat a tut mulai.

Diat a bura ta ra vavai ra ura kaugu.

³⁹ Tago u tar vi pit iau ma ra dekdek upi ra
vinarubu;

U tar vamolo tar diat i tagu, diat dia ga tut na
vinarubu ure iau.

⁴⁰ U tar pukue vatalil kaugu umana ebar,

Ma ure diat dia milmilikuane iau, iau tar ubu vue
diat.

41 Dia ga tangi ma pa ta na i valaun diat,
Dia tangi tadav ra Luluai iat, ma pa i torom ta diat.

42 Ma iau ga ubu. pamar gigi diat; dia da ra tobon
a vuvu i kap vue;
Iau vue pikire vue diat da ra pikai ta ra nga.

43 U tar valaun iau kan ra varngangar kai ra tarai;
U tar vaki iau upi iau ra lualua ta ra umana
Tematana;
A tarai ba pa iau ga nunure diat dia tar torom
tagu.

44 Ba dia valongore ra tinata ure iau diat a torom
vuavuai tagu,
A umana vaira diat a ongo tagu.

45 A umana vaira diat a bilua vanavana,
Ma diat a vana rikai ma ra nidadar kan kadia
lavur pal na bakbakit.

46 Ra Luluai i laun, ma da pite pa kaugu vat i ta,
Ma da manga pite pa God kaugu tena valaun,

47 Maia pa, nam ra God ba na pait ra varobo ure
iau,

Ma i vamolo tar ra tarai tagu.

48 I valaun iau kan kaugu umana ebar,
Maia pa, u vaki iau urama kan diat dia tut na
vinarubu ure iau,

U valaun iau kan ra tena vakavakaina.

49 Kari, Luluai, ina tul tar ra pite varpa tam pire
ra umana Tematana,

Ma ina kakailai na pite varpa tadav iangim.

50 Ra Luluai i tul tar ra ngala na valavalaun ta
kana king,

Ma i vaarike tar ra varmari tai nina i ga pilak pa
ia,
Tai David ma kana tarai namur ma pa na mutu.

19

A minamar i God ta ra papalum na vavaki

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

¹ A lavur bakut i varvai ure ra minamar i God,
Ma ra maup i vaarike ra papalum na limana.

² Tikatika na bung na keake i ve tar ia ta ra bung
na keake mulai,

Ma tikatika na marum i vamatotone pa ta ra
marum mulai.

³ A dovotina pa ta tinata ma pa ta vatavatang;
Pa di valongore ra nilai dir.

⁴ Kadir langun i tuk tar ta ra rakarakan a gunagu-
nan par,

Ma kadir tinata ta ra lavur ngungu na gunagunan
mutu.

God i tar pait ra kuba i ra keake tana,

⁵ Nina ba i varogop ma ra taulai kalama i irop ta
ra kubana,

Ma i gugu da ra tena ongor i vutvut ta kana
vinavana.

⁶ Kana vinavana i tur pa ia ta ra ngu na lao,

Ma i tuk tar mulai ta ra lavur ngunguna;

Ma pa ta magit ba pa i kairane ra lapapuna.

A varkurai kai ra Luluai

⁷ A vartovo kai ra Luluai i ko vurakit ma i valar
ra tulungea i ra tarai;

A varvai kai ra Luluai i dovot, ma i vakabinana
diat dia tuptup.

⁸ A umana togotogo kai ra Luluai dia takodo, ma dia vagagane ra bala i ra tarai.

A vartuluai kai ra Luluai i gomgom, ma i vanana pa ra kiau na mata i ra tarai.

⁹ A variru tadav ra Luluai i gomgom, ma i tur pa na mutu;

A umana varkurai kai ra Luluai dia dovot ma dia takodo par.

¹⁰ I topa ia ba da manga anan upi diat, ma koko da manga anan upi ra goled;

Maia pa, ma upi ra ngala na goled ba i ngatngat bula, pata.

Dia manga kalami ta dir ma ra bulit na livur

Ma ra polo ta ra bulit na livur.

¹¹ Dia vaale kaum tultul;

Ma nina i toratorom ta diat na kale pa ra ngala na vapuak.

¹² Ia na nunure ilam kana lavur nirara?

Una pun vue kaugu lavur nirara dia tur ivai.

¹³ Una tur bat kaum tultul ta ra umana varpian tuna,

Koko diat a kure iau; damana ina ko vurakit,

Ma ina langalanga kan ra ngala na mangamangana varpian.

¹⁴ Boina ba ra tinata na ngiegu ma ra ninunuk ta ra balagu na takodo ta ra luaina matam,

U Luluai, kaugu rivarivan ma kaugu tena valaun.

20

A niaring upi ra niuvia

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

¹ Ra Luluai na torom tam ta ra bung na purpu-
ruan;

A iang i ra God kai Iakob na balaure bat u;

² Na tulue ra maramaravut piram maro ra
kubana,

Ma na vapidikat u maro Sion;

³ Na nuk vake kaum lavur vartabar,

Ma na vatur vake kaum tinabar di tun tar ia;

⁴ Na tabar u ma ra magit a balam i mainge,

Ma na pait ot pa ra nuknukim.

⁵ Avet a malalongo na gugu ure kaum niuvia,

Ma dat a vatur kada lavur vakilang ta ra iang i
kada God;

Ra Luluai na pait ot pa kaum lavur nilul.

⁶ Go iau nunure ba ra Luluai i valaun nina i ga
pilak pa ia;

Na torom tana marama ra bala na bakut ta kana
kiki tabu.

Ma na valaun ia ma ra dekdek na limana tuna.

⁷ Ta umana dia nurnur ta ra kiki na vinavana, ma
ta ra umana ta ra lavur os;

Ma avet, avet a vatang ika ra iang i ra

Luluai, kaveve God.

⁸ Dia tar pa rururu ma dia tar bura;

Ma avet ave tar tut, ma ave tur takodo.

⁹ Luluai, una maravut ra king;

Una torom ta vevet ba ave oro.

21

A pite varpa ure ra muvia

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

¹ Luluai, a king na gugu ta ra dekdekim;

Ma na manga gugu ta kaum valavalaun!

² U ga tabar ia ma ra magit a balana i ga mainge,
Ma pa u ga muie nam i ga lul upi ia ma ra ngiene.
Sela.

³ Tago u totongo upi ia ma u vadoane ma ra
umana bo na magit;

U vatoke tar ra vipuar na goled i ngatngat.

⁴ I ga lul ra nilaun tam, ma u tul tar ia tana;

Ba na lolokon kana nilaun ma pa na mutu.

⁵ I ngala kana minamar ure kaum valavalaun;

U vauluve ma ra variru ma ra minong.

⁶ Tago u vadoane pa na mutu,

U vagugu pa ia ma ra gugu ta ra luaina matam.

⁷ Tago ra king i nurnur tai ra Luluai,

Ma ta ra varmari kai ra Ngala Kakit pa na takari.

⁸ A limam na tikan tadav diat par kaum umana
ebar;

A limam tuna na tikan tadav diat dia milikuane
u.

⁹ Una kure diat upi diat a varogop ma ra ubu na
iap ta ra luaina matam.

Ra Luluai na konome diat ta kana kankan,

Ma ra iap na en vue diat.

¹⁰ Una li vue ra umana natu i diat kan ra
rakarakan a gunagunan,

Ma ra umana bul mur ta diat kan ra tarai.

¹¹ Ba dia vaninare value ta kaina magit ure u,

Ba dia abe pa ta kaina mangana, pa dia pait valar
pa ia;

¹² Tago u pukue vatalil diat,

Ma una al vaninare kaum vinau na panak upi ra
mata i diat.

¹³ Luluai, una ngalangala ta ra dekdekim iat;

Damana avet a kakailai, ma avet a pite pa kaum
niongor.

22

*A kunukula na kinadik ma ra kakailai na pite
varpa*

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Aielet-Asar; a
kakailai kai David.

¹ Kaugu God, kaugu God, ta ra ava u vana kan iau?
Ta ra ava u ki vailik kan iau, ma pa u maravut iau,
ma ta ra ava pa u valongore kaugu tinata
na niriri?

² Ea, kaugu God, iau oraoro ta ra keake, ma pa u
torom;

Ma ta ra marum bula pa iau ki mut.

³ Ma u, u ti lia kakit,
U nam u kiki na king livuan ta ra pite varpa kai
Israel.

⁴ A umana tama i vevet dia ga nurnur tam;
Dia ga nurnur, ma u ga valaun diat.

⁵ Dia ga tangi tadav u, ma dia tar pila;
Dia ga nurnur tam, ma pa dia ga vavirvir.

⁶ Ma iau a kalolo ko, ma vakir iau a tutana;
A magit na varkulumai pire ra tarai, ma ra tarai
dia pidimuane ke iau.

⁷ Diat par dia gire iau, dia nongone iau;
Dia tumul; dia lungane ra ulu i diat, ma dia biti:

⁸ Na nur tar ia tai ra Luluai! Ra Luluai na valaun
ia!

Boina ba na valaun ia, tago i manga gugu tana!

⁹ Ma u kaka nam ba u ga al vairop iau kan ra tatal na bul;

U ga vanurnur iau ba iau ga u boko ta ra u i nagu,

¹⁰ Papa nam ra bung iau ga irop tana ta ra tatal na bul u ga puapuak iau;

Ma ba iau ga ki boko ta ra bala i nagu, u kaugu God.

¹¹ Koko u ki vailik kan iau, tago a purpuruan i maravai,

Ma pa ta na ba na maramaravut.

¹² Mangoro na bulumakau, a umana tomotoina, dia tar tur kikilane iau;

A umana dekdek na bulumakau, a umana tomotoina, maro Basan dia tar tur kikil iau.

¹³ Dia pangapanganga tadav iau da ra leon i varvarkarat ma i kukukula.

¹⁴ Di lingire vue iau da ra tava vakuku ka,

Ma ra umana urugu par dia taele;

A nuknukigu i da ra bulit na livur;

I polo ko ta ra balagu.

¹⁵ A dekdekigu i lageo da ra ngungu kabala na pia;

A karamagegu i petapetep ta ra kabegu;

Ma u tar vadiop vaba iau ta ra tobon na minat.

¹⁶ Tago a umana pap dia tur kikil iau;

A kor na tarai, a umana tena kaina, dia balade kikil iau;

Dia tar go ra ura limagu ma ra ura kaugu.

¹⁷ Pa i dekdek ba ina luk guve ra umana urugu par,

Ma diat dia giragire iau, ma. dia nongone iau.

¹⁸ Dia tibe kaugu umana mal ta diat mulai,

Ma dia padapadailam ure kaugu olovoi.

¹⁹ Ma u Luluai, koko una ki vailik;

U kaugu tena maramaravut, una lulut upi una maravut iau.

²⁰ Una valaun iau kan ra pakat na vinarubu;

Ma kaugu kopono ko una valaun ia kan ra dekdek i ra pap.

²¹ Una valaun iau kan ra ngie i ra leon,

Maia pa, kan ra it i ra bulumakau, a kuabar, u tar torom tagu.

²² Ina vaarike ra iangim pire ra umana turagu;

Ma ina kakailai na pite varpa tam livuan ta ra tarai na lotu.

²³ Avat ava ru ra Luluai, avat a pite pa ia;

Avat par a umana bul mur tai Iakob, avat a mar ia;

Avat par a umana bul mur tai Israel, avat a ururian tana.

²⁴ Tago pa i ga pidimuane, ma pa i ga milikuane ra kaina kini kai nina i malari;

Ma pa i ga ive ra matana kan ia;

Ma ba i ga kail tadav ia, i ga valongore.

²⁵ Kaugu pite varpa livuan ta ra kor na tarai i vuna tam;

Ina pait ot pa kaugu lavur kunubu na vavalima ta ra luaina mata i diat dia ru ia.

²⁶ Diat i madu ra maukua i diat, diat a ian ma diat a maur;

Diat dia mainge ra Luluai, diat a pite pa ia;

Boina ba ra bala i vavat na laun pa na mutu!

²⁷ A umana ngungu par ta ra rakarakan a gunaganan diat a nuknuk pa mule ma diat a lilikon pire ra Luluai;

A umana apik par ta ra lavur vuna tarai diat a lotu tadav u.

²⁸ Tago ra Luluai iat i vatur vake ra varkurai;
Ma ia iat ra Luluai kai ra lavur vuna tarai.

²⁹ Diat par dia tubu ta ra rakarakan a gunagunan diat a ga ian ma diat a ga lotu;

Diat par dia to na mat, diat a va timtimum pirana, Maia pa, nina bula ba i mama valaun mule.

³⁰ Tika na taun tarai na torom tana;
Ma da varvai ure ra Luluai pire ra taun tarai namur.

³¹ Diat a vut, ma diat a varvai ta kana mangamangana takodo.

Pire ra tarai ba da kava diat boko,
Diat a vaarike ba i tar pait ia.

23

Ra Luluai kada Tena Varbalaurai

A kakailai kai David.

¹ Ra Luluai kaugu tena varbalaurai; pa ina iba upi ta magit.

² I vadiop iau ta ra vura i lubalubang,
I agure pa iau ta ra papar a tava na ningo.

³ I valagar pa kaugu nilaun;
I lue rap iau ta ra lavur nga i ra mangamangana takodo ure ra iangina.

⁴ Maia, ma ba ina alalu ta ra male na malur na minat,

Pa ina burut ure ta kaina magit; tago u ki piragu;
Kaum ram ma kaum buka dir vamaram iau.

⁵ U vung togotogo ra nian piragu ta ra luaina mata i kaugu lavur ebar;

U tar ku ra ulugu ma ra dangi; kaugu momomo i buka leke.

⁶ A dovot, ra boina ma ra varmari dir a mur iau ta ra lavur bungbung ina laun tana, Ma ina ki ta ra kuba i ra Luluai pa na mutu.

24

Ra ngala na King

A kakailai kai David.

¹ A pia kai ra Luluai, ma ra lavur magit i kor tana; A rakarakan a gunagunan ma diat dia ki tana.

² Tago i ga vung ra vunapaina ta ra ta, Ma i vatur vapidikat ia ta ra lovon ta.

³ Ia na tutua urama ta ra luana kai ra Luluai? Ma ia na tur ta kana gunan i gomgom?

⁴ Nina ba i gomgom ra limana ma ra balana bula; Nina ba ra tulungeana pa i mainge ra magit vakuku,

Ma pa i vavalima vavaongo.

⁵ Ia iat na alube pa ra varvadoan tai ra Luluai, Ma ra takodo na mangamangana tai God kana tena valaun.

⁶ Nina ra taun tarai ba dia toratorom tana, dia damana, Diat dia tikan upi ra matam, u ra God kai Iakob. Sela.

⁷ A umana mataniolo, avat a tadaraka, Ma ra umana matakilalat pa ania, avat a manga tapapa,

Upi ra King na minamar na olo.

⁸ To ia ra King na minamar? Ra Luluai, i ongor ma i dekdek,

Ra Luluai ra tena ongor ta ra vinarubu.

⁹ A umana mataniolo, avat a tadaraka,
Maia, avat a manga tapapa, avat a umana matak-
ilalat pa ania,

Ma ra King na minamar na olo.

¹⁰ To ia go ra King na minamar?

Ra Luluai kai ra lavur kor,
Ia iat ra King na minamar.

25

A niaring upi ra varvateten ma ra varbalaurai

Kai David.

¹ Luluai, a mamainga kai ra tulungeagu i tur
piram.

² Kaugu God iau tar nurnur tam,
Koko ina vavirvir;

Koko kaugu lavur ebar diat a gugu ma iau.

³ Maia, pa ta tikai ta diat dia nurnur tam na
vavirvir;

Diat ika dia pait ra vavagu vakuku diat a vavirvir.

⁴ Luluai, una vateten tar kaum lavur mangaman-
gana tagu;

Una tovo tar kaum lavur nga tagu.

⁵ Una rap lue iau ta kaum dovot na mangaman-
gana, ma una tovo iau;

Tago u God, kaugu tena valaun,

Iau kiki ung up u ta ra bung parika.

⁶ Luluai, una nuk pa kaum bala na varmari ma
kaum lavur varmari;

Tago dia tur papa amana iat.

⁷ Koko una nuk pa kaugu lavur nirara, ba iau ga barmana, ma koko una nuk pa kaugu lavur mangana varpam;

Luluai, una nuk pa iau vardada ma kaum varmari;

Ma ure kaum bo na mangamangana una nuk pa iau, Luluai.

⁸ Ra Luluai i boina ma i dovot, Kari na tovo ra umana tena varpam ure ra nga.

⁹ Na rap lue diat i madu ra bala i diat ta ra mangamangana takodo,

Ma na tovo tar kana mangamangana ta diat i madu ra bala i diat.

¹⁰ A lavur mangamangana kai ra Luluai dia vuna ta ra varmari ma ta ra dovotina

Tadav diat dia mur kana kunubu ma kana lavur vartuluai.

¹¹ Luluai, ure ra iangim

Una nur vue kaugu varpam, tago i ngala.

¹² To ia i ru ra Luluai?

Ra Luluai na tova ure ra nga, nina ba na pilak pa ia. ¹³ Ia iat na ki mamal,

Ma ra umana bul mur tana diat a kale ra gunan.

¹⁴ A magit na pidik kai ra Luluai i kapa pire diat dia ru ia,

Ma na vateten tar kana kunubu ta diat.

¹⁵ A matagu i gigira vaticai upi ra Luluai;

Tago ia iat na pala vue ra kaugu ta ra kun.

¹⁶ Una tur likun upi iau, ma una mari iau;

Tago iau ki varkolono ma i tup iau.

¹⁷ Una valangalanga ra nuknukigu,

Una ben vairop iau kan ra lavur magit i monong iau.

18 Una nuk pa ra mangamangana i tup iau ma kaugu kinadik;
Ma una nur vue kaugu lavur nirara.

19 Una nuk pa kaugu lavur ebar, tago a peal diat;
Ma dia milikuane iau ma ra milmilikan i ngan-
gar.

20 Uria vaale vake kaugu nilaun, ma una valaun
iau;
Koko ina vavirvir, tago iau rivarivan tam.

21 Boina ba ra dovotina ma ra mangamangana
takodo dir a mataure iau,
Tago iau ki nunur tam.

22 God, una valaun Israel kan kana lavur var-
monong.

26

A niaring kai ra tena takodo

Kai David.

¹ Luluai, una kure maravut iau, Tago iau vana-
vana ma ra dovot na balagu;
Iau tar nurnur bula tai ra Luluai, ma pa iau
malmaliara.

² Luluai, una gire iau, ma una valar ot pa iau;
Una valar ra balagu ma ra nuknukigu.

³ Tago kaum varmari i tur ta ra luaina matagu,
Ma iau tar mur kaum dovotina.

⁴ Pa ave ki varurung ma ra tarai vakuku,
Ma pa ave varait bula ma ra umana tena var-
tuam.

⁵ Iau milikuane ra kivung kai ra umana tena
varpiam

Ma pa ave ki varurung ma ra umana bilak.

⁶ Ina gi ra limagu ma ra gomgom na mangamangana,

Ma damana ina vana pire kaum uguugu na vartabar, Luluai,

⁷ Upi da valongore kaugu tinata na pite varpa, Ma ina varvai ure kaum lavur enana papalum.

⁸ Luluai, iau manane ra kubam, Ma ra pakana ba kaum minamar i ki tana.

⁹ Koko una vung guve avet ma ra umana tena varpam,

Ma koko kaugu nilaun na panie varurung ma ra umana tena vardodoko,

¹⁰ Nina ba ra lima i diat i pait ra kaina, Ma ra lima i diat tuna i vatur ra ngala na kul varbat.

¹¹ Ma iau, iau vanavana ka ma ra dovot na balagu, Una valaun iau, ma una mari iau.

¹² A kakigu i tur ta ra gunan i tamataman; Ta ra lavur kivung ina pite pa ra Luluai.

27

A niaring na pite varpa

Kai David.

¹ Ra Luluai kaugu kapa ma kaugu valavalaun; ina burutue to ia?

Ra Luluai ra dekdek na pal na bakbakit ure kaugu nilaun; ina burut tai to ia?

² Ba ra umana tena varpam dia tadav iau upi diat a en pa ra viogu,

Kaugu umana ebar ma diat ave vargegenai ma diat, dia ga tutukai ma dia ga bura.

³ Ba ra ngala na kor na tarai diat a varubu ure iau, A balagu pa na burut; Ba ra vinarubu na tut ure iau, Nam ra bung bula ina ki ma ra nurnur uka.

⁴ A kopono magit iau tar lul ra Luluai upi ia, nam muka ina anan upi ia; Ba ina ki ta ra kuba i ra Luluai ta ra lavur bungbung par ina laun tana, Upi ina gire ra minamar i ra Luluai, ma upi ina varvartir ta kana pal i gomgom.

⁵ Tago ta ra bung na purpuruan ra Luluai na balaure ive vake iau ta kana pal na mal; Na vabakite iau ta ra rivarivan na kubana; Na puak tar iau ta ra ul a vat i ta.

⁶ Ma go ra ulugu na tur arama liu ta kaugu umana ebar dia tur kikil iau; Ma ina tul tar ra vartabar na gugu ta ra kubana; Ina kakailai, maia pa, ina kakailai na pite varpa tadav ra Luluai.

⁷ Luluai, una valongore ba iau kakail ma ra nilaigu;

Una mari iau bula, ma una torom tagu.

⁸ U ga biti: Avat a tikan upi ra matagu. A balagu i tar biti tam: Ina tikan upi ra matam, Luluai.

⁹ Koko u ive ra matam kan iau; Koko una kankanuane vue kaum tultul;

Lua u ga maravut iau.
 Koko una okole vue iau, ma koko una vana
 balakane iau,
 U God kaugu tena valaun.

¹⁰ Tago tamagu ma nagu dir tar vana balakane
 iau,

Ma ra Luluai na vamel iau.

¹¹ Una tovo tar kaum nga tagu, Luluai;

Ma una ben pa iau ta ra nga i kapa,

Ure kaugu umana ebar.

¹² Koko una tul tar iau ta ra mamainga kai kaugu
 umana ebar;

Tago ra umana tena varvai vavaongo dia tar tut
 ure iau,

Ma ta umana dia vatavatang ra kaina magit.

¹³ Gala pa iau ga ki nunur upi ina gugu ta ra bo na
 mangamangana kai ra Luluai ta ra gunan
 kadiat dia laun, gala a biaui iau!

¹⁴ Una nurnur tai ra Luluai;

Una ongor, ma koko ra balam na burut;

Maia, una nurnur uka tai ra Luluai.

28

A niaring upi ra maramaravut

Kai David.

¹ Luluai, ina kail tadav u;

U kaugu vat ki, koko una vaut kan iau;

Kan ba una ki mut tagu,

Ina vardada ma diat dia kuba ta ra tung na minat.

² Una valongore kaugu nilul vovo ba iau kail u,

Ba iau tulue ra limagu urama tadav ra kubam i tabu kakit.

³ Koko una tak vue iau varurung ma ra umana tena varpam,

Ma varurung ma ra umana tena pait ra kaina,
Nina dia tata na malmal ma ra umana talai diat,
Ma ra bala i diat i kaina ka.

⁴ Una balbali ta diat da i topa kadia papalum,
Ma da i topa bula kadia kaina mangamangana;
Una bali ra papalum na lima i diat ta diat,
Una tul tar ra vapuak ta diat ba i topa diat.

⁵ Tago pa dia nuk pa ra lavur papalum kai ra Luluai,
Ma ra bibili na limana bula pata,
Na re vue diat, ma pa na vatur diat mulai.

⁶ Da pite pa ra Luluai
Tago i tar valongore kaugu lavur nilul vovo.

⁷ Ra Luluai ra dekdekigu ma kaugu ramravit;
A balagu i tar nurnur tana ma i tar maravut iau;
Kari ra balagu i manga gugu,
Ma ina pite pa ia ma kaugu kakailai.

⁸ Ra Luluai ra dekdek i kana tarai,
Ma ra dekdek na rivarivan ure ra valavalaun kai nina i ga pilak pa ia.

⁹ Una valaun kaum tarai, ma una vadoane kaum tiniba;
Una tabatabar bula diat, ma una puak vatikene pa diat.

29

A nilai ra Luluai ta ra pangpagur

A kakailai kai David.

¹ Avat a umana natu i God, avat a tul tar tai ra Luluai,

Avat a tul tar tai ra Luluai ra variru ma ra dekdek.

² Avat a tul tar tai ra Luluai ra variru ba na topa ra iangina;

Avat a lotu tadav ra Luluai ma ra gomgom na minong.

³ A nilai ra Luluai i ki taun ra polo;

Ra God na minamar i pangpagur,

Ra Luluai, i ki taun ra ngala na polo.

⁴ A nilai ra Luluai i dekdek tuna,

A nilai ra Luluai i mamar mat.

⁵ A nilai ra Luluai i bubur ra umana tagatagal;

Maia pa, ra Luluai i bubur gigi ra umana tagatagal Lebanon.

⁶ I vapil dir da ra nat na bulumakau;

Lebanon ma Sirion da ra nat na bulumakau i leing.

⁷ A nilai ra Luluai i tulue ra umana kulameme.

⁸ A nilai ra Luluai i vadadar ra bil,

Ra Luluai i vadadar ra bil Kades.

⁹ A umana me dia kakava ta ra nilai ra Luluai,

A nilai ra Luluai i rama vue ra lavur mapina davai ta ra pupui.

Ma ra lavur mangana par ta ra kubana dia biti: Variru!

¹⁰ Ra Luluai i ga ki na king ta ra lovon ta,

Maia pa, ra Luluai i ki na king pa na mutu.

¹¹ Ra Luluai na tul tar ra dekdek ta ra taraina;
Ra Luluai na vadoane ra taraina ma ra malmal.

30

A niaring na pite varpa

A kakailai; a kakailai ta ra pinapa na pal; kai David.

¹ Ina pite vangala pa u, Luluai; tago u tar al vatut iau,

Ma pa u mulaot ba kaugu umana ebar diat a gugu ma iau.

² Luluai kaugu God,

Iau ga tangi tadav u, ma u tar valagar pa iau.

³ Luluai, u tar vatutua ra tulungeagu kan ra ruarua na tulungen;

U tar valaun iau kan diat dia kuba ta ra tung na minat.

⁴ Avat a kakailai na pite varpa tadav ra

Luluai, avat kana umana tena lotu,

Ma avat a tul tar ra pite varpa ta ra gomgom na iangina.

⁵ Tago pa i kankan vavuan.

Kana varmari i tur tukum.

Kan ra tinangi na tur ba i marum,

Ma ba i malana ra gugu na vana rikai.

⁶ Ma iau, ba i tavua kaugu tabarikik iau ga biti:

Pa ina takari muka.

⁷ U Luluai, ure kaum varmari u tar vaki kaugu luana upi na tur dekdek;

U ga ive ra matam, ma iau ga purpuruan.

- 8 Iau ga kail u Luluai;
Ma iau ga araring tadav ra Luluai dari:
- 9 Ina topa ra ava ba ina kuba ta ra tung na minat?
A tobon na pite pa u vang?
Na vaarike vang kaum dovotina?
- 10 Luluai, una valongore, ma una mari iau:
Luluai, una maramaravut iau.
- 11 U tar pukue kaugu niligur upi ra malagene;
U tar pala vue kaugu mal na tabun, ma u vi pit
iau ma ra gina;
- 12 Upi ra minamar na kakailai na pite varpa tam,
ma koko na ki mut.
Luluai, kaugu God, ina pite pa u, ma pa na mutu.

31

A niaring na nurnur tai God

- Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.
- 1 Luluai, iau rivarivan tam; koko ina vavirvir ta
tika na bung;
Una valangalanga iau, tago u a tena takodo.
- 2 Una kap talinga ba upi iau. una valangalanga
lolole pa iau;
Una da ra vat i ta piragu, da ra dekdek na pal na
bakbakit ba ina laun tana.
- 3 Tago u kaugu vat i ta ma kaugu pal na bakbakit;
Ma ure ra iangim una ben iau, ma una tovo tar ra
nga tagu.
- 4 Una pala vue iau kan ra kun, nina di kapi ive upi
iau;
Tago u kaugu dekdek na pal na bakbakit.
- 5 Ina nur tar ra tulungeagu ta ra limam;

U tar kul valaun iau, Luluai, u ra dovot na God.

⁶ Iau milikuane diat dia nuk pa ra lavur magit vavaongo;

Ma iau nurnur uka tai ra Luluai.

⁷ Ina gugu ma ina manga ga ta kaum varmari,

Tago u tar gire ra magit i monong iau;

U tar matoto ta ra lavur mangana i tup iau.

⁸ Ma pa u ga tul tar iau ta ra lima i ra ebar,

U tar vung ra kaugu ta ra pakana i maup.

⁹ Una mari iau, Luluai, tago i tup iau ra nginarao;

A matagu i papait na bilua ma ra tinangi, maia,
ra tulungeagu ma ra pakagu bula.

¹⁰ Tago iau vapar vue kaugu nilaun ma ra niligur,
ma kaugu lavur kilala ma ra niriri;

A dekdekigu i par vanavana ure kaugu varpian,
ma ra umana urugu dia panie.

¹¹ Tago i mangoro kaugu umana ebar, iau da ra
magit na milmilikan,

Maia pa, ra umana talaigu dia manga milikuane
iau, ma ra umana turagu dia burutue iau;

Diat dia ga gire iau, dia vilau kan iau.

¹² Di tar valubane iau, da ra tutana i mat iau tar
panie kan ra nuknuk i diat;

Iau da ra la i tapamar.

¹³ Tago iau tar valongore ra varvul mangoro dia
varvul me;

A ururian i tur kikil iau ta ra lavur papar.

Ba dia varpit ure iau,

Dia nuk tadav ta mangamangana ba ina virua
tana.

14 Ma ga iau, iau nurnur uka tam, Luluai;
Iau ga biti dari: U kaugu God.

15 U kure kaugu kini;

Una valaun iau kan ra lima i kaugu umana ebar
ma kan diat dia vakaina iau.

16 Boina ba ra matam na pupua taun kaum tultul;
Una valaun iau ta kaum varmari.

17 Luluai, koko ina vavirvir, tago iau tar kail u;
Boina ba ra umana tena varpam diat a vavirvir,
Ma diat a ki mut ta ra ruarua na tulungen.

18 Boina ba ra umana tena vaongo diat a bombom,
Nina dia nguk ma ra tinata ure ra tena takodo,
I kolakolo ra nuknuk i diat ma dia milmilikuan
bula.

19 I ti ngala mat kaum varmari, nina u vung vake
pi kadiat dia ru u,

Nina u pait ia ta diat dia nurnur tam

Ta ra luaina mata i ra tarai!

20 Una ga ive diat ta ra rivarivan ta ra luaina
matam kan ra varpit kai ra tarai;

Una ga vabakite diat ta ra pal na mal kan ra tinata
na vartoto.

21 Da pite pa ra Luluai,

Tago i tar vaarike kana enana varmari tagu ta ra
dekdek na pia na pal.

22 Ma iau, ta kaugu nirut, iau ga biti dari:

Di tar vamutue iau ta ra luaina matam;

Ma u ga valongore ke kaugu lavur nilul vovo,

Ba iau ga tangi tadav u.

23 Avat a mari ra Luluai, avat par kana tarai na
lotu;

Ra Luluai i vaale bat ra dovot na tarai,
 Ma i manga balbali pire diat dia malamala luluai.
²⁴ Avat a ongor, ma koko avat a burut,
 Avat par ba ava nurnur upi ra Luluai.

32

A tinata kapa ma ra pupupun vuai

Kai David; a mari na kakailai.

¹ I ti doan nina ba di tar pun vue kana mangamangana varpam, nina ba di tar tuba kana nirara.

² I ti doan nam ra tutana ba ra Luluai pa i vatang tar kana lavur varpam tana,
 Ma nina ba pa ta vaongo i ki ta ra tulungeana.

³ Ba iau ga ive kaugu mangamangana i tar rabu ra pakagu

Ure kaugu niriri ta ra bung parika.

⁴ Tago ra keake ma ra marum a limam i mamat i tagu;

A polo na pakagu i ga panie da ta ra ngala na lapap ta ra e na keake. Sela.

⁵ Iau ga vura tata kapa piram ure kaugu nirara,

Ma pa iau ga ive kaugu varpam mulai;

Iau ga biti: Ina vaarike kaugu lavur varpam tadav ra Luluai;

Ma u, u ga nur vue kaugu varpam ma kaugu bilak na mangamanana. Sela.

⁶ Kari go, boina ba ra umana tena lotu tikitikai diat a araring piram ta ra e ba di tikan valar pa u;

I dovot ba ra lovon ta i ngala mat pa na tadav diat.

⁷ U kaugu rivarivan; una ga balaure bat iau kan
ra purpuruan,

Una ga tul tar ra umana kakailai na valavalaun
upi diat a tur kikir iau. Sela.

⁸ Ina vakabara u ma ina tovo u ure ra nga ba una
mur ia;

Ina vateten u, ma ra matagu na mataure u.

⁹ Koko ava da ra os ba da ra as, tago pa dir matoto;
Di kure bat dir ma ra al vakai ma ra palariam ta
ra ngie i dir;

Tumu pata, pa dir a maramaravai piram.

¹⁰ A ngala na niligur na tup ra tena varpam,
Ma ra varmari na tur kikir nina ba na nurnur tai
ra Luluai.

¹¹ Avat a umana tena takodo, avat a gugu tai ra
Luluai, ma avat a manga ga;

Avat par ba i dovot ra bala i vavat, avat a nenge
ma ra gugu.

33

A kakailai na pite varpa

¹ Avat a umana tena takodo, avat a nenge ma ra
gugu tai ra Luluai;

A pite varpa i topa ra dovot na tarai.

² Avat a pite pa ra Luluai ma ra pagol;

Avat a kakailai na pite varpa pirana ma ra pagol
ba a vinun na vinau tana.

³ Avat a kakaile ra kalamana kakailai pirana,

Avat a ubuubu mal ra pagol, ma avat a manga
ongor tana.

⁴ Tago ra tinata kai ra Luluai i takodo,

Ma kana lavur papalum par i dovot.

⁵ I mainge ra ko na mangamangana, ma ra takodo na varkurai.

A gunagunan i kor ma ra varmari kai ra Luluai.

⁶ A tinata kai ra Luluai i vaki ra maup arama liu, Ma ra lavur kor na magit tana i vana rikai ta ra vuvu na ngiene.

⁷ I varurue ra polo na ta da ra anguvai; I vung vake ra ngala na tava da ta ra pal na vuvuvung.

⁸ A rakarakan a gunagunan par na ru ra Luluai; A tarai par ta ra rakarakan a gunagunan diat a burut i tana.

⁹ Tago ia iat i ga tata, ma di pait ia ka; la iat i ga vartuluai, ma i tur rikai bulu.

¹⁰ Ra Luluai i noe vue ra mamainga kai ra lavur Tematana;

I tur bat ra nuknuk i ra tarai par.

¹¹ A nuknuk i ra Luluai i tur bulu vatikai, Damana bula ra nuknuk i ra balana pire ra lavur taun tarai namur.

¹² I ti doan nam ra vuna tarai ba ra Luluai ia kana God;

Nam ra tarai ba i ga pilak pa diat upi diat kana tiniba.

¹³ Ra Luluai i gigira ba marama ra bala na bakut; I gire ra lavur natu i ra tarai;

¹⁴ Marama iat ta ra kubana i gire

Ra lavur tarai ati ra pia;

¹⁵ Maia, nina iat, ba i mal pa ra bala i diat par,

Ma i nuk pa kadia lavur papalum.

¹⁶ A king pa i laun ure ra ngala na loko na tarai,
Ma a rangrang na tutana pa i laun ta ra ngala na
dekdekina.

¹⁷ A os i mama valavalaun;
Ma pa i valangalanga ta tikai ure ra ngala na
ongorina.

¹⁸ Ea, a mata i ra Luluai i mataure diat dia ru ia,
Ma diat dia ki nunur upi kana varmari;

¹⁹ Upi na valangalanga ra tulungea i diat kan ra
minat.

Ma na tabar valaun diat ta ra mulmulum.

²⁰ A tulungea i dat i tar ki nunur upi ra Luluai;

Ia iat kada maramaravut ma kada. ramravit.

²¹ Tago ra bala i dat na manga gugu tana,
Tago da tar nurnur ta ra gomgom na iangina.

²² Luluai, boina ba kaum varmari na ki pire vevet,
Tago ave tar nurnur tam.

34

Da pite pa God tago i boina

Kai David, ba i vaenana ra maukuana ta ra luaina
mata i Abimelek, nina i korot vue, ma i vana ka.

¹ Ina pite pa ra Luluai ta ra bungbung par,
Ma kana pite varpa na ki vatikai ta ra ngiegu.

² A balagu na langlang tai ra Luluai;
Diat i madu ra bala i diat diat a valongore, ma diat
a ga.

³ Ea, dat varurung, dat a pite pa ra Luluai,
Ma dat par dat a tata vangala pa ra iangina.

⁴ Iau ga tikitikan upi ra Luluai, ma i ga torom
tagu,

Ma i ga valangalanga iau kan kaugu lavur
bunurut par.

⁵ Dia ga lingan upi ia, ma i vakapa diat;

Ma ra mata i diat pa na malari ta tika na bung.

⁶ Go ra biaui i ga kakail, ma ra Luluai i ga torom
tana,

Ma i ga valaun ia kan kana lavur mangana
varmonong.

⁷ Ra angelo kai ra Luluai i tur kikil diat dia ru ia,

Ma i valangalanga diat.

⁸ Ea, avat a dum kilang ra varmari kai ra Luluai;
ma avat a gire ilam ia;

I ti doan nam ra tutana ba i nurnur tana.

⁹ Avat kana umana viviliai avat a ru ra Luluai,

Tago diat dia ru ia, pa dia iba upi ta magit.

¹⁰ Diat nina pa dia nurnur dia iba upi ta nian, ma
dia mulmulum;

Ma diat dia nuk upi ra Luluai, pa diat a iba upi ta
bo na magit.

¹¹ Avat a mai, a umana bul, avat a valongore iau;

Ina tovo tar ra variru tadav ra Luluai ta vavat:

¹² To i mainge ra nilaun tuna,

Ma to ia i mainge ba na lolovina kana nilaun upi
na gire ra boina tana?

¹³ Una tur bat ra karameam ta ra kaina tinata,

Ma ra ngiem bula upi koko na vavaongo.

¹⁴ Una vana kan ra kaina, ma una pait ra boina;

Una tikan upi ra malmal ma una mur ia.

¹⁵ A mata i ra Luluai i gire ung ra umana tena
takodo,

Ma ra talingana i valongore kadia kinail.

- 16 A mata i ra Luluai i tur bat ra umana tena varpam,
Upi na vamutue ra ninunuk uraure diat kan ra rakarakan a gunagunan.
- 17 A umana tena takodo dia kail, ma ra Luluai i valongore,
Ma i valangalanga diat kan ra lavur magit i monong diat.
- 18 Ra Luluai i maravai pire diat i takunuan ra bala i diat,
Ma i valaun diat i tabun ra tulungea i diat.
- 19 A tena takodo i kairane mangoro na magit na varmonong,
Ma ra Luluai i valangalanga kan diat par.
- 20 I vaale bat ra uruna par,
Pa ta tikai i tabubur.
- 21 Ra kaina mangamangana na ubu ra tena varpam,
Ma da kure diat dia milikuane ra tena takodo.
- 22 Ra Luluai i kul bat ra nilaun kai kana umana tultul,
Ma pa da takun ta tikai ta diat dia nurnur tana.

35

A niaring upi ra maramaravut

Kai David.

- 1 Luluai, una tata maravut iau ure diat dia takun iau,
Una tur bat diat dia tut na vinarubu ure iau,
- 2 Una tak pa ra ramravit ma ra bakbakit,
Ma una tut upi una maravut iau.
- 3 Una ele pa ra rumu, ma una pore bat ra nga ure diat dia korot mur iau,

Una biti ta ra tulungeagu dari: Iau kaum
valavalaun.

⁴ Boina ba diat dia mainge ba diat a doko iau, diat
a vavirvir ma diat a ruva,
Da pukue vatalil diat ma da vapurpuruan diat, ba
dia abe pa ra kaina ure iau.

⁵ Boina ba ra vuvu na kap vue diat da ra mapmap-
ina;

Ra angelo kai ra Luluai na rapu diat.

⁶ Boina ba kadia nga na bobotoi ma na duladula
par;

Ra angelo kai ra Luluai na korot mur pa diat,

⁷ Tago dia ga kapi kun ivai ure iau, ma pa ta vuna;
Dia ga kal vakuku ra tung ure iau.

⁸ Boina ba ra vinirua na tadav vakaian diat;
Ma diat a taviviai ta kadia kun iat, nina dia kapi
ive;

Diat a bura tana, ma diat a virua.

⁹ Ma ra tulungeagu na gugu tai ra Luluai,
Na manga ga ta kana valavalaun.

¹⁰ A urugu par na biti: Luluai, amur varogop ma
to ia?

U ba u valangalanga nina i ki na malari kan ra
tutana i lia ta dir ma ra niongor;

Maia, ma u valangalanga nam i malari ma i
luveana kan ra tena nilong.

¹¹ A umana tena varvai vavaongo dia tut;
Dia tir iau ta ra lavur magit ba pa iau nunure.

¹² Dia bali ra boina ma ra kaina piragu,
A tulungeagu i lingligur tana.

13 Ma iau, iau ga mal ma ra mal na tabun, ba dia mait;

I tup iau ra vinevel;

Kaugu niaring i ga lilikun piragu.

14 Kaugu mangamangana tadav ia i ga da ra mangamangana tadav talaigu ba turagu;

Iau ga ula takodo ma ra tinabun da tikai i tangie nana.

15 Ma ba iau vana lebalebe dia manga gugu ka, ma dia vana varurung,

Dia vana varurung. ma dia tibul vakaian iau,

Dia kadakadal iau, ma pa dia ngo.

16 Da ra umana bilak na tena varkulumai vakuku, Dia vangvangia ra pal a ngie i diat tadav iau.

17 Luluai, aivia ra bung boko una kiki ka?

Una valaun ra tulungeagu kan kadia lavur varli,

Ma kaugu kopono ko kan ra umana leon.

18 Ina pite pa u ta ra ngala na kor na tarai;

Ina pite pa u livuan ta ra pepeal tarai.

19 Koko kaugu umana ebar vakuku diat a gugu ma iau,

Ma koko diat dia milikuane vakuku iau diat a pitu mata.

20 Tago vakir dia tata ma ra malmal,

Dia abe pa ka ra vaongo ure diat dia ki bulu ta ra gunan.

21 Maia, a ngie i diat i manga panganga tadav iau, Ma dia biti: Ioi, ioi, ave tar gire ma ra mata i vevet.

22 U tar gire, Luluai, koko una ki mut uka;

Luluai, koko una ki vailik kan iau.

23 Boina una ongor, ma una tavangun, upi una
kure maravut iau
Ta kaugu vartakun, u kaugu God ma kaugu Lu-
luai.

24 Una kure iau, Luluai kaugu God, da i topa ra
takodo na maukuam;
Ma koko diat a gugu ma iau.

25 Koko diat a nuknuk ia dari: Io, damana ave
mainge;
Koko diat a biti: Ave tar konom pa ia.

26 Boina ba diat par dia gugu ta kaugu kinadik,
diat a vavirvir ma diat a ruva ka;
Boina ba diat dia malamala luluai piragu, diat
a vavauluvai ma ra niruva ma ma ra
vavirvir.

27 Boina ba diat dia maravut kaugu takodo na
vavaarikai, diat a ngenge ma ra gugu, ma
diat a ga;
Maia, diat a biti vatikai dari: Da pite vangala pa
ra Luluai,
Nina i gugu ta ra tinavua kai kana tultul.

28 Ma ra karameagu na varvai ure kaum manga-
mangana takodo,
Ma ure kaum pite varpa ra bungbung parika.

36

A kaina mangamangana kai ra tarai

Kai nina i lue ra kakailai, kai David, a tultul kai ra
Luluai.

¹ A varpam i varvai dari ta ra bala i ra tena
varpam ba
Pa ta bunurut ure God ta ra luaina matana.

² Tago i manane vavaongo pa ia ta ra luaina matana, dari:

Ba pa da gire tadav kana varpian, ma pa da milikuane.

³ A tinata nina i irop ta ra ngiene i kaina ma i vavagu;

Pa i kabinana mulai upi na pait ra boina.

⁴ I nuk vaninare ra kaina ta kana vava, Imur ra nga ba pa i boina;

Pa i milikuane ra kaina.

God ia ra tena pait ra boina

⁵ Luluai, kaum varmari i tuk tar urama ra bala na bakut;

Kaum dovot na mangamangana i tuk ta ra ul a bakut iat.

⁶ Kaum mangamangana takodo i da ra lualuana kai God,

Kaum lavur varkurai dia da ra ngala na marumian;

Luluai, u vaale bat ra tarai ma ra lavur leing bula.

⁷ God, kaum varmari i ti ngatngat tuna!

Ma ra umana natu i ra tarai dia rivarivan ta ra malur na bebeam.

⁸ Diat a maur tuna ma ra bira ta ra kubam;

Ma una ga vamomo diat ma ra tava na gugu piam.

⁹ Tago ra vunapai ra nilaun i tur piam,

Ma ta kaum kapa ave na ilam tadav ra kapa.

¹⁰ Koko una ngo ma kaum varmari pire diat dia nunure u;

Ma kaum mangamangana takodo na vala tadav diat i dovot ra bala i diat.

11 Koko nina i malamala luluai na rua vakaina iau,

Ma koko ra tena varpam na korot vue iau.

12 A umana tena varpam dia tar bura;

Di tar rapue diat, ma i dekdek upi diat a tut mulai.

37

A kini ta ra e namur kai ra tena varpam ma ra tena takodo

Kai David.

1 Koko u ngarangarao ure ra umana tena varpam,

Ma koko u varngu ure diat dia pait ra mangamangana gegagege.

2 Tago i maravai ba da raut kutu vue diat da ra vura,

Ma diat a makuk boko da ra davai i lubalubang.

3 Una nurnur tai ra Luluai, ma una pait ra boina ka;

Una kiki ta ra gunan ma una mur ra dovotina.

4 Una gugu bula tai ra Luluai;

Ma na tul tar ra magit tam u lul upi ia.

5 Una nur tar kaum lavur vinavana tai ra Luluai; Una nurnur tana, ma ia iat na mal ot pa ia.

6 Ma ia iat na vaarike bula ra takodo na maukuam da ra kapa,

Ma damana bula ra takodo na varkurai ure u da ra keake.

7 Una ngo tai ra Luluai, ma una kiki pa ia,

Koko u ngarangarao ure nina ba i tavua kana lavur papalum,

Ma ure ra tutana ba i pait ot pa kana lavur kaina nuknuk.

⁸ Koko una kankan, ma una ngo kan ra kulot;
Koko u ngarangarao, tago i papait na vuna ta ra mangamangana i rara.

⁹ Tago a umana tena varpam diat a virua;
Ma ga diat dia ki nunur tai ra Luluai, diat a kale pa ra gunan.

¹⁰ Tago a ik boko ma ra tena varpam pa na ki mulai;
Maia, ma una ga manga gire pa ra kubana, ma pa na ki mulai.

¹¹ Ma diat i madu ra bala i diat, diat a kale pa ra gunan,
Ma diat a manga gugu ta ra ngala na malmal.

¹² A umana tena varpam dia varpit ure ra tena takodo,
Ma dia vangvangia ra pal a ngie i diat tadav ia.

¹³ A Luluai na nongone,
Tago i tar gire ba na vut ra bunguna.

¹⁴ A umana tena varpam dia tar ele pa ra pakat na vinarubu, ma dia tar lele ra panak;
Upi diat a uvia pa diat dia malari ma dia luveana,
Upi diat a uvia pa diat i takodo kadia mangamangana.

¹⁵ Kadia pakat na vinarubu na go ra bala i diat iat,
Ma kadia umana panak diat a tabubur boko.

¹⁶ Ra paupau magit kai ra tena takodo
I boina ta dir ma ra peal tabarikik kai mangoro na tena varpam.

17 Tago ra lima i ra umana tena varpian na
tabubur boko,
Ma ra Luluai i tukatukal ra umana tena takodo.

18 A Luluai i nunure ra lavur bung kadiat dia ko
tuna,
Ma kadia tiniba na tur pa na mutu.

19 Vakir diat a vavirvir ta ra kaina e,
Ma ta ra e na mulmulum diat a maur uka.

20 A umana tena varpian diat a virua ka,
Ma ra umana ebar kai ra Luluai diat a da ra
minamar i ra umana pia na vura,
Diat a panie; da ra mi diat a panie muka.

21 A tena varpian i dinau, ma pa i babali mulai,
Ma ra tena takodo i varvarmari ka, ma i var-
vartabar.

22 Tago diat ba ra Luluai i vadoane diat dia kale
pa ra gunan,
Ma diat ba i tata vabilak diat diat a virua.

23 Ba ra Luluai i vapidikat ra vinavana kai tika na
tutana,
Ma ba i gugu ta kana vinavana,

24 A dovotina ba i bura, pa na kaina kakit,
Tago ra Luluai na vatur ia ma ra limana.

25 Iau ga bul, ma go iau tar patuan;
Ma pa iau gire ta tena takodo ba i ki kaina,
Ma ra umana bul mur tana pa dia lulul upi ra
adiat.

26 I varvarmari vatikai, ma di kakail pirana,
Ma ra umana bul mur tana dia ti doan.

27 Una vana irai kan ra kaina, ma una pait ra boina ka;

Damana una ki bulu vatikai.

28 Tago ra Luluai i mainge ra takodo na varkurai, Ma pa i vana kan kana umana tena lotu.

I balaure vatikene pa diat.

Ma ra umana bul mur kai ra lavur tena varpian diat a virua ka.

29 A umana tena takodo diat a kale pa ra gunan, Ma diat a ki tana pa na mutu.

30 A ngie i ra tena takodo i vaarike ra kabinana, Ma ra karameana i vatang ra varkurai i takodo.

31 A vartovo kai kana God i ki ta ra nuknukina, Ma a kakene pa na tagalir.

32 A tena varpian i kiki uai upi ra tena takodo, Ma i mainge na ub ia.

33 Ra Luluai pa na nur tar ia ta ra limana, Ma pa na kure vakaina ba di varkurai.

34 Una ki nunur tai ra Luluai, ma una mur kana nga,

Ma na vangala pa u pi una kale pa ra gunan;

Ba ra umana tena varpian dia virua una gire.

35 Iau tar gire ra tena varpian ba i varvaburut na kaia,

Ma i lulul da ra davai i lubalubang ta kana pia iat.

36 Ma ba iau vana pakit, gire, pa i tur mulai.

Maia, iau ga tikatikan upi ia, ma pa iau na tadav ia.

37 Una nuk pa ra tutana i ko tuna, ma una gire ra dovot na tutana;

Tago a tutana na malmal na vatur vake ra umana
bul mur.

³⁸ Ma ra umana tena vana rara diat a virua
varurung,

Ra umana bul mur ta diat, da vamutue diat.

³⁹ Ma ga ra valavalaun kai ra umana tena takodo
i arikai tai ra Luluai;

Ia iat kadia pal na bakbakit ta ra e na purpuruan.

⁴⁰ Ma ra Luluai na maravut diat ma na valaun
diat;

Na valangalanga diat kan ra umana tena
varpiam, ma na valaun diat,

Tago dia tar rivarivan tana.

38

A niaring kai ra tutana i manga mait

A kakailai kai David, upi ra varvanuknuk.

¹ Luluai, koko una pit iau ta kaum ngala na
kankan;

Ma koko una virit iau ta kaum ngangal na kulot.

² Tago kaum umana pu dia tur vadekdek iau,

Ma ra limam i mamat i tagu.

³ A pal a pakagu pa i lagar bulu ure kaum kankan,
Ma pa ta bo na nilaun ta ra urugu ure kaugu

varpiam.

⁴ Tago iau tar dudu ta kaugu bilak na mangaman-
gana,

Da ra mamat na kinakap dia mamat i tuna tagu.

⁵ A umana manuagu dia ang na bubu ma dia
ngangar,

Tago iau a papaua.

⁶ I talikun ra murugu ma iau pa rururu tuna,
I tabun ra balagu ra bungbung parika.

⁷ A lugu i oao tuna,
Ma ra pal a pakagu pa i lagar.

⁸ Iau bilua, ma iau dala tuna,
Iau tar kukukula tago i purpuruan ra balagu.

⁹ Luluai, u tar matoto ta kaugu mamainga par,
Ma kaugu oir pa i ki ivai kan u.

¹⁰ I pipipidil ra balagu, i panie ra dekdekigu,
Ma ra matagu bula i pula.

¹¹ Diat dia mari iau, ma ra umana talaigu, dia tur
irai kan kaugu kaina minait;
Ma ra umana turagu bula dia tur aro vailik.

¹² Diat bula dia mainge ba ina virua, dia kapi kun
ure iau,
Ma diat dia mainge ba ina kadik, dia vatang ra
vinirua,
Ma dia nununuk ta ra vartuam ra bungbung
parika.

¹³ Ma iau da ra vaut, pa iau valavalongor,
Ma iau da ra bombom na tutana ba pa i tatata.

¹⁴ Maia, iau da ra tutana ba pa i valavalongor,
Ma pa ta tinata na varbat i irop ta ra ngiene.

¹⁵ Tago, Luluai, iau ki nunur tam;
Una ga torom, Luluai kaugu God.

¹⁶ Tago iau ga biti: Kan diat a gugu ma iau,
Ba i tagalir ra kaugu, dia malamala luluai piragu.

¹⁷ Tago iau to na bura ka,

Ma iau lingligur vatikai.

¹⁸ Tago ina varvai ure kaugu varpiam,
Na tabun ra balagu ure kaugu nirara.

¹⁹ Ma kaugu umana ebar dia ongor ika ma dia
dekdek;

Ma ra kor diat, dia milmilikuane varara iau.

²⁰ Diat bula, dia bali ra boina ma ra kaina,
Diat kaugu umana ebar, tago iau mur ra bo na
mangamangana.

²¹ Luluai, koko una vana balakane iau,
U kaugu God, koko una ki vailik kan iau.

²² Una pampam, ma una maravut iau,
U Luluai, kaugu valavalaun.

39

A tinata kapa kai ra tutana i manga mait

Kai nina i lue ra kakailai, kai Iedutun; a kakailai
kai David.

¹ Iau ga biti: Ina kure mal ra maukuagu upi koko
ina rara ma ra ngiegu.

Ba ra tena varpiam i ki ta ra luaina matagu,
Ina balaure mal ra ngiegu, vada di kaman bat ia.

² Iau ga ki mut uka, pa iau ga tatike ta magit,
patana tuna;

Ma i ga ligur tuna ra balagu.

³ A balagu i ga malamalapang,

Ma ba iau nununuk boko, a iap i ioaio; io, iau ga
tatike ra dari:

⁴ Luluai, una vateten tar ra mutuai kaugu nilaun
tagu,

Ma aivia ra bung boko ba ina laun tana;

Boina ba ina nunure ba iau panie vanavana ka.

⁵ Ea, u tar vaikilik pa kaugu nilaun upi na da ra
ura tababa na lima ka,
Ma kaugu kini ati ra pia i da ra magit vakuku ta
ra matam;

A dekdek na tarai par dia varogop uka ma ra
magit vakuku tuna. Sela.

⁶ Diat par tikitikai dia vana vurvurbit da ra
malalar i ra magit ika,

Dia ngarangarao upi ra magit vakuku ka;

Dia lu varurue tabarikik, ma pa dia nunure ba to
ia na kale pa ia.

⁷ Ma go Luluai, iau kiki pa ra ava?

Iau nurnur uka tam.

⁸ Una valaun iau kan kaugu lavur varpam;

Koko una tul tar ra umana papaua ba diat a
kulume iau.

⁹ Iau ga ki mut ma pa iau ga tak ra ngiegu,

Tago u iat u ga pait ia.

¹⁰ Una tak vue kaum dekdek na varkurai kan iau,
Tago iau to na virua ta ra mememene na limam.

¹¹ Ba u tovo ra tarai, ma ba u bor diat ure ra
varpam,

U vakaina vue kadia minamar da ra po na vui;

A tarai par dia varogop ma ra magit vakuku. Sela.

¹² Luluai, una valongore kaugu niaring. ma
kaugu kinail na ruk ra talingam;

Koko u ki mut, ba i lur ra matagu;

Tago iau a vaira piram,

Da kaugu umana ngalangala pa ina ki vatikai.

¹³ Boina ba una nur vue iau. upi ina lagar mulai.

Ma namur ina vana kan ati ma pa ina ki mulai.

40*A kakailai na pite varpa*

Kai nina i lue ra kakailai, a kakailai kai David.

¹ Iau ga kiki vovovon upi ra Luluai,

Ma i ga lingan upi iau, ma i ga torom ta kaugu kinail.

² Ma i ga al vairop iau kan ra tung na vinirua, ma kan ra kaina pikai;

Ma i ga vatur ra kaugu ta ra ul a vat i ta, ma i ga vapidikat kaugu vinavana.

³ Ma i tar vaki ra kalamana kakailai ta ra ngiegu,

Maia pa, a pite varpa tadav kada God;

Mangoro diat a gire, ma diat a burut,

Ma diat a nurnur tai ra Luluai.

⁴ I ti doan nam ra tutana ba i nurnur tai ra Luluai,

Ma pa i nuk pa diat i kolakolo ra nuknuk i diat, ma diat bula dia papait ra vartuam, pata.

⁵ Luluai, kaugu God, i ti peal kaum lavur enana papalum,

Ma kaum lavur nuknuk, nina ba u tar pait ot pa diat ure avet;

Pa ta na mulai ba amur a varogop me;

Gala ina varvai ma ina tatata ure diat,

Gala i dekdek upi ina luk puput pa diat.

⁶ Vakir u gugu ta ra vartabar, ma ra tinabar bula pa u gugu tana;

U tar papa are ra talingagu;

Vakir u mainge ra tinabar di tun tar ia, ma ra varporong bula pata.

⁷ Io, iau ga biti: Ea, iau tar pot;

Di tar tutumu ure iau ta ra pinpin na buk;

⁸ Kaugu God, iau ga upi ina pait ra nuknukim;
Maia, kaum vartovo i ki ta ra balagu.

⁹ Iau tar varvai ure ra mangamangana takodo ta
ra ngala na kor,

Ea, pa ina tugal bat ra bul na ngiegu,

U tar nunure, Luluai.

¹⁰ Pa iau ga ive kaum mangamangana takodo ta
ra balagu,

Iau tar vaarike ra dovot na maukuam ma kaum
valavalaun;

Pa iau ga vapidik kaum varmari ma kaum dovot
na mangamangana kan ra ngala na kor.

¹¹ Luluai, koko una kamale kaum bala na varmari
tagu;

Boina ba kaum varmari ma kaum dovot na
mangamangana dir a vaale bat vaticene
iau.

A niaring upi ra maramaravut

(Kak 70)

¹² Tago ra umana kaina magit dia tur kikilane iau,
dia vurot tuna.

Kaugu varpam i vila mur tadav iau, ma i dekdek
upi ina tadaraka;

I peal tuna, ma ra lavur pepe na ulugu pata, ma
ra balagu i tar bilua.

¹³ Boina, Luluai, una valangalanga iau,

Luluai, una rurut ma una maravut iau.

¹⁴ Boina ba diat par dia mainge ba diat a vamutue
iau,

Diat a vavirvir ma diat a purpuruan;

Boina ba da pukue vatalil diat dia gugu ta kaugu
kinadik, ma diat a ruva bula.

15 Diat dia biti tagu: Ioi! Ioi!
Diat a ki na uliran ika ure kadia vavirvir.

16 Boina ba diat par dia nuk up u diat a manga
gugu ma diat a ga tam;
Ma diat dia mainge kaum valavalaun, diat a biti
vatikai dari:
Da pite vangala pa ra iang i ra Luluai.

17 Ma iau a malari na tutana ma iau a luveana;
Ma ra Luluai i nuk pa ka iau.
U kaugu maramaravut ma kaugu tena valaun;
Koko una vavuan, u kaugu God.

41

A niaring kai tika na minait

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

1 Nina i nuk pa ra umana biaui i ti doan,
Ra Luluai na valangalanga ta ra e ba na ki kaina
tana.

2 Ra Luluai na balaure ma na vaale bat ia, ma na
ti doan ati ra pia;
Ma pa una tul tar ia ta ra mamainga kai kana
umana ebar.

3 Ra Luluai na ga maravut ia ba i va ma ra minait;
U tar valagar mule.

4 Iau ga biti: Luluai, una mari iau;
Una valagar ra tulungeagu, tago iau tar piam u.

5 Kaugu umana ebar dia tata kaina ure iau dari:
Vingaia na mat, ma ra iangina na panie?

6 Ba i tadav iau, i tatike ra vaongo ko;
Ra nuknukina.i varurue ra kaina,
Ma ba i vana vurvurbit i varvarvai tana.

7 Diat par dia milmilikuane iau, dia varmaianao
ure iau,
Ma dia nuk vaninare ra magit ba ina kaina tana.

8 Dia biti ba: A kaina minait i monong ia;
Ma go i tar va, ma pa na tut mulai.

9 Maia, a talaigu iat, nina iau ga nurnur tana, ma
nina amir ga en ra agu nian varurung,
I ruarua iau.

10 Ma u, Luluai, una mari iau, ma una vatut iau,
Upi ina pait ra balbali pire diat.

11 Go ina nunure tana ba u gugu tagu,
Tago kaugu ebar pa i uvia pa iau.

12 Ma iau, u tar maravut iau, tago i dovot ra
maukuagu.
Ma u vatur vatikene pa iau ta ra luaina matam.

13 Da pite pa ra Luluai ra God kai Israel,
Ma pa na mutu.
Amen ma Amen.

42

*A VAURUANA BUK A niaring kai ta tikai nina i
ki irai kan kana gunan*

Kai nina i lue ra kakailai; a mari na kakailai kai
ra tarai Kora.

1 Da ra leing na me i anan upi ra mata na tava,
Damana ra tulungeagu i anan up u, God.

2 A tulungeagu i mar upi God, upi ra
God a launa.

Vingaia ina vana, ma ina tur rikai ta ra mata i
God?

³ A lur na matagu i kia vue ra agu nian ta ra keake
ma ta ra marum,
Ma dia biti vatikai tagu: Akave kaum God?

⁴ Ina nuk pa go ra lavur magit ma ra balagu i
giliuk tana,
Tago ave ga varvaragur ma ra kor, ma iau ga lue
rap diat ta ra kuba i God,
Ma ra kakailai ma ra pite varpa, a kor na tarai
avet, ave ga pait ra lukara na lotu.

⁵ Tulungeagu, ta ra ava u lingligur?
Ma ta ra ava u ngarangarao?
Una ki nunur tai God; tago ina pite pa ia boko,
Nina ba kaugu tena maramaravut ma kaugu God.

⁶ Kaugu God, a tulungeagu i lingligur tuna,
Kari ina nuk pa u ta ra gunan Iordan,
Ma ta ra lualuana Kermon ma ta ra buana Misar.

⁷ A umana tava dia vargat vargilians diat ta ra
roro na lovon ta,
Iau dudu ka ta kaum lavur bobol ma kaum top.

⁸ Ma ra Luluai i tul tar kana varmari ba na
balaure iau ta ra keake,
Ma ta ra marum iau pite pa ia ma ra kakailai,
Maia, ma iau araring tadav God ra vunapai kaugu
nilaun.

⁹ Ina biti tai God kaugu vat ki dari: Ta ra ava u tar
valubane iau?
Ta ra ava iau lingligur ta ra dekdek na varkurai
kai kaugu ebar?

¹⁰ Diat dia arung bat iau dia vul iau, da dia kita ra
urugu;
Tago dia tir vaticene pa iau dari:

Akave kaum God?

¹¹ U ti lingligur dave, tulungeagu?

Ma ta ra ava u ngarangarao?

Una nurnur tai God, tago ina pite pa ia boko, la iat
kaugu tena maramaravut ma kaugu God.

43

*A niaring kai ta tikai nina i ki irai kan kana
gunan*

¹ Una kure maravut iau God, ma una tata maravut
iau ure ra tarai vakuku.

Una valangalanga iau kan ra tarai dia vartuam
ma i gegagege ra maukua i diat.

² Tago u God, u ra dekdekigu; u vung vue iau
dave?

Ta ra ava ina tenten vurvurbit ma ra tinabun ure
ra ebar, nina i arung bat iau?

³ Una tulue vaarike kaum kapa ma kaum
dovotina; boina dir a rap lue iau;

Boina ba dir a agure iau ta kaum luana gomgom,
Ma tadav ra lavur kubam.

⁴ Upi ina tadav ra uguugu kai God,

Tadav God, nina iau manga gugu tana,

Ma ina pite pa u ma ra pagol, u God, kaugu God.

⁵ Tulungeagu, u ti lingligur dave?

Ma ta ra ava u ngarangarao?

Una nurnur tai God, tago ina pite pa ia boko, la iat
kaugu tena maramaravut, ma kaugu God.

44

A niaring upi ra varbalaurai

Kai nina i lue ra kakailai, kai ra tarai Kora; a mari na kakailai.

¹ Ave tar valongore ma ra talinga i vevet iat, God,
a umana tama i vevet dia tar ve avet ure
Ra lavur magit u ga pait ia amana ba dia ga laun.

² U ga rubat vue ra umana Tematana ma ra limam
iat, ma u ga kalie diat;

U ga vakadik ra tarai vakuku, ma u tul vue diat
upi diat a ingaingarina varbabaiai.

³ Tago vakir dia ga vatur vake ra gunan ure kadia
pakat na vinarubu,

Ma pa dia ga ongor pa ia ma ra lima i diat iat,
Dia ga ongor pa ia ka ure ra limam, a limam tuna
iat, ma ure ra kapa na matam,

Tago u ga gugu ta diat.

⁴ U kaugu king, kaugu God,
Una kure tar ra valavalaun upi kai Iakob.

⁵ Avet a taun bat kaveve lavur ebar ure u kaka,
Ta ra iangim ave rua bereng diat dia tut na
vinarubu ure avet.

⁶ Tago pa ina nurnur ta kaugu panak,
Ma kaugu pakat na vinarubu pa na valaun iau.

⁷ U kaka u ga valaun avet kan kaveve lavur ebar,
Ma u varuva diat dia milmilikuane avet.

⁸ Ta ra bungbung parika ave langlang tai God,
Ma avet a pite vatikene pa ra iangim. Sela.

⁹ Ma go u tar vung vue avet, ma u tar varuva avet;
Ma pa da varagur ma kaveve loko na tarai na
vinarubu.

10 Ave vilau ka kan kaveve umana ebar;
Ma diat dia milikuane avet, dia ra varpa vardada
ma kadia mamainga.

11 U tar tul tar avet, ma ave varogop ma ra umana
sip di poko diat
Ma u tar vaki varbabaiane avet livuan ta ra
umana Tematana.

12 U ivivure kaum tarai ure ta paupau magit ika,
Ma pa u pie pa ta tabarikik ma ra mataina.

13 U vaki avet da ra magit na milmilikuan pire ra
umana talai vevet,
Ave da ra magit na vavirvir ma ra magit na
varkulumai pire diat dia ki kikilane avet.

14 Ave da ra tinata na varvakok livuan ta ra lavur
Tematana,

Ma dia loloe ra ulu i diat ta vevet.

15 A bungbung par i tup iau ra niruva,
Ma ra vavirvir i turup ra matagu.

16 Ure ra tinata kai ra tena varkulumai ma ra tena
varvul,
Ma ure ra ebar ma ra tena varobo.

17 Go ra lavur magit i tadav avet;
Ma pa ave valubane u,
Ma pa ave rara kan kaum kunubu.

18 A bala i vevet pa i vana tapuku,
Ma pa ave vana kan kaum nga,

19 Upi una kita ngidangide avet ma avet a da ra
uliran na gunan,
Ma upi una vamalur avet ma ra malur na minat.

20 Ari da ga valubane ra iang i kada God,

Ba ona da ga tulue vaarike ra lima i dat upi ta enana god,

²¹ God pa na tikan tadav ia bar?

Tago i nunure ra lavur magit i pidik ta ra nuknuk i dat.

²² Maia, di ubu doko avet a bungbung par ure u, Di nuk varogopane avet ma ra umana sip da ure ra vardodoko.

²³ Luluai, una tut, ta ra ava u va mat ika? Una tut, koko una vung vue vatikene avet.

²⁴ Ta ra ava u ive ra matam, Ma u nuk vue kaveve kinadik ma kaveve kaina kini?

²⁵ Tago ave va palar ta ra tobon, A bala i vevet i ki petep ta ra pia.

²⁶ Una tut upi una maravut avet, Ma una valaun avet ure kaum varmari.

45

A kakailai ta ra varbean na king

Kai nina i lue ra kakailai,. a tiun Sosanim; kai ra tarai Kora; a mari na kakailai ure ra varbean.

¹ A balagu i buabuai lake ma ra lavur kat na tinata;

Ina tatike ra tinata nina iau ga pit ia ure ra king; A karamaegu i da ra pen na tutumu kai tikai i melem tuna ta ra tutumu.

² U ti lia ma ra potar ta vavat ma ra tarai, A mari na tinata i irop ta ra ngiem, kari God i tar vadoane vatukum u.

³ Una vi pit, ma ra pakat na vinarubu na taba ta ra papar a rakam, u a rangrang na luluai,

Una vi pit ma kaum minamar ma ra ngala na dekdekim.

⁴ Ma una ongor ma ra nivut ta ra ngala na dekdekim

Ure ra dovot na papalum, ure diat i madu ra bala i diat ma ure ra mangamangana takodo;

Ma ra limam tuna na tovo u ta ra lavur magit ba di burut na kaia tana.

⁵ Kaum umana pu dia lamia,

A tarai dia bura ta ra vavai na kaum;

A umana pu dia tar go ra bala i ra umana ebar kai ra king.

⁶ God, kaum kiki na king i tur tukum,

Kaum buka na king, a buka na varkurai i takodo.

⁷ U tar mainge ra mangamangana takodo, ma u tar milikuane ra varpiam;

Kari God, kaum God, i tar ku u

Ma ra dangi na gugu, upi una lia me ta vavat ma ra umana talaim.

⁸ Kaum lavur mal dia ang na katkat ma ra bira na davai, ra alo ma ra kasia.

A umana pagol dia tar vagugu u ta ra umana kuba i ra king, nina di mar ia ma ra loko na elefant.

⁹ Ta umana vaden, a umana natu i ra umana king, dia ki varurung ma kaum lavur tadar na vavina;

Kaum tulai i tur ta ra papar a limam tuna, ma i mong ma ra goled maro ta ra gunan Opir.

¹⁰ Ea, u a inip na vavina, una nuk pa ia, ma una valongore;

Una nuk vue ra umana niurum ma diat ta ra kuba
i tamam;

¹¹ Damana ra king na manane ra vakak na
matam;

Tago ia iat kaum luluai, ma una tul tar ra variru
tana.

¹² Ma natu i Tiro, a vavina, na kap vartabar,
Maia, ra umana uviana ta ra tarai diat a lul upi
una mari diat.

¹³ Natu i ra king, a vavina, i ki ra bala na pal na
king ma i mamar na kaia;

Kana mal di ga vir maravut ia ma ra goled.

¹⁴ Ba di ben pa ia tadav ra king na mal ma ra mal
na minong,

A umana inip na vavina, nina dia talaina me, dia
mur ia,

Ma da agur pa diat piram.

¹⁵ Da agur pa diat ma ra gugu ma ra ngala na gina;
Diat a ruk ta ra kuba i ra king.

¹⁶ A umana natum diat a kia vue kaum umana
ngalangala,

Ma una vaki diat upi diat a luluai ta ra gunagu-
nan.

¹⁷ Ina tul tar ia ba diat a nuk uraure ra iangim ta
ra lavur taun tarai namur;

Kari a lavur vuna tarai par diat a pite milat pa u
ma pa na mutu.

46

God i ki maravut dat

Kai nina i lue ra kakailai; kai ra tarai Kora; a tiun
Alamot; a kakailai.

¹ God kada rivarivan ma ra dekdek i dat,

A tena maramaravut tuna ta ra e na purpuruan.

² Kari pa dat a burut; ma ba di vaenana pa ra rakarakan a gunagunan,
Ma ba di tak vakari pa ra lualuana ura ra bala na ta, pa dat a burut.

³ A ta na kaina urung, ma na tup ia ra top!
A umana lualuana diat a dadadar ika ta ra ngala na lubu! Sela.

⁴ Tika na tava alir go kari, ma ra tavana i vagugu pa ra pia na pal kai God,
Ra pia gomgom, ba ra kubakuba i ra Ngala Kakit i tur tana.

⁵ God i ki livuan tana; pa na takari.
God na maravut ia ta ra lar.

⁶ A umana Tematana dia urung, di tar vamaliara ra umana varkurai;
I tatata ka, ma ra gunagunan i polo.

⁷ Ra Luluai kai ra lavur kor i ki pire dat;
Ra God kai Iakob kada pal na rivarivan. Sela.

⁸ Avat a mai, avat a giragire ra lavur papalum kai ra Luluai,
A lavur magit na kinaian ba i ga pait ia ta ra rakarakan a gunagunan.

⁹ I tur bat ra vinarubu, ma i tuk ta ra mutuai ra rakarakan a gunagunan.

I bubur ra panak; i pakat kutu ra rumu;
I tun vue ra lavur kiki na vinavana ma ra iap.

¹⁰ Avat a ki vovovon, ma avat a nunure ba iau God;
Ina ngalangala boko pire ra lavur vuna tarai,
Ina ngalangala boko ta ra rakarakan a gunagunan.

11 Ra Luluai kai ra lavur kor i ki pire dat;
Ra God kai Iakob kada pal na rivarivan. Sela.

47

Ra king nina i lia

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai ra tarai Kora.

¹ Avat a tarai par avat a papar;
Avat a ngenge tadav God ma ra gugu.

² Tago ra Luluai, a Ngala Kakit, a tena ongor tuna,
Ia iat ra ngala na King ta ra rakarakan a gunagunan.

³ I tar vamolo tar ra tarai ta dat,
Ma ra umana Tematana ta ra vavai na kau i dat.

⁴ I pilak pa ra tiniba upi kadat,
A gunan ba i ngala tuna tana ra nuknuk i Iakob
nina i mari ia. Sela.

⁵ God i tutua ma ra kalukal,
RA Luluai ma ra nilai ra tavor.

⁶ Avat a kakailai na pite varpa tadav God,
Avat a kakailai na pite varpa;
Avat a kakailai na pite varpa tadav kada King,
Avat a kakailai na pite varpa.

⁷ Tago God i king ta ra rakarakan a gunagunan
par,
Avat a kakailai na pite varpa ma ra mari na
kakailai.

⁸ God i varkurai na king pire ra lavur vuna tarai.
God i tar ki ta kana kiki gomgom.

⁹ A umana luluai kai ra tarai dia tar ki varurung,
Diat ma ra tarai kai ra God kai Abaraam;

Tago God i kure ra lavur luluai ta ra rakarakan a
 gunagunan;
 Ia iat i tar ngala kakit.

48

Sion, ra ngala na pia na pal kai God

A kakailai kai ra tarai Kora.

¹ Ra Luluai i ngala, ma: i ko tuna upi da pite pa ia,
 Ta ra pia na pal kai kada God, ta kana luana
 gomgom.

² A luana Sion a kaliana, i tuluai urama liu, a
 rakarakan a gunagunan par i gugu tana,
 Ra ngungu aro iat ta ra papar a labur, a dekdek
 na pia na pal kai ra ngala na king.

³ God i vaarike mule ta diat dia ki ta ra lavur pal
 na luluai tana, ba ia iat a dekdek na pal na
 bakbakit.

⁴ Ea, tago ra umana king dia vana varurung,
 Dia tar bolo lake varurung.

⁵ Dia gire, ma dia kaian tuna;
 I bilua ra nuknuk i diat ma dia kavie ra nilop.

⁶ A nidadar i tadav diat ie;
 A kinadik da i tadav ra vavina ba i kakava.

⁷ U pamapamar ra umana parau maro Tarsis
 Ma ra vuvu na taubar.

⁸ Da ave valongore, damana ave tar gire
 Ta ra pia na pal kai ra Luluai kai ra lavur kor, ta
 ra pia na pal kai kada God;
 God na vatur vapadikat ia, ma pa na mutu. Sela.

⁹ God, ave tar nuk pa kaum varmari,
 Livuan ta kaum pal i gomgom.

- 10 God, da ra iangim i tuk tar ta ra mutuai ra
rakarakan a gunagunan,
Damana bula ra pite varpa tadav u;
A limam tuna i takodo kakit.
- 11 Boina ba ra luana Sion na ga,
Ma ra umana pia na pal Iuda diat a manga gugu
Ure kaum lavur varkurai.
- 12 Avat a vana vurvurbit ta ra gunan
Sion, ma avat a vana kikil ia;
Avat a luk guve kana lavur dekdek na pal na
minakila.
- 13 Avat a gire bulu kana dekdek na liplip na
balada,
Avat a nuk pa kana lavur pal na luluai;
Upi avat a ve ra taun tarai namur.
- 14 Tago dari God, kada God pa na mutu;
Na agagure vatikene pa dat.

49

Diat dia nurnur ta ra tabarikik, dia lunga

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai ra tarai
Kora.

¹ Avat a lavur vuna tarai par, avat a valongore go;
Avat a valavalongor, avat a tarai ta ra rakarakan
a gunagunan;

² Avat par a tarai tuna ma ra umana ngalangala,
A umana uviana ma ra umana luveana.

³ A ngiegu na tatike ra tinata i kabinana,
Ma ra nuknuk ta ra balagu na kabatau.

⁴ Ina valongore ra tinata valavalar;
Ina pala kaugu tinata i pidik ta ra pagol.

⁵ Ina burut dave ta ra kaina e,

Ba ra varpiam kadiat dia ki ur vue iau na tur kikir
iau?

⁶ Diat dia nurnur ta ra ngala na tabarikik,
Ma dia vavagia pa diat mulai tago i peal kadia
magit;

⁷ Pa ta tikai ta diat i valaun valar pa turana
Ba na varkul pire God ure,

⁸ (Tago ra varkul ure kadia nilaun i ngala mat,
Ma pa na pait valar pa ia vaticai namur),

⁹ Upi na laun vaticai,
Ma koko na gire ra tung na minat.

¹⁰ Tago i gire ba ra umana tena kabinana dia mat,
A lunga bula ma ra koloata dir par dir virua,
Ma ra umana enana dia kale pa kadia pepeal
magit.

¹¹ Diat a ki vaticai ta kadia tung na minat;
Nam iat a kubakuba i diat ta ra lavur taun tarai
namur,
Kadiat dia vaiang tar ra iang i diat iat ta ra umana
gunan.

¹² Damana a tadar na tarai pa dia laun vaticai,
Dia da ra umana leing nina dia virua ka.

¹³ Diat dia nurnur ta diat mulai, dia mur go ra nga,
Ma ra umana talai diat bula nina dia mulaot ta
kadia tinata. Sela.

¹⁴ Di tulue varuk diat ta ra ruarua na tulungen da
ra kikir na sip;

A minat kadia tena varbalaurai;
A umana tena takodo diat a kure diat ta ra
malana,
A pal a paka i diat na panie, ma diat a kuba ta ra
ruarua na tulungen.

15 Ma God na valaun ra tulungeagu kan ra dekdek
i ra ruarua na tulungen,
Tago ia iat na onge iau. Sela.

16 Koko u burut ba tikai i uviana vanavana,
Ba i tavua ra minamar ta ra kubana,

17 Tago ba i mat pa na kap vue ta magit;
Kana ngala na minamar pa na kuba mur ia.

18 A dovotina ba i ga laun boko i biti ba i ti doan,
Ma ra tarai dia pite pa u ba i tavua kaum
tabarikik;

19 Na vana tadav ra umana tamana,
Nina ba pa dia gire ra keake mulai.

20 Ba tikai i tadar ma pa i matoto,
I da ra umana leing nina dia virua ka.

50

A dovot na lotu

A kakailai kai Asap.

1 God, maia pa, ra Luluai God i tar tata,
Ma i oro varurue pa ra rakarakan a gunagunan
maro ra nguna a keake i vana rikai tana tuk
tar ta ra nguna i kuba tana.

2 God i pupua rikai marama Sion,
A kaliana kakit.

3 Kada God na vut ma pa na ki mut!
A iap i ulur na lua tana,
Ma i tup ia ra vuvu kikil ia;

4 Na oro upi ra bala na bakut arama,
Ma upi ra rakarakan a gunagunan upi na kure ra
taraina;

5 Avat a agure pa kaugu lavur tena lotu tadav iau,
Diat ba ave ga pait ra kunubu ma ra tinabar.

6 Ma ra bala na bakut na varvai ta kana manga-
mangana takodo;
Tago God iat i tena varkurai. Sela.

7 Kaugu tarai, avat a valongore, ma ina tata;
U Israel, ina pit u;
Iau God, maia, kaum God.

8 Pa ina pit u ure kaum lavur tinabar;
Ma kaum lavur tinabar di tun tar ia dia tur vatikai
ta ra luaina matagu.

9 Pa iau mainge ta tikai ta kaum lavur bulumakau,
Ma pa iau mainge bula ra me ta kaum kikel na me.

10 Tago ra lavur leing ta ra pupui kaugu diat,
Ma ra lavur vavaguai ta ra arip na marmar na
lualuana bula.

11 Iau matoto ta ra lavur beo ta ra lualuana,
Ma ra lavur kuabar ta ra lokalokor kaugu diat.

12 Gala ina mulmulum, gala pa ina ve u,
Tago ra rakarakan a gunagunan kaugu, ma ra
lavur magit i kor tana kaugu bula.

13 Dave, ina en ra kanomong i ra bulumakau bar?
Ba kan ina (mome ra gapu i ra me?)

14 Una tul tar ra tinabar na pite varpa tai
God;

Ma una pait ot pa kaum lavur vavalima pire ra
Ngala Kakit;

15 Ma una kail iau ta ra bung ba u ki na malari
tana;

Ina valaun u, ma una pite pa iau.

16 Ma tadav ra tena varpiam God i biti dari:
U varvai dave ta kaugu lavur togotogo,

Ma dave u vatavatang kaugu kunubu?

¹⁷ Tago u milmilikuane ra varpit,

Ma u piam vue kaugu tinata.

¹⁸ Ba u gire ta tena nilong amur gugu varurung
me,

Ma ava varirivut ma ra umana tena nipo.

¹⁹ U tak ra ngiem upi ra kaina tinata,

Ma ra kameam i vavagu.

²⁰ U ki, ma u takun turam,

U takun vavaongo pa natu i tinam iat;

²¹ U tar pait go ra lavur magit, ma iau ki mut uka,

U ga biti ba dor varogop uka;

Ma ina pit u boko, ma ina vaarike kaum manga-
mangana tikitikai ta ra luaina matam.

²² Io, avat ba ava nuk vue God, avat a nuk pa nam;

Kan ina karat kadakadal u, ma pa ta na akari ba
na valavalaun;

²³ Diat par ba dia tul tar ra tinabar na pite varpa
dia ru iau,

Ma nina i mal pa kana mangamangana,

Ina ve tar ra valavalun kai God tana.

51

A niaring upi ra pupupun vue

Kai nina i lue ra kakailai, a kakailai kai David, ba
Natan ra propet i ga tadav ia, ba i ga ruk tadav
Bat-Seba.

¹ God, una mari iau, vardada ma kaum varmari
ta;

Varogop ma kaum pepeal na varmari una pun
vue kaugu lavur varpiam;

² Una dalu vakakit vue kaugu varpiam,

Ma una dur vue kaugu nirara kan iau.

³ Tago iau nunure kaugu lavur varpian,
Ma kaugu nirara i tur vatikai ta ra luaina matagu.

⁴ Iau tar pait ra kaina piam, ia kaka piam,
Ma iau tar pait nam ba i bilak ta ra luaina matam,
Upi una takodo ba u tatata,
Ma una langalanga ba u varkurai.

⁵ Ea, di ga kava iau ta ra bilak na mangamangana,
Ma tinagu i ga lalau pa iau ma ra varpian.

⁶ Ea, u mainge ra dovot na bala,
Kari una vaminana iau ara ta ra nuknukigu iat.

⁷ Una vagomgom iau ma ra isop, ma ina gomgom,,
Una dalu iau, ma ina pua kakit ma ra kabang
pata.

⁸ Una tul tar iau, ba ina tadav ra gugu ma ra gina,
Upi ra urugu na lagar mulai, nina ba u ga bubur
gigi diat.

⁹ Una ive ra matam kan kaugu lavur nirara,
Ma una pun vue kaugu lavur varpian par.

¹⁰ Una vaki tar ra gomgom na nuknuk tagu, God;
Ma una pait vakalamane ra takodo na ninunuk
tagu.

¹¹ Koko una okole vue iau kan ra matam,
Ma koko una tak vue ra takodo na tulungeam kan
iau.

¹² Una tul tar mule ra gugu tagu, a gugu ta kaum
valavalaun,
Ma una maravut iau ma ra pok na nuknukigu.

¹³ Ona damana, ina tovo tar kaum lavur manga-
mangana ta ra umana tena varpian,

Ma ra umana tena vana rara diat a vana tapuku
piram.

¹⁴ God, u God a vunapai kaugu valaun,
Una valaun iau kan ra vartakun na vardodoko;
Ma ra karameagu na manga kakailai ure kaum
mangamangana takodo.

¹⁵ Luluai, una papa ra bul na ngiegu,
Ma ra ngiegu na vaarike kaum pite varpa.

¹⁶ Tago pa u kaina upi ra tinabar;
Gala u mainge, gala ina ga tar ia tam;
Vakir u ga ta ra tinabar di tun tar ia.

¹⁷ Ba i takunuan ra nuknuk i dat, ia nam ra
tinabar God i mainge,
Ba i takunuan ma ba i nukpuku ra bala i vevet,
God, pa u pidimuane.

¹⁸ Una mal Sion vardada ma kaum bo na ma-
mainga.

Una liplip bat Ierusalem.

¹⁹ Damana una gugu ta ra umana tinabar di tul
tar ia ma ra takodo na mangamangana,
Ma ta ra tinabar di tun tar ia, a kidoloina ka;
Damana da tul tar ra umana bulumakau ta kaum
uguugu na vartabar.

52

A varkurai kai God ma kana varmari vartataun
Kai nina i lue ra kakailai; a mari na kakailai kai
David, ba Doeg ra te Edom i ga vana ma i ga ve
Saul dari: David i ki ta ra kuba i Akimelek.

¹ U langlang dave ta ra varpian, u a rangrang?

A bala na varmari kai God i tur tukum.

² U nuk pa ra vinirua upi una varvai tana,

U da ra varvarkaka i mangi tuna, u varvartuam.

³ U mainge ra kaina ma pa u mainge ra boina;
U mainge ra vaongo, ma pa u tatike ra takodo na
tinata. Sela.

⁴ U vatavatang ra tinata na vangangap,
U ra tena vaongo!

⁵ God na vamutue u bula ma pa na mutu.
Na kinim vake u ma na rubat vue u kan ra kubam,
Ma na rubat vue u kan ra gunan kai ra umana
launa. Sela.

⁶ A umana tena takodo diat a gire ma diat a burut,
Ma diat a nonganongone, ma diat a biti dari:

⁷ Ea, go ra tutana pa i ogogabut tai God;
I nurnur uka ta kana pepeal tabarikik,
Ma i vapadikat ia mulai ta kana varngu.

⁸ Ma iau, iau da ra davai na oliva i lubalubang ta
ra kuba i God,
Iau nurnur vatikai ta ra varmari kai God, ma pa
na mutu.

⁹ Ina pite vatikene pa u, tago u tar pait ia;
Ma ina nurnur ta ra bo na iangim ta ra luaina
mata i kaum lavur tena lotu.

53

A kaina mangamangana kai ra tarai (Kak 14)

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Makalat; a mari
na kakailai kai David.

¹ A papaua i varpuai ta ra balana dari: Pa ta God.
Dia ga pait ra kaina magit, a magit i milmilikuan
tuna;

Pa ta na ba i pait ra boina.

² God i gigira ba marama ra bala na bakut,
Ina upi ra umana natu i ra tarai,
Kan ta na dia minana
Ma dia tikan upi God.

³ Diat par dia tar vana rara, dia tar dur par,
Pa ta na ba i pait ra boina, maia pa, pa ta tikai ka.

⁴ Dave; ra umana tena varpiam pa dia minana
vang?
Diat ba dia en vue kaugu tarai da dia en ra adia
magit,
Ma pa dia araring tadav God.

⁵ Dia ga burut i tuna, ma pa ta vuna;
Tago God i kabu vue vanavana ra uru i diat dia
tut na vinarubu ure u.
U tar varuva diat, tago God i pilak vue diat.

⁶ Boina ba ra valavalaun na ga vana rikai maro
Sion!
Ba God na ben vatalil kana tarai di ga kinim
vavilavilau diat,
Iakob na manga gugu, ma Israel na ga.

54

A niaring upi ra varbalaurai kan ra ebar

Kai nina i lue ra kakailai; a mari na kakailai kai
David, ba ra tarai Sip dia vana ma dia biti tai Saul:
Dave, David pa i parau vang livuan ta vevet?

¹ God, una valaun iau ure ra iangim,

Ma una varkurai ure iau ma ra dekdekim.

² God una valongore kaugu niaring,

Ma ra tinata na ngiegu na ruk ta ra talingam.

³ Tago ra umana vaira dia tar tut ure iau,
 Ma ra umana tena vinarubu dia tar mainge ba
 diat a ubu iau;
 God pa i tur ta ra luaina mata i diat. Sela.

⁴ Ea, God kaugu tena maramaravut,
 A Luluai iat i tukatukal kaugu nilaun.

⁵ Na bali ra kaina magit ta kaugu umana ebar;
 Una vamutue diat varogop ma ra dovot na
 maukuam.

⁶ Ina vartabar piram ma ra tamarigat na
 vartabar;
 Luluai, ina pite pa ra iangim tago i boina.

⁷ Tago i tar valangalanga iau kan ra lavur magit
 par i monong iau;
 Ma ra matagu i tar gire ra magit iau mainge pire
 kaugu umana ebar.

55

A niaring upi ra maramaravut

Kai nina i lue ra kakailai; ta ra pagol; a mari na
 kakailai kai David.

¹ God, una valongore kaugu niaring;
 Ma koko una ki ivai kan kaugu nilul.

² Una nuk pa iau, ma una torom tagu;
 Iau ngarangara ure kaugu kaina kini, ma iau oir,

³ Ure ra tinata kai ra ebar,
 Ma tago ra umana tena varpiam dia arung bat
 iau;

Dia vue ra kaina magit taun iau,
 Ave vargegelenai tago dia kulot.

⁴ A balagu i takunuan tuna,

Ma ra bunurut na minat i tadav iau.

⁵ Ra ururian ma ra nidadar dir tadav iau,

Ma ra bunurut i ta i manga tup iau.

⁶ Ma iau ga biti: Gala ina vung ta bebeagu, da ra balu i vung ra bebeana!

Gala ina vilau me, ma ina ngo.

⁷ Ea, gala damana, gala ina ga vana irai vailik,

Ina ga kiki arima ra pui. Sela.

⁸ Gala ina kavie ra vinavana upi ta rivarivan,

Kan ra ngala na vuvu ma ra kalivuvur.

⁹ Luluai, una vamutue kadia tinata, ma una vapurpuruan ia,

Tago iau tar gire ra vinarubu ma ra varngangar ta ra pia na pal.

¹⁰ Ta ra keake ma ta ra marum dia vana vurvurbit i tana ta ra ul a liplip;

A varpiam ma ra bilak na mangamangana i ki livuan tana.

¹¹ A vinirua i tur livuan tana,

A varvaur ma ra vartuam pa i vana kan ra lavur ngaina.

¹² Tago vakir ta ebar i vul iau;

Gala ta ebar, gala ina ki vamadudur pa ia;

Ma vakir nina i milikuane iau i pite vangala pa ia mulai;

Gala damana, gala ina paraparau kan ia;

¹³ U kaka u ga pait ia, u ra tutana ba dor varogop, Dor ga varbete ma dor ga talaina tuna.

¹⁴ Dor ga pipir ma i ga kalami kador tinata,

Dor ga vanavana ta ra kuba i God, dat ma ra kor.

¹⁵ A minat na tadav vakaian diat,

Diat a kuba ta ra ruarua na tulungen ba dia laun
bulu boko;
Tago a varpian i ki ta ra kuba i diat, maia, ma ta
ra bala i diat.

¹⁶ Ma iau, ina kail ika tadav God,

Ma ra Luluai na valaun iau.

¹⁷ Ta ra ravian, ma ta ra malana, ma ba ra keake
i ki tur, ina araring ma ina oir,

Ma na valongore ra nilaigu.

¹⁸ I tar valangalanga bulu ra tulungeagu upi koko
diat a maravai piragu,

Tago mangoro diat ave varngangar ma diat.

¹⁹ God na valongore ma na vakadik diat,

Maia, nina i tar ki na varkurai papa amana. Sela.

Na vakadik diat ba pa i enana kadia kini,

Ma diat ba pa dia burut ure God.

²⁰ I tar tul vaarike ra limana ure diat dia ga ki na
bartalaina me,

I tar vatamam vue kana kubunu.

²¹ Kana tinata i ga duladula da ra bira;

Ma ra balana i buka ma ra vinarubu ka,

Kana lavur tinata dia manga madu, ma ra dangi
pata,

Ma dia varogop uka ma ra pakat na vinarubu di
ele pa ia.

²² Una nur tar kaum kinakap tai ra Luluai,

Ma ia iat na onge u;

Pa na vung vue tuna ra tena takodo upi na takari.

²³ Ma u, God, una ga vabura tar diat ta ra tung na
minat;

A umana tena vardodoko ma ra umana tena
vartuam
Diat a virua pit ika ba pa na par boko ra papar ta
kadia nilaun ati ra pia;
Ma iau, ina nurnur uka tam.

56

A niaring na nurnur tai God

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Ionat-Elem-
Rekokim; a Miktam kai David, ba ra tarai Pilistia
dia kinim ia aro Gat.

¹ God una mari iau, tago ra tarai dia mainge ba
diat a konome iau;

Ta ra bungbung par i tup iau ra vinarubu,

² Kaugu lavur ebar dia mainge ba diat a konome
iau ra bungbung par,

Tago mangoro diat dia varubu ure iau ma dia
vavagia pa diat mulai.

³ Ba ta bung iau burburut,

Ina nurnur uka tam.

⁴ Ta ra varmari kai God ina pite pa kana tinata;

Iau tar nurnur tai God, ma pa ina burut;

Ava mulai ra tarai diat a pait ia piragu?

⁵ A bungbung par dia pukpukue kaugu tinata,

Ma ra nuknuk i diat ba diat a vakaina iau.

⁶ Dia vana varurung, dia kiki uai,

Dia gire vakilang kaugu vinavana;

Maia, da di kobot upi kaugu nilaun.

⁷ Dave, diat a pila bar ta kadia varpiam?

God, una rapue ra umana vuna tarai.

⁸ U nunure kaugu lavur vinavana vurvurbit;

Una varurue ra lavur lur na matagu ta kaum
paura;

Dave, pa di tar tumu vake diat ta kaum buk?

⁹ Nam ra bung ba iau tangi tadav u kaugu lavur ebar diat a lop uka;

Go ra magit iau tar nunure, ba God i tur maravut iau.

¹⁰ Ta ra varmari kai God ina pite pa kana tinata, Tai ra Luluai ina pite pa kana tinata.

¹¹ Iau tar nurnur tai God, pa ina burut. Ava mulai ra tarai diat a pait ia tagu?

¹² Iau tar vavalima piram, God, Ina tul tar ra tinabar na pite varpa piram.

¹³ Tago u tar valangalanga ra tulungeagu kan ra minat,

Maia, ma u tar balaure ra kaugu pi koko na tutukai,

Upi ina vanavana ta ra luaina mata i God Ta ra kapa na nilaun.

57

A niaring upi ra maramaravut (Kak 108:1-5)

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Al-Tasket; a Miktam kai David, ba i lop kan Saul ta ra babang.

¹ Una mari iau, God, una mari iau;

Tago ra tulungeagu i rivarivan tam,

Ma ta ra vavai na bebeam ina rivarivan,

Tuk tar ta ra bung ba na ngo ra umana kaina magit.

² Ina kail tadav God, ra Ngala Kakit,

Tadav God nina i maramaravut iau.

³ Na vartuluai marama ra bala na bakut ma na valaun iau,

Tago nina i mainge ba na konome iau i tar varvul.
Sela.
God na tulue vaarike kana varmari ma kana
dovotina.

⁴ A tulungeagu i ki livuan ta ra umana leon;
Ina va livuan ta ra umana ebar dia ngangap da ra
iap,
Maia, livuan ta ra tarai
Ba ra ngie i diat i da ra rumu ma ra pu,
Ma ra kamea i diat i da ra pakat na vinarubu i
mangi.

⁵ Una vangala pa u mulai, God,
Una ki ak ta mumur ma ra bala na bakt,
Ma kaum minamar na ki ta ra rakarakan a
gunagunan.

⁶ Dia tar vaninare ra ubene ure ra kaugu,
A tulungeagu i bilua;
Dia tar kal ra tung ure ian, ma diat iat dia tar bura
tana. Sela.

⁷ God, a balagu i tur padikat, i tur padikat,
Ina kakailai ma ina pite varpa.

⁸ Una tavangun, a tulungeagu;
Amur a tavangun, a kaur ma ra pagol,
Iau iat ina tavangun ta ra kavunvun iat.

⁹ Ina pite pa u, Luluai, livuan pire ra tarai;
Ina kakailai piram livuan ta ra lavur vuna tarai;

¹⁰ Tago kaum bala na varmari i ngala ma i tuk tar
ta ra lao,
Ma kaum dovotina i tuk tar ta ra lavur bakt.

11 Una vangala pa u mulai, God,
 Una ki ak ta mumur ma ra bala na bakt,
 Ma kaum minamar na ki ta ra rakarakan a
 gunagunan.

58

*A niaring pire God upi na vakadik ra umana
 tena pait ra kaina*

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Al-Tasket; a
 Miktam kai David.

¹ Avat a umana ngalangala, a dovot ava varkurai
 takodo?

Dave, ava kure vadovot vang ra umana natu i ra
 tarai?

² Pata, ta ra bala i vavat ava nuk upi ra varpam,
 A lima i vavat i tibe ra rakarakan a gunagunan
 ma ra mangamangana vinarubu.

³ A umana tena varpam dia vana rara; di kava
 diat damana.

Ba di kava diat dia vana rara muka, ma dia
 vavaongo.

⁴ Kadia taring i da ra taring na vui;

Dia da ra kaina vui a vaut, nina i tabonot ra
 talingana,

⁵ Ma pa i torom ta ra nilai ra tena vamaram vui,
 Ma ona i mal bulu kana papait, pa i torom bula.

⁶ God, una rubat bubur ra pal a ngie i diat,

Luluai, una rubat vue ra ngala na pal a ngie i ra
 umana leon.

⁷ Boina diat a panie da ra tava i ulur;

Ba i al vaninare kana pu, boina ba na da i tabubur.

⁸ Boina ba diat a da ra demdem nina i polo ko ma i panie;

Ma da ra bul ba ra vavina i kava pit ia, ma pa i gire ra keake.

⁹ Kavava umana kabala pa dia malamalapang boko,

Ma ba ra kirip i kalamana boko, a kulot na kap vue diat ma ra kalivuvur.

¹⁰ A tena takodo na gugu ba i gire ra varobo;

Na puk ra kauna ta ra gapu i ra tena varpian.

¹¹ Ma ra tarai diat a biti: A dovot di vabongon ra tena takodo;

A dovotina tika na God go kari ma i pait ra varkurai ta ra gunagunan.

59

A niaring upi ra bo na kini

Kai nina i lue ra kakailai; a Miktam kai David, ba Saul i ga vartuluai ma di ga kiki uai ta ra kubana upi da doka.

¹ Kaugu God, una valangalanga iau kan kaugu lavur ebar,

Una vabakite iau arama kan diat dia tut na vinarubu ure iau.

² Una valangalanga iau kan ra umana tena pait ra kaina,

Ma una valaun iau kan ra umana lup vardodoko.

³ Tago dia kiki uai upi kaugu nilaun;

A umana ngalangala dia vana varurung upi iau;

Vakir ure kaugu varpian, vakir ure kaugu nirara, Luluai.

⁴ Dia vutvut ma dia vaninara ma vakir iau ra vuna;
Una tavangun, ma una totongo upi iau, ma una gire.

⁵ Maia, u iat Luluai, ra God kai ra lavur kor, ra God kai Israel,
Una tut ma una kure ra lavur Tematana;
Koko una mari ta tika na bilak na tena varpam.
Sela.

⁶ Dia lilikun na ravian,
Dia loalor da ra pap,
Ma dia vana vurvurbit ta ra pia na pal.

⁷ Ea, a umana lup tinata diat;
A umana pakat na vinarubu dia ki ta ra bul na ngie i diat;
Tago (dia biti:) To ia na valongore?

⁸ Ma u, Luluai, una ga nongone diat,
Una ga kulume ra lavur Tematana par.

⁹ U ra dekdekigu, ina ki pa u;
Tago God kaugu dekdek na pal na bakbakit.

¹⁰ Kaugu God na totongo upi iau ma kana var-mari.
God na tul tar iau ba ina gire ra magit iau mainge ta kaugu lavur ebar.

¹¹ Koko una ubu doko diat, kan kaugu tarai diat a valubane;

Boina diat a tenten vurvurbit ika ure ra dekdekim; una vaikilik pa diat,
Luluai, kaveve ramravit.

¹² Ea, i tup ia ra kaina ta ra ngie i diat!

Ea, i tup ia ra tinata na bul na ngie i diat!
 Boina ba da kinim pa diat ta kadia mangaman-
 gana kolakolo,
 Ma ure ra varvul ma ra vavaongo ba dia vatang
 ia.

¹³ Una vapanie diat ta kaum kulot, una vapanie
 diat upi koko dia laun mulai.
 Ma una vaminana diat upi diat a nunure ba God
 i varkurai pire ra tarai Iakob,
 Ma i tuk tar ta ra mutuai ra rakarakan a gunagu-
 nan. Sela.

¹⁴ Ma una tul tar diat ba diat a lilikun na ravian,
 Boina ba diat a loalor da ra pap,
 Ma diat a vana vurvurbit ta ra pia na pal.

¹⁵ Diat a vana vurvurbit upi ta magit,
 Ma diat a ki ra marum bula ona pa dia maur.

¹⁶ Ma iau, ina kakailai ure ra dekdekim;
 Maia, ina manga kakailai ure kaum varmari ta ra
 malana;

Tago u ga da ra dekdek na pal na bakbakit piragu,
 Ma a rivarivan ta ra bung iau ki na malari tana.

¹⁷ U ra dekdekigu, ina kakailai tadav u,
 Tago u, God, kaugu dekdek na pal na bakbakit, ra
 God ba i mari tuna iau.

60

A niaring upi ra varvalaun *(Kak 108:6-13)*

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Susan-Edut; a
 Miktam kai David upi ra vartovo, ba dia varubu
 ma Aram-Naraim ma Aram-Soba, ma Ioab i
 lilikun ma i ubu a vinun ma a ura arip na marmar
 ta ra tarai Edom ta ra male na solt.

- ¹ God u tar vung vue avet, u tar rip vue avet;
U tar kulot; boina una valagar pa avet mulai.
- ² U tar vaguria ra gunagunan; u tar pelegi ia;
Una mal mule nina i tapelegi, tago i dadadar.
- ³ U tar vaarike tar ra umana dekdek na magit pire
kaum tarai;
U tar vamomo avet ma ra tava longlong.
- ⁴ U tar tul tar ra vakilang ta diat dia ru u,
Upi diat a lop kan ra panak. Sela.
- ⁵ Upi na langalanga kaum vakak na tarai,
Una valavalaun ma ra limam tuna, ma una torom
ta vevet.
- ⁶ God i tar tata ma ra gomgom na maukuana; ina
manga gugu.
Ina tibe Sekem, ma ina valar varbaiane ra male
Sukot.
- ⁷ Gilead kaugu, ma Manase kabila kaugu;
Epraim bula i da ra kere na vinarubu ta ra ulugu;
Iuda kaugu buka na varkurai,
- ⁸ Moab kaugu la na dududur.
Ina vue tar ra pal a kaugu tai Edom,
Pilstia ina kukula ure u.
- ⁹ To ia na agure vaolo iau ta ra dekdek na pia na
pal?
To ia na ben vaolo iau ta ra gunan Edom?
- ¹⁰ Dave, God, pa u ga vung vue avet?
Ma pa da varagur ma kaveve lavur kor.
- ¹¹ Una maravut avet ure ra ebar;
Tago a maramaravut kai ra tarai a magit vakuku.
- ¹² Ba dat ma God, dat a ongaongor tuna;
Tago ia iat na ruarua taun kada lavur ebar.

61

A niaring upi ra varbalaurai

Kai nina i lue ra kakailai; ta ra pagol; kai David.

¹ Una valongore kaugu kinail, God;

Una torom ta kaugu niaring.

² Maro iat ra ngu na rakarakan a gunagunan ina kail u, ba i tup ra balagu;

Una ben vatutua iau ra ul a vat ki, nina i manga tuluai urama.

³ Tago u a rivarivan piragu,

Ma a dekdek na pal na bakbakit kan ra ebar.

⁴ Ina ki vaticai ta ra kubam;

Boina ba ina rivarivan ta ra vavai na bebeam. Sela.

⁵ Tago u, God, u tar valongore kaugu lavur vavalima,

U tar tul tar ra tiniba tagu kadiat dia ru ra iangim.

⁶ Una ga valolovina ra nilaun kai ra king;

Kana lavur kilala diat a varogop ma ra kilala kai ra mangoro na taun tarai.

⁷ Na ki vaticai ta ra luaina mata i God;

Una tul tar ra varmari ma ra dovotina upi dir a balaure.

⁸ Damana ina kakailai na pite varpa pa na mutu,

Upi ina pait ot pa kaugu umana vavalima ta ra bungbung par.

62

A nurnur tai ra varbalaurai kai God

Kai nina i lue ra kakailai; ure Iedutun; a kakailai kai David.

- ¹ A tulungeagu i ki pa God kakika,
Kaugu varvalaun i vana rikai tana iat.
- ² Ia kaka kaugu vat i ta ma kaugu varvalaun,
Kaugu dekdek na pal na bakbakit; pa ina manga
malmaliara.
- ³ Aivia bung boko avat a vartumai ma ra tutana,
Upi avat par, avat a ubu doka,
Da ra papar a pal i tarip, da ra liplip i tarada.
- ⁴ Dia tar tata guvai upi diat a vabura vue ke kan
kana bo na kini,
Ma dia ga ta ra vaongo;
Diat par dia tata na varvadoan ma ra ngie i diat,
ma ta ra bala i diat dia tata kakaina. Sela.
- ⁵ Tulungeagu, una ki pa God kakika,
Tago tana iat na vana rikai ra magit iau ki nunur
upi ia.
- ⁶ Ia iat kaugu vat i ta ma kaugu varvalaun,
Kaugu dekdek na pal na bakbakit, pa ina mal-
maliara.
- ⁷ Kaugu varvalaun ma kaugu minamar i tur pire
God;
God ia ra vat i ta iau dekdek tana, ma kaugu
rivarivan bula.
- ⁸ Avat a tarai, avat a nurnur tana ta ra bungbung
par.
Avat a vaarike bulu ra magit ta ra bala i vavat ta
ra luaina matana;
God a rivarivan ure dat. Sela.
- ⁹ A dovot, a tarai tuna dia da ra magit vakuku ka,
Ma ra umana ngalangala dia da ra vaongo ko;
Ta ra valavalar na mamat dia papa ka,
Dia da ra magit vakuku tuna.

10 Koko una nurnur ta ra arung varbat,
 Ma koko na kolakolo ra nuknukim ure ra nilong;
 Ba i tavua ra tabarikik, koko avat a nurnur tana.
 11 A kopono pakana God i tar tata;
 Ma a ivu pakana iau tar valongore go;
 Ba kai God ra niongor,
 12 Ma ba kaum, Luluai, ra varmari;
 Tago u bali ra mangamangana kai ra tarai par
 tikatikai.

63

A ngala na mamainga upi God

A kakailai kai David, ba i ga ki ta ra bil Iuda.
 1 God u kaugu God, ina ongor ma ra tinikan up u;
 A tulungeagu i mar up u,
 A pakagu bula i kaina up u,
 Ta ra gunan i mage ma i bil ika, ma pa ta tava
 tana;
 2 Damana iau ga bobbe vamat u ta ra pal tabu,
 Upi ina na tadav ra dekdekim ma tadav kaum
 minamar.
 3 Tago kaum varmari i boina ta dir ma ra kini ati
 ra pia;
 A bul na ngiegu na pite pa u.
 4 Damana ina pite pa u ba iau laun boko;
 Ina tulue ra limagu urama ure ra iangim.
 5 A tulungeagu na ti maur da ma ra luku na ur ma
 ra bira;
 A ngiegu na pite pa u, ma ra bul na ngiegu na
 mugur;
 6 Ba iau nuk pa u ta kaugu vava,

Ina nununuk ure u ba iau vangala ka tuk ra keake;

⁷ Tago u tar maravut iau,
Ma ta ra malur na bebeam ina ngenge ma ra gugu.

⁸ A tulungeagu i ki petep piram,
A limam tuna i vatur vake iau.

⁹ Ma diat dia mainge ba diat a doko iau,
Diat a kuba ura iat ta ra bala na pia.

¹⁰ Diat a virua ta ra pakat na vinarubu;
Diat a tiniba kai ra umana kuabar na pap.

¹¹ Ma ra king na gugu tai God;
Diat par dia vavalima tana diat a langlang;
Ma ra ngie i ra umana tena vaongo da ang bat ia boko.

64

A niaring upi ra varbalaurai

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

¹ God una valongore ra nilaigu ta kaugu vartakun,
Una ga valaun iau kan ra varvaburut kai ra ebar.

² Una ga varavite iau kan ra varpit ivai kai ra umana tena varpam,

Kan ra kor na tena varvabilak;

³ Kan diat dia vamangi ra kamea i diat da di al vamangi ra pakat na vinarubu,

Ma dia tar al vaninare kadia lavur pu, maia, a umana tinata i mapak;

⁴ Upi diat a ponok ive ra tarai ba dia ko kakit;
Dia ponok vakaian diat, ma pa dia burut.

⁵ Dia varvargat vargiliane diat upi ra kaina magit;
Dia tata guvai ba diat a kapi kun ivai;
Dia biti: To ia na gire dat?

6 Dia nuk tadav ra umana varpam;
 Dia biti: Da tar mal ot pa kada ninunuk;
 Ma ra bala i ra tarai tikitikai ma ra nuknuk i diat
 i lulur.

7 Ma God na ponok diat,
 Ma ra pu na tur vakaian diat.

8 Ma da vabura diat, a kamea i diat iat i takun
 diat;
 Diat par dia gire ra balbali pire diat, diat a loe ra
 ulu i diat.

9 Ma ra tarai par diat a burut,
 Ma diat a varvai ta ra papalum kai God,
 Ma diat a matoto ta kana varkurai.

10 A umana tena takodo diat a ga tai ra Luluai, ma
 diat a rivarivan tana,
 Ma diat par ba i dovot ra bala i diat diat a pite
 varpa.

65

A pite varpa ma ra varmananai

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

1 God, di tar vaninara ma ra pite varpa piram ta
 ra gunan Sion;

Ma da pait ot pa ra vavalima piram.

2 U, u toratorom ta ra niaring,
 A tarai par diat a tadav u.

3 A lavur varpam dia tur bat iau,
 Ma una ga pun vue diat.

4 I ti doan ra tutana ba u pilak pa ia, ma u ora upi
 na maravai piram;

Upi na ki ra kubam;

Avet a maur ma ra bo na magit ta ra kubam,

Ta kaum gomgom na pal tabu iat.

⁵ Una ga torom ta vevet, ma una pait ra umana enana magit na bunurut ure ra takodo na maukuam,

U God, u vuna ta kaveve varvalaun;

U ba ra rakarakan a gunagunan i nurnur tam,

Ma diat bula dia ki na ta aro vailik.

⁶ U vungvung vapadikat ra lavur lualuana ma ra dekdekim,

U vi pit ma ra niongor;

⁷ U vango ra roro na ta, a roro na bobol tana,

Ma ra urung kai ra lavur vuna tarai bula.

⁸ Diat bula dia ki ta ra langlangun aro iat dia burut ta kaum lavur vakilang;

U vagugu pa diat ta ra matana taubar ma diat ta ra matana labur.

⁹ U tar laume ra gunan, u tar puk vabilim ia,

U tar manga vauviana;

A mata na tava kai God i lubu;

U tabar diat ma ra kon, tago damana u vaninare ra gunan.

¹⁰ U vabilim ra nga na niipuk,

U ap kana lualuana,

U vamaumau ia ma ra bata,

U vadoane ra lavur mangana i gol.

¹¹ U vatoke ra kilakilala ma ra lavur bo na magit piram,

Ma ba u vanavana, u imimire ra ngala na varvadoan.

¹² I bura tar ta ra pia na vura ta ra bil;

Ma ra umana ilil dia mal ma ra gugu.

¹³ A pia na vura i kor ma ra kikil na sip,

Ma ra kon i tup ia ta ra umana male;
Dia nenge ma ra gugu, maia, dia kabila kakailai.

66

A kakailai na pite varpa

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai.

¹ A rakarakan a gunagunan par, una kukula na gugu tadav God;

² Avat a vaarike ra minamar i ra iangina ma ra kakailai;

Avat a mal tuna kana pite varpa.

³ Avat a biti tai God: Kaum lavur papalum dia enana tuna!

Tago a dekdekim i ngala na kaia, kaum lavur ebar diat a ongo tam.

⁴ A rakarakan a gunagunan na lotu piram,

Ma na kakailai piram;

Maia, na kakailai tadav ra iangim. Sela.

⁵ Avat a mai, avat a gire ra lavur papalum kai God;

I ti enana tuna kana mangamangana tadav ra umana natu i ra tarai.

⁶ I vaenana pa ra ta, ma i da ra pia mage;

Dia tinur bolo ko ta ra lubu;

Abara ave. ga gugu tana.

⁷ I varkurai vaticai ma ra dekdekina,

A matana i makmakile ra lavur Tematana;

Koko ra tarai na varpam diat a vangala pa diat mulai. Sela.

⁸ Avat a lavur vuna tarai avat a pite pa kaveve God,

Ma avat a taorong ma ra tinata na pite varpa
pirana;

⁹ Nina i tar valaun avet,

Ma pa i nur tar ia ba ra kau i vevet na tagalir.

¹⁰ Tago u, God, u tar valar avet,

U tar tun vagomgom avet, da di tun vagomgom ra
silva.

¹¹ U tar akir avet;

U tar vako tar ra mamat na kinakap ta ra tamuru
i vevet,

¹² U ga tul tar ra tarai upi diat a vutvut rua taun
ra ulu i vevet;

Ave tinur bolo ta ra iap ma ta ra tava;

Ma u ga ben vairop avet, ma u vaki avet ta ra
gunan na gugu.

¹³ Ina ruk ta ra kubam ma ra tinabar di tun tar ia,
Ina pait ot pa kaugu umana vavalima piram,

¹⁴ Nina i ga arikai ta ra bul na ngiegu,

Ma ra ngiegu i ga vatang diat ba iau ga ki na
malari.

¹⁵ Ina tul tar ra tinabar tam, nina di tun tar ia, a
monoina,

Varurung ma ra ang na sip, a tomotoina.

Ina tul tar ra umana bulumakau ma ra me. Sela.

¹⁶ Avat par ava ru God, avat a mai ma avat a
valongore,

Ina vaarike ra magit i ga pait ia ure iau.

¹⁷ Iau ga kail ia ma ra ngiegu,

Ma iau ga pite vangala pa ia ma ra karamaegu.

¹⁸ Tumu iau nuk pa ra varpam ta ra balagu,

Ra Luluai pa na valavalongor;

¹⁹ Ma a dovot God i tar valongor,

I tar torom ta kaugu tinata na niaring.

²⁰ Da pite pa God,
Nina ba pa i pidimuane kaugu niaring,
Ma pa i tak vue kana bala na varmari kan iau.

67

A kakailai na pite varpa

Kai nina i lue ra kakailai; ta ra pagol; a kakailai.

¹ God, una mari avet, ma una tata vadoane avet,
A matam na pupua taun avet; Sela.

² Upi da nunure kaum mangamangana ati ra pia,
Ma kaum valavalaun ta ra lavur vuna gunan.

³ Boina ba ra lavur vuna tarai diat a pite pa u, God,
Boina ba ra lavur vuna tarai par diat a pite pa u.

⁴ Boina ba ra lavur vuna gunan diat a ga, ma diat
a kakailai ure ra gugu;

Tago una ga kure ra lavur vuna tarai ma ra takodo
na varkurai,

Ma una lualua ta ra lavur vuna gunan ati ra pia.
Sela.

⁵ Boina ba ra lavur vuna tarai diat a pite pa u, God,
Boina ba ra lavur vuna tarai par diat a pite pa u.

⁶ A pia i tar tul tar ra vuaina;
God, maia pa, kada God iat, na vadoane dat,

⁷ God na vadoane dat,
Ma ra lavur ngu na rakarakan a gunagunan diat
a ru ia.

68

A kakailai na niuvia kai ra tarai Israel

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

¹ Boina ba God na tut, ma boina ba da korot
varbabaiane kana umana ebar;
Boina ba diat bula dia milikuane, diat a lop kan
ra luaina matana.

² Da ra vuvu i kap vue ra mi, damana una korot
vue diat;
Da ra bulit na livur i polo ta ra iap,
Damana ra umana tena varpian diat a virua ta
ra luaina mata i God.

³ Boina ba ra umana tena takodo diat a ga;
Boina ba diat a gugu mat ta ra luaina mata i God;
Maia, diat a gugu ma diat a ga.

⁴ Avat a kakailai tadav God, avat a kakailai na pite
varpa tadav ra iangina;
Avat a mal ra bo na nga ure nina i vutvut bolo ta
ra bil;
A iangina “Ra Luluai”; ma avat a gugu mat ta ra
luaina matana.

⁵ God ta kana pal tabu
I da ra tutana ba na vamel ra nat na ling,
Ma ia ra tena varkurai ba na mari ra umana ua
na vavina.

⁶ God i vaki ra kekene ta ra pal,
I pala vue diat dia ki ra pal na banubat, ma i tavua
kadia tabarikik.
Ma ra pue ngangar na ki ta ra gunan i marama-
rarang.

⁷ God, ba u ga lue rap kaum tarai,
Ba u ga bolo ta ra bil; Sela.

⁸ A gunan i ga guria,

A umana bakut dia ga bura ta ra luaina mata i
God,

Maia, Sinai akanama i ga dadadar ta ra luaina
mata i God, a God kai Israel.

⁹ U, God, u ga tul tar ra ngala na bata,

Ma u ga valagar kaum gunan ba i ga talatalan-
guan.

¹⁰ Kaum kor na tarai dia tar ki tana;

Ta kaum varmari, God, u ga vanvaninare ra magit
ure ra umana biaui.

¹¹ A Luluai i tul tar ra tinata,

A ngala na kor na vaden dia varvarvai.

¹² A umana king kai ra lavur loko na tarai na
vinarubu dia takap, dia takap;

Ma ra vaden ba dia ki ka ra kuba i diat dia tibe ra
tabarikik di rara pa ia.

¹³ Ba ava va livuan ta ra umana kikil na sip,

I da ra bebea i ra uka i bagabagele da ra silva,

Ma ra ivuna i gobol da ra goled.

¹⁴ Ba ra Dekdek Muka i ga korot varbaiane ra
umana king tana,

I ga da ra bata i pua aro Salmon.

¹⁵ A luana Basan ia ra luana kai God;

A luana Basan i manga tuluai urama.

¹⁶ Avat a umana luana ba ava manga tuluai
urama, ta ra ava ava matana varpin,

Ure ra luana vang, nina God i ga pilak pa ia ba na
ki tana?

Maia, ra Luluai na ki tana pa na mutu.

¹⁷ A umana kiki na vinavana kai God dia peal na
kaia,

Maia, a umana arip na marmar ma ta umana arip
na marmar mulai.

A Luluai i ki livuan ta diat, Sinai i ki ta ra pal tabu.

¹⁸ U tar tutua urama, u tar ben vavilavilau ra kini
na vilavilau;

U tar alube pa ra vartabar tai ra tarai;

Maia, ta diat bula ra umana tena varongongi,
upi ra Luluai God na ki pire diat.

¹⁹ Da pite pa ra Luluai, nina i puak pa kada
kinakap ta ra bungbung par,

Maia, da pite pa God nina i valavalaun dat. Sela.

²⁰ God ia ra God na maramaravut pire dat.

Ma i tale ra Luluai God ba na tul tar ta nga da pila
kan ra minat i tana.

²¹ Ma God na pamar ra lor i kana lavur ebar,

Ma na kutu vue ra tagal a ulu i diat dia papait
vatikene kadia varpian.

²² A Luluai i biti: Ina vatalil diat maro Basan,

Ina vatalil diat mara ra marumian na ta;

²³ Upi una puk ra kaum ta ra gapu i kaum lavur
ebar,

Upi ra karama i kaum lavur pap diat a vatur
vake kadia tiniba tana.

²⁴ God, di tar gire kaum vinavana,

Maia, ra vinavana kai kaugu God, kaugu King, ba
i ruk ra pal tabu.

²⁵ A umana tena kakailai dia vana na lua, a
umana tena ubuubu pagol dia murmur;

Diat ma ra umana inip na vavina ba dia par ra
kudu.

²⁶ Avat a pite pa God ta ra lavur kivung na tarai,

Maia, avat ava tamana ma Israel, avat a pite pa
ra Luluai.

27 Benjamin ra ikilik akari kadia tena varkurai,
A umana luluai Iuda ma kadia kivung,
A umana luluai Sebulun, ma ra umana luluai
Naptali.

28 God, una vaarike ra dekdekim,
God, una ongor, u ba u ga papalum maravut avet;

29 Tago ure kaum gomgom na pal arama
Ierusalem,

A umana king diat a kap tabar u.

30 Una bor bat ra umana kaina leing ta ra pupui,
A kor na bulumakau ma ra umana nat na bu-
lumakau kai ra tarai,

Nina dia rua vakavakaina ra lavur pakana silva;
Una korot varbabaiane ra lavur vuna tarai dia
gugu ta ra vinarubu.

31 A umana luluai diat a vana rikai maro Aigipto;
Etiopia na tulue lolole pa ra limana upi God.

32 Avat a umana vuna gunan ta ra rakarakan a
gunagunan, avat a kakailai tadav God;

Avat a kakailai na pite varpa tadav ra Luluai; Sela.

33 Tadav nina i vutvut arama liu iat ra ul a bakut,
nina ba amana iat i tana;

Ea, i tata, ma i ngala tuna ra nilaina.

34 Avat a mulaot ba God i dekdek;

Kana bo na varmari i ki pire Israel,

Ma i vaarike ra dekdekina arama ra ul a bakut.

35 God, u ti enana tuna ba u arikai kan kaum
pakana i tabu;

Ra God kai Israel i tabar kana tarai ma ra niongor
ma ra dekdek.

Da pite pa God!

69

A kinail upi ra maramaravut

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Sosanim; kai David.

¹ God, una valaun iau;

Tago ra tulungeagu i to na virua ta ra lovon ta.

² Iau dongol ta ra ngala na pikai ba pa ta turtur tana,

Iau tar tur ta ra lulur na polo, ma iau dudu ta ra lovon ta.

³ Iau mila ka ma ra tinangi, a kongkongigu i dengdeng ika.

A kiau na matagu i papait na pula ma ra tinangi upi God.

⁴ Diat dia milikuane vakuku iau dia peal, ma ra pepe na ulugu pata;

Diat dia mainge ba diat a vamutue iau dia ongor mat, kaugu umana ebar vakuku diat;

Iau ga vamule ra magit ba pa iau ga ra pa ia.

⁵ God, u nunure kaugu papaua;

Ma kaugu varpam pa i tur ivai kan u.

⁶ Luluai, ra Luluai kai ra lavur kor, koko diat dia nurnur tam diat a vavirvir ure iau.

God kai Israel, koko diat dia tikan up u diat a ruva ure iau.

⁷ Tago di ga vul iau ure u;

A vavirvir i turup ra matagu.

⁸ Iau tar ki na vaira pire ra umana turagu,

Ma iau a tematana pire ra umana natu i nagu,

⁹ Tago ra niongor ure ra kubam i tar vaimur iau;

Ma ra tinata na varvul kadiat dia vul u i tup uka iau.

¹⁰ Ba iau ga tangi, ma ba iau ga vevel,
Dia ga pukue, ma dia vul iau me.

¹¹ Ba iau mal ma ra mal na tabun,
Iau da ra magit na varvakok pire diat.

¹² Diat dia ki ta ra mataniolo dia tata bat ika iau,
Ma ra umana lup tava longlong dia kulume iau ta
kadia lavur kakailai.

¹³ Ma iau, Luluai, iau araring tadav u ta ra bo na
e;

God, ta kaum pepeal na varmari,
Una torom tagu, tago i dovot kaum valavalaun.

¹⁴ Una al vairop iau kan ra paipai ma koko ina
dudu;

Una valangalanga iau kan diat dia milikuane iau
ma kan ra tava i lubu.

¹⁵ Koko ra lovon na lubu taun iau,
Ma koko ra marumian na konome iau,
Ma koko ra tung na paum bat ra ngiene ba iau tar
ki tana.

¹⁶ God, una torom tagu, tago i boina kaum ngala
na varmari;

Una lingan upi iau varogop ma ra pepeal i kaum
varmari.

¹⁷ Ma koko una ive ra matam kan kaum tultul;
Tago iau ki na malari; una torom lulut i tagu.

¹⁸ Una maravai tadav ra tulungeagu, ma una
valaun ia,

Una kul valangalanga iau ure kaugu umana ebar.

19 U tar nunure ra varvul piragu, ma kaugu
vavirvir ma kaugu niruva;

Kaugu umana ebar dia tur ta ra luaina matam.

20 A varvul i tar vatakunuan ra balagu, ma i tup
iau ra niligur;

Ma iau ga nuk upi ta umana ba dia mari iau, ma
pata;

Iau ga nuk upi ta umana tena varmaram, ma pa
iau na tadav ta na.

21 Dia tabar bula iau ma ra taring ba ra agu nian,
Ma ba iau mar, dia vamomo iau ma ra tava
mapak.

22 Kadia kadui ta ra luaina mata i diat na da ra
kun,

Maia, ma kadia kini na malmal na da ra palai.

23 A mata i diat na gavul upi koko diat a nana,
Ma ra lu i diat na dadadar vatikai.

24 Una lolonge tar kaum kulot taun diat,
Ma kaum kankan, a karangapuna, na vila mur
tadav diat.

25 Kadia gunan na uliran,
Koko ta tikai na ki ta kadia lavur pal na mal.

26 Tago dia vakaina nina ba u ga luba ia,
Ma dia varvai ta ra kinadik kadiat u ga vakinkin
diat.

27 Kadia varpam na ngala vanavana,
Ma koko diat a vatur vake kaum mangamangana
takodo.

28 Da pun vue diat kan ra buk na nilaun,
Ma koko da tumu diat i tana varurung ma ra
umana tena takodo.

29 Ma iau, i monong iau ra kinadik, ma ra ngu-
nungut;

God, kaum valavalaun na vaki iau arama liu.

³⁰ Ina pite pa ra iang i God ma ra kakailai,
Ma ina vangala pa ia ma ra pite varpa.

³¹ Ma ra Luluai na manane go, ma pa na manane
ra nat na bulumakau,
Ba ra bulumakau nina i vung ra ramuna ma ra
pal a kauna.

³² Ba diat i madu ra bala i diat dia gire, diat a ga
tana;
Avat ava tikan upi God, boina ba ra bala i vavat
na lagar mulai.

³³ Tago ra Luluai i torom ta ra vulavula,
Ma pa i pidimuane diat i ga varuk diat ta ra pal
na banubat.

³⁴ A bala na bakut ma ra rakarakan a gunagunan
dir a pite pa ia,
A ta bula ma ra lavur mangana i laun tana.

³⁵ Tago God na valaun Sion, ma na pait ra umana
pia na pal Iuda;
Ma ra tarai diat a ki ie, ma diat a kale pa ia.

³⁶ A umana bul mur ta kana umana tultul diat a
kabila kale pa ia;
Ma diat dia mari ra iangina, diat a ki ie.

70

A niaring upi ra maramaravut

(Kak 40:13-17)

Kai nina i lue ra kakailai; kai David; upi ra
varvanuknuk.

¹ Una pampam, God, upi una valaun iau,
Una pampam, Luluai, upi una maravut iau.

² Boina ba diat dia nuk upi kaugu nilaun,
 Diat a vavirvir ma diat a malari;
 Diat dia gugu ta kaugu kinadik,
 I boina ba da pukue vatalil diat ma da varuva
 diat.

³ Boina ba diat a takap ure kadia vavirvir,
 Diat ba dia biti: Ioi! Ioi!

⁴ Diat dia tikitikan up u, boina ba diat a gugu, ma
 diat a ga par tam.
 Ma diat dia mainge kaum valavalaun, diat a biti
 varikai dari:
 Da pite vangala pa God!

⁵ Ma iau, a malari na tutana ma a luveana iau,
 God, una rurut ma una tadav iau.
 U kaugu tena maramaravut ma kaugu tena
 valaun,
 Luluai, koko una vavabing.

71

A niaring kai tika na Patuana

¹ Luluai, iau tar rivarivan piram;
 Koko ina vavirvir ta tika na bung.

² Una ga valangalanga iau, ma una ga valaun iau
 ta kaum takodo na mangamangana;
 Una valongore iau, ma una valaun iau.

³ Una da ra dekdek na bakbakit piragu upi ina
 vala vilau ruk tana;
 U tar varkurai ba da valaun iau,
 Tago u kaugu vat ki ma kaugu dekdek na pal na
 bakbakit.

⁴ Kaugu God, una valaun iau kan ra lima i ra tena
 varpam,

Kan ra lima i ra tutana i gegagege ra nuknukina,
ma pa ta varmari i ki ta ra balana.

⁵ Tago iau nurnur tam, Luluai God,
Papa ra kilala iau ga bul tana, iau nurnur tam.

⁶ Papa ra bung di ga kava iau tana, iau tur bokon
tam;

U kaugu tena minamal papa ra e iau ga ki boko
ra bala i nagu tana;

Ina pite vaticene pa u.

⁷ Mangoro dia kakaian tagu;
Ma u kaugu dekdek na bakbakit.

⁸ A ngiegu na buka ma ra pite varpa,
Ma ra tinata na variru piram a bungbung parika.

⁹ Koko una vung vue iau ba iau kua;
Koko una vana. balakane iau ba ra dekdekigu i
papait na panie.

¹⁰ Tago kaugu lavur ebar dia pirpir ure iau,
Ma diat dia kiki uai upi iau dia tata varurung,

¹¹ Dia biti: God i tar vana balakane;
Avat a korot mur ia, ma avat a kinim pa ia;
Tago pa ta na akari ba na valaun ia.

¹² God, koko u ki vailik kan iau;
Kaugu God, una rurut upi una maramaravut iau.

¹³ Boina ba ra umana ebar ure kaugu nilaun diat
a vavirvir ma diat a panie,

Ma diat dia ling na vakaina iau, boina ba na tup
diat ra vavirvir ma, ra niruva.

¹⁴ Ma iau, ina ki nunur vaticai,
Ma ina vangala pa mule ra pite varpa piram.

¹⁵ A ngiegu na varvai ure kaum mangamangana
takodo,

Ma ure kaum valavalaun a bungbung parika,

Tago i dekdek upi ina vatang ot pa ia.

¹⁶ Ina tur pa ia ma ra umana dekdek na papalum
kai ra Luluai God,
Ina vatang kaum mangamangana takodo, maia,
kaum kakika.

¹⁷ God, u tar vateten iau papa ra e iau ga bul tana;
Ma tuk tar gori iau tar vaarike kaum lavur enana
papalum.

¹⁸ Maia, ma ba iau patuan boko, ma ba ina kua,
koko una vana kan iau;
Tuk tar ta ra bung ba iau ga vaarike tar ra
ongorim ta ra taun tarai namur,
Ma ra dekdekim ta diat tikatikai ba diat a laun
namur.

¹⁹ God, kaum mangamangana takodo i ngala
kakit,
U, u tar pait ra umana ngala na magit,
God, to ia mulai ba amur a vardada me?

²⁰ U, ba u ga tulue mangoro na magit na var-
monong tadav iau,
Una ga valagar mule iau,
Ma una vairop mule iau kan ra bala na pia.

²¹ Una vatavua kaugu ngala na kini,
Ma una ringan mulai, ma una vamaram iau.

²² Ina pite pa u ma ra dedede,
Maia, ina pite pa kaum dovotina, kaugu God,
Ina kakailai na pite varpa tadav u, ma ra pagol na
maravut ia,
U ra Lia Kakit kai Israel.

²³ A bul na ngiegu na gugu ba iau kakailai na pite
varpa piram;

Damana kabila ra tulungeagu, nina u ga valaun
ia,

²⁴ A karameagu bula na tata ure kaum manga-
mangana takodo a bungbung par;

Tago diat dia mainge ba diat a vakaina iau, dia tar
vavirvir ma dia tar purpuruan.

72

A niaring ure ra king

Kai Solomon.

¹ God, una tul tar kaum varkurai ta ra king,
Ma kaum takodo na nuknuk tai natu i ra king.

² Na kure kaum tarai ma ra takodo na varkurai,
Ma kaum malari na tarai ma ra kabinana.

³ A umana lualuana ma ra umana ilil diat a vuai
vaarike ra malmal upi kai ra tarai,
Tago dia mur ra mangamangana takodo.

⁴ Na kure maravut ra tarai dia malari,
Na valaun ra umana natu i ra luveana,
Ma na bubur gigi ra tena ki vartaun.

⁵ Diat a ru u ta ra lavur tataun
Ba ra keake ma ra gai dir pupua boko tana.

⁶ Na da ra bata i bura ta ra niraut;
Da ra ra ririmi i vabilim ra pia.

⁷ Ta kana e na varkurai a umana tena takodo diat
a tavua,
Ma ra malmal na pepeal tuk tar ta ra bung ba ra
gai pa na pupua mulai.

⁸ A langun i kana varkurai na tur pa ia ta ra ta,
ma na tuk tar ta ra ta,
Na tur pa ia ta ra Tava Alir, ma na tuk tar ta ra
ngu na rakarakan a gunagunan.

⁹ Diat dia ki ta ra pupui diat a va timtimum pirana;

Ma kana umana ebar diat a nur tar ika diat i tana;

¹⁰ A umana king Tarsis ma ra umana king kai ra
umana lolo diat a kap tabar ia;

A umana king Sieba ma Seba diat a tul tar ra
vartabar.

¹¹ Maia, ra lavur king par diat a bura timtibum
pirana,

Ma ra lavur Tematana par diat a toratorom tana.

¹² Tago na maravut ra luveana ba i tangi,

Ma nina bula i malari ba pa ta na i maravut ia;

¹³ Na mari diat dia bilua, ma diat dia ki na niiba,
Ma na valaun diat dia iba upi ra magit.

¹⁴ Na valaun diat kan ra vaongo ma kan ra ra
varpa;

Ma ra gapu i diat na ngatngat ta ra luaina matana.

¹⁵ Damana diat a laun, ma boina ba ra tarai diat
a tabar ia ma ra goled maro Sieba;

Ma boina ba diat a araring vatikai ure,

Ma diat a pite pa ia a bungbung par.

¹⁶ Boina ba ra kon na pepeal ta ra gunan, ta ra ul
a lualuana;

Ma ra vuaina na rarenge da aro Lebanon;

Ma ra tarai diat a tavua ta ra pia na pal da ra vura
ta ra pia.

¹⁷ A iangina na tur vatikai;

Boina ba ra umana bul mur tana diat a kap ra
iangina ta ra lavur tataun a keake i pupua
tana;

A lavur vuna tarai diat a tata vadoane mule diat
i tana,

Ma diat a biti ure ba i ti doan.

18 Da pite pa ra Luluai, ra God kai Israel,
Ia kaka i pait ra lavur papalum na padapada
varvo.

19 Da pite vaticene pa ra iangina, a potar tuna;
Ma ra rakarakan a gunagunan na buka ma kana
minamar;
Amen, ma Amen.

20 I par ra umana niaring kai David, natu i Iese.

73

*A VAUTULUNA BUK A dovot na varkurai kai
God*

A kakailai kai Asap.

¹ A dovot God i mari Israel,
I mari diat i gomgom ra bala i diat.

² Ma iau, a kaugu i to na tagalir,
I maravai ba ina tamagaga ta kaugu vinavana.

³ Tago iau varngu ure ra umana malamala luluai,
Ba iau gire ra tinavua kai ra umana tena varpam.

⁴ Tago pa dia kairane ra kinadik;
A paka i diat i oton, ma i ongor.

⁵ Pa dia ki na malari da ta ra na,
Ma pa di vakadik diat varogop ma ta ra na.

⁶ Kari dia mamar ma ra ngala na nuknuk ure diat
mulai da ma ra kurkurua;

Dia vavauluvai ma ra mangamangana ra varpa.

⁷ A kiau na mata i diat i ung rikai ma ra bira,
A bala i diat i buka leke ma ra lavur nuknuk
vakuku.

⁸ Dia varkulumai, ma dia tata kaina;
Dia vatavatang ra ra varpa marama liu iat.

⁹ Dia tatike ra tinata da marama ra bala na bakut,

Ma kadia pirpir i vana ta ra rakarakan a gunagunan.

¹⁰ Kari kana tarai dia mur diat,
Ma dia maur ma ra ngala na nimomo.

¹¹ Ma dia biti: God na nunure davatane?
Ma ra Ngala Kakit i matoto vang?

¹² Ea, dari ra mangamangana kai ra kaina tarai!
Dia ki vovovon vaticai ati ra pia, ma dia tar lu
varurue ra ngala na tabarikik.

¹³ A dovot iau tar dalu ra balagu vakuku,
I gongom vakuku ra limagu;

¹⁴ Tago di vakadik iau a bungbung par,
Ma di tar virit iau ta ra malana a bungbung par.

¹⁵ Gala iau ga biti: Ina tatike ra dari;
Ea, ina gala vagu pa kaum taun tarai.

¹⁶ Ma iau ga nununuk vanavana upi ina nunure
go,

Iau ga milamila tana;

¹⁷ Tuk tar ta ra bung ba iau ga ruk ta ra pal i
gongom kai God,

Ma iau ga nuk pa ra mutuai diat tuna.

¹⁸ A dovot u vatur diat ta ra pakana gunan i
duladula,

U rapue vakaian diat, ma dia virua.

¹⁹ Dia tar virua lulut!

I tar par, dia tar imur kakit ma ra ngala na
bunurut.

²⁰ Da tikai i pidimuane ra ririvon ba i tavangun,
Damana Luluai, ba u tavangun una pidimuane ra
malalar i diat.

²¹ Ba i mapak ra nuknukigu,
Ma ba i pinpidian ra balagu,

22 Iau ga koloata ma iau ga tabobo,
Iau ga da ra kaina leing ika piram.

23 Ma go iau ki vatikai ka piram;
U tar vatur vake ra limagu tuna.

24 Una ga rap lue iau ma kaum tinata na var-
vāteten,

Ma namur una ga ben vaolo iau ta ra minamar.

25 To ia bula arama ra bala na bakut ba ina nuk
pa ia?

Ma pa ta na bula ati ra pia ba ina kaina upi ia; u
kaka iau mainge u.

26 A pakagu ma ra balagu bula i bilua,
Ma God ka ia ra dekdek i ra balagu, ma kaugu
tiniba pa na mutu.

27 Tago diat dia vana kan u, diat a virua;
U tar nila vue diat par dia tabunu kan u.

28 Ma iau, i topa iau ba ina kakari maravai pire
God;

Iau tar rivarivan ta ra Luluai God,
Upi ina vaarike kaum lavur papalum.

74

A niaring pire God upi na valaun pa kana tarai

A mari na kakailai kai Asap.

1 God, ta ra ava u ga okole vakakit vue avet?
Ta ra ava kaum kulot i vuvuyul ure kaum kikil na
sip, nina u tabatabar ia?

2 Una nuk pa kaum tarai, diat u kul pa diat amana,
Diat u ga valaun pa diat upi diat kaum vuna tarai.
Una nuk pa bula ra luana Sion, nina u tar ki ie.

3 Una vutvut tar ta ra gunan di ga nila vatukum
vue,

A ebar i tar pait ra lavur magit i kaina ta kaum pal i gomgom.

⁴ Kaum lavur ebar dia tar kukula livuan ta kaum pal na kivung,

Dia tar vatur kadia lavur vakilang tana;

⁵ Dia da ra tarai ba dia kap ra pem,

Ma dia bual ra makur a davai.

⁶ Ma go dia mut vakaina ra lavur davai par tana ba di ga poko mal ia,

Dia mut diat ma ra kalangar ma ra tututuk.

⁷ Dia tar vabirao kaum pal tabu;

Dia tar re vakaina vue ra kuba i ra iangim.

⁸ A nuknuk i diat dari: Boina ba dat a re vapar vue diat;

Dia tar tun.vue ra lavur pal na kivung kai God ta ra gunan.

⁹ Pa ave gire mule kaveve lavur vakilang,

Pa ta propet mulai i ki;

Ma pa ta na ati pire vevet ba i nunure ba na tuk vingaia.

¹⁰ God, aivia ra bung boko ra ebar na varkulumai?

Dave, ra ebar na vul vaticene pa bar ra iangim?

¹¹ Ta ra ava u tak vue ra limam kan avet, a limam tuna iat?

Una tulue vaarike, ma una vamutue diat.

¹² Ma God kaugu King papa amana iat;

I ongaongor ma ra valavalaun ta ra rakarakan a gunagunan.

¹³ U ga tibe varbaiane ra ta ma ra dekdekim;

U ga pamar gigi ra ulu i ra pukpuk ta ra tava.

¹⁴ U ga pamar gigi ra ulu i ra konakonom,

U ga tul tar ia pire ra tarai dia ki ra pupui, upi ra adia nian.

15 U ga kita pelegi ra vat i ta upi ra lovon na alir tavit tana,

U ga rang vamama ra umana tava alir, ma lua dia ga tavit vatikai.

16 Kaum ra keake, ma kaum bula ra marum, U ga vaki ra kapa ma ra matana keake.

17 U ga pait ra langlangun na rakarakan a gunangan par,

U ga pait ra e na taubar ma ra e na labur.

18 Luluai, una nuk pa ia, tago ra ebar i tar varkulumai;

Ma ra umana papaua dia tar vul ra iangim.

19 Koko una tul tar kaum vakak na uka ta ra umana leing.

Galiaka una valubane vatikene vue kaum malari na tarai.

20 Una nuk pa ra kunubu;

Tago ra lavur pakapakana gunan na bobotoi dia kor ma ra vinarubu.

21 Galiaka una tul vavirvir vue diat di arung bat diat;

Boina ba diat dia malari ma dia luveana diat a pite pa ra iangim.

22 God, una tut, una tata vovo ure kaum papalum iat,

Una nuk pa ra umana pepel, tago dia vul u a bungbung par.

23 Koko una valubane ra tinata kai kaum lavur ebar;

Ma kadia varvareo dia tut ure u i tubang rikai
vatikai.

75

God ia ra Tena Varkurai

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Al-Tasket; a
kakailai kai Asap.

¹ God, ave pite pa u;

Ave pite varpa, tago ra iangim i maravai;

A tarai dia varvarvai ta kaum lavur enana pa-
palum.

² Ba ina tadav ra bung di ga kubu ia,

Iau ina varkurai takodo.

³ Ba ra rakarakan a gunagunan i purpuruan ma
ra tarai tana bula,

Iau, iau tar vatur vapidikat ra pagapaga tana.
Sela.

⁴ Iau biti dari ta diat dia malamala luluai: Koko
avat a malamala luluai;

Ma ta ra umana tena varpam dari:

Koko avat a vatur ra ulu i vavat urama;

⁵ Koko avat a vatur ra ulu i vavat urama liu,

Ma galiaka avat a vatang ra ngingangal na tinata.

⁶ Tago ra maramaravut pa na vana rikai ta ra
papar a taur;

Ta ra papar a taoai ma ta ra papar a taubar bula
pata.

⁷ God kaka ra tena varkurai;

I vaikilik pa tikai, ma ta ra tikai i vangala pa ia.

⁸ Tago ra Luluai i vatur vake ra momamomo, ma
ra polo na vain tana i buabuai;

I buka ma ra tava di ga pota, ma i lolonge vue;

A dovotina, a lavur tena varpiam par ta ra
rakarakan a gunagunan diat a mome ra
mapak na magit tana.

⁹ Ma iau, ina varvarvai vaticai,
Ina kakailai na pite varpa tadav ra God kai Iakob.
¹⁰ Ina bubur vue kabila ra ram kai ra umana tena
varpiam,
Ma ra ram kai ra umana tena takodo na tavua
rikai.

76

God ia ra Tena Niuvia

Kai nina i lue ra kakailai, ta ra pagol, a kakailai
kai Asap.

¹ A tarai Iuda dia nunure God;
A iangina i ngala pire ra tarai Israel.
² Ma kana pal tabu i tur ta ra gunan Salem,
Ma ra kubana ta ra gunan Sion.
³ I ga bubur ra umana pu na panak abara;
A bakbakit ma ra pakat na vinarubu bula, ma i
tur bat ra vinarubu. Sela.

⁴ U ti mamar tuna, ma u ti ngala kakit ta ra
lualuana i tur tukum.
⁵ Di ra pa ra tabarikik kai ra umana tena ongor,
dia tar va na minat;
Ma ra lima i ra umana rangrang pa i torom mulai.
⁶ God kai Iakob, a umana kiki na vinavana ma ra
umana os
Dia matmat ika ta kaum varbor.

⁷ Ma u, di burut na kaia tam;

Ma to ia na tur ta ra luaina matam ba u ngangal
na kulot?

⁸ U tar vatang ra varkurai marama ra bala na
bakut;

A rakarakan a gunagunan i burburut ma i ki mut
uka,

⁹ Ba God i tut upi na varkurai

Ma upi na valaun diat i madu ra bala i diat ta ra
rakarakan a gunagunan. Sela.

¹⁰ A dovot a kankan kai ra tarai na ga pite pa u,
Ma una ga vi pit ma ra kankan i tur valili.

¹¹ Ona ava tar vavalima, avat a pait ot pa ia pire
ra Luluai kavava God;

Boina ba diat par dia ki kikil ia diat a kap tabar
ia, tago i topa ia ba da ru ia.

¹² Na vamutue ra nilaun kai ra umana luluai;

A umana king ta ra rakarakan a gunagunan dia
burut na kaia tana.

77

A varmaram ta ra e na purpuruan

Kai nina i lue ra kakailai; kai Iedutun; a kakailai
kai Asap.

¹ Iau manga kail tadav God,

Maia, ina manga kail tadav God, ma na valongore
iau.

² Damana ta ra e iau ga ki na malari tana, iau
tikan upi ra Luluai;

Iau ga tulue vaarike ra limagu ta ra marum, ma
pa iau ngo,

A tulungeagu pa i mainge ra varmaram.

³ Ba iau ga nuk pa God, iau ga ngarangarao;
Ba iau nununuk ma ra niaring, a tulungeagu i
matmat ika. Sela.

⁴ U ga tur bat ra pilpil na matagu, upi koko ina va
mat; ga purpuruan ra balagu ma iau mama
tata.

⁵ Iau ga nuk pa ra e amana tana,
Ra umana tataun lualua.

⁶ Ina nuk pa mule kaugu kakailai ta ra marum;
Boina ina nununuk ta ra balagu;
Ma ra tulungeagu i ga titir dari:

⁷ Dave, ra Luluai na vung vatikene vue avet ta ra
lavur tataun?

Ma pa na varmari mulai bar?

⁸ Dave, i tar par kakit kana varmari?

I pak vatikai vang kana tinata na varvatading?

⁹ Dave, God i tar valubane upi na pait ra varmari?
I tar banu bat vake bar kana bala na varmari ure
kana kankan? Sela.

¹⁰ Ma iau ga biti: Iau purpuruan go,
Tago i enana ra lime tuna ra Ngala Kakit.

¹¹ Ina vatang ra lavur papalum kai ra Luluai,
Maia pa, ina nuk pa mule kaum lavur papalum
na kinaian ba amana tana.

¹² Ina nununuk ta kaum lavur papalum kabila,
Ma ina nuk pa kaum lavur bibili.

¹³ Kaum mangamangana, God, i tar gomgom;
Akave mulai ta ngala na god da kada God tuna?

¹⁴ U nam ra God, nina ba i papait ra lavur magit
na kinaian.

U ga rada ra dekdekim livuan ta ra umana vuna
tarai.

¹⁵ U tar valaun kaum tarai ma ra limam,

Ra umana natu i Iakob, ma ra umana natu i Iosep.
Sela.

¹⁶ A ta i gire u, God,

A ta i gire u, ma i burut,

A marumian kabila i dadadar.

¹⁷ A umana bakut dia lingire ra bata,

A lao i pangpagur;

Kaum lavur meme dia pala ia vurvurbit.

¹⁸ A nilai kaum pipi i po rikai ta ra ragia,

A umana meme dia vakapa ra gunagunan;

Ra pia i guria ma i dadadar.

¹⁹ A ta kaum nga,

Ma u vanavana ta ra ngala na polo,

Ma ra pal a kaum i pidik.

²⁰ U ga agur pa kaum tarai da ra kikil na sip,

Ta ra lima i dir Moses ma Aron.

78

God ma kana tarai

A mari na kakailai kai Asap.

¹ Avat kaugu tarai, avat a valongore kaugu tinata
na vartovo.

Avat a nuk pa ra tinata na ngiegu.

² Ina tatike ra tinata valavalar,

Ina vatang ra umana tinata i pidik, nina amana
iat tana.

³ Nina da tar valongore ma da tar nunure,

Ma ra umana tama i dat dia ga ve dat i tana.

⁴ Pa da ive diat kan ra lavur natu i diat,

Ma da vaarike ra umana pite varpa kai ra Luluai
ta ra taun tarai namur,

Damana bula ra dekdekina ma ra lavur enana
papalum i ga pait ia.

⁵ Tago i vatur tika na varvai pire Iakob,
Ma i tibe tar tika na varkurai tai Israel,
Nina ba i vartuluai ure pire ra umana tama i dat,
Ba diat a tovo ra umana natu i diat me.

⁶ Upi ra taun tarai namur na nunure diat, maia, a
umana bul ba da kava boko diat;
Diat a tut, ma diat a ve ra umana natu i diat;

⁷ Upi diat a nurnur tai God,
Ma koko diat a valubane ra lavur papalum God i
ga pait ia,

Ba diat a torom uka ta kana lavur vartuluai;

⁸ Ma koko diat a mur ra umana tama i diat,
Tago a umana karduk diat ma ra umana tena
varpam,

A taun tarai ba pa dia mal vadovot ra nuknuk i
diat,

Ma ra tulungea i diat pa i tur padikat pire God.

⁹ A umana natu i Epraim ba dia kap vargal ma dia
vatur ra panak,

Dia ga takap uka ta ra bung na vinarubu.

¹⁰ Pa dia torom ta ra kunubu kai God,

Ma pa dia mur kana vartovo.

¹¹ Ma dia valubane ra lavur magit i ga pait ia,

Ma kana lavur papalum ba i ga ve tar ia ta diat.

¹² I ga pait ra umana magit na kinaian ta ra luaina
mata i ra umana tama i diat,

Ta ra gunan Aigipto ma ta ra langun Soan.

¹³ I ga pelegi ra ta, ma i ga tul tar diat upi diat a
tinur bolo tana;

I ga varurue ra polo upi na tur guvai.

¹⁴ Ta ra keake i ga rap lue diat ina ra bakut,

Ma ta ra marum par ma ra biro na iap.

¹⁵ I ga pelegi ra umana vat ki ta ra pupui,

Ma i ga manga vamomo diat ma ra tava mara ra
bala na pia.

16 I ga tul tar ra tava ba na nanoro rikai ta ra vat,
Ma i ga vananoro ra polo da ra tava alir.

17 Ma pa dia ga ngo ma ra varpiam tadav ia,
Dia ga tut na varpiam ika ure ra Ngala Kakit ta ra
pupui.

18 Ma ta ra bala i diat dia ga valar God
Ma ra nilul upi ra nian varogop ma kadia ma-
mainga.

19 Maia pa, dia ga takun God;
Dia ga biti: God na vaninare vang ra nian ta ra
pupui?

20 Ea, i ga kita ra vat ki ma ra tava i ga nanoro
rikai tana,
Ma i ga manga lovon.
Dave, na tale pi na tul tar ra gem bula?
Na tabar kana tarai ma ra kirip vang?

21 Kari, ba ra Luluai i ga valongore, i ga ngangal
na kulot;

Ma di ga vabirao ra iap ure Iakob,
Ma ra kankan i ga tubang rikai ure Israel;

22 Tago pa dia ga kapupi God,
Ma pa dia ga nurnur ta kana valavalaun.

23 Ma i ga vartuluai pire ra maup,
Ma i ga papa are ra umana matakilalat i ra bakut,

24 Ma i ga tul tar ra bata na mana,
Ma i ga tabar diat ma ra kon marama ra bala na
bakut.

25 A tarai par dia ga en ra gem kai ra umana
angelo,

I ga tuelve ra peal magit.

²⁶ I ga vatut ra taur ta ra lao;

Ma i ga rap ra taubar ma ra dekdekina;

²⁷ Ma i ga tul tar ra peal kirip da ra bata,

Ma ra beo liuliu i peal da ra veo ra valian.

²⁸ Ma dia ga bura livuan ta ra gunan kai ra tarai,

Ma kikil ra kubakuba i diat.

²⁹ Damana dia ga ian ma dia ga maur,

Ma i ga tul tar ra magit ta diat dia ga kaina upi ia.

³⁰ Pa dia ga tabar vango boko kadia mamainga,

Ma pa dia ga konome ra adia magit boko,

³¹ Ba ra kankan kai God i ga tut rikai ure diat,

Ma i ga ubu doko diat dia dekdek pire diat,

Ma i ga vamutue ra umana barmana Israel.

³² Ia kaka, pa dia ga ngo kan ra varpian,

Ma pa dia ga kapupi kana lavur enana papalum.

³³ Ma i ga vapar vue kadia kini ati ra pia da ra
magit vakuku,

Ma kadia lavur kilala dia ga panie ta ra ngala na
nidadar i vut vakaian.

³⁴ Ba i ga ubu diat, dia ga titir upi ia;

Ma dia ga vana tapuku, ma dia ga ongor mulai ma
ra tinikan upi God.

³⁵ Ma dia ga nuk pa mule ba God kadia vat ki,

Ma ra Ngala Kakit kadia tena valaun.

³⁶ Ma dia ga manane vavaongo pa ia ma ra ngie i
diat,

Ma dia ga tuam pa ia ma ra karamea i diat.

³⁷ Tago ra bala i diat pa i ga dovot pirana,

Ma pa dia ga tur padikat ta kana kunubu.

³⁸ Ma God i ga pun vue ra varpian,

Ma pa i ga varli, tago a tena varmari tuna,
Ma mangoro na bung i ga tigel bat kana kankan,
Ma pa i ga vararak kana kulot par.

³⁹ Ma i ga nuk pa ia ba diat a tarai ka;

Dia da ra vuvu, ba i panie ma pa i vana rikai
mulai.

⁴⁰ Mangoro na bung dia ga tut na varpiam ta ra
pupui,

Ma dia ga vatakunuan ia ta ra bil!

⁴¹ Ma dia ga lilikun mulai, ma dia ga valar God,

Ma dia ga vakankan ra Lia Kakit kai Israel.

⁴² Vakir dia ga nuk pa ra limana,

Ba ra bung i valaun diat kan kadia lavur ebar
tana.

⁴³ Pa dia ga nuk pa ra lavur mangana vakilang i
ga pait ia aro Aigipto,

Ma kana lavur papalum na kinaian ta ra langun
Soan.

⁴⁴ I ga pukue kadia lavur tava alir upi ra polo na
gap uka,

Ma kadia lavur tava ki bula, ma pa dia ga pait
valar pa ra nimomo.

⁴⁵ I ga tulue ra umana livur na langa na pap tadav
diat, ma dia ga karat diat;

Ma ra lavur rokrok bula, nina dia ga vakaina diat.

⁴⁶ I ga tul tar ra vuai kadia uma ta ra lavur po na
vui,

Ma ra vuai kadia papalum ta ra lavur kubau.

⁴⁷ I ga vakaina vue kadia davai na vain ma ra bata
na vatvat,

Ma kadia umana lovo ma ra kaina mavoko.

⁴⁸ I ga tul tar ia ba ra bata na vatvat na tup kadia
umana vavaguai,

Ma ra malamalapang i ga tup kadia lavur bulumakau.

⁴⁹ I ga lingire taun diat ma kana karangap na kankan,

A kulot, ma ra karvuvu, ma ra purpuruan,
I ga tulue ra umana tultul dia vakavakaina.

⁵⁰ I ga mal ra nga ure kana kulot,

Pa i ga mari kadia nilaun upi koko diat a mat,
I ga tul tar ia ba na tup diat ra kaina minait;

⁵¹ Ma i ga ubu doko ra lavur luaina bul par ta ra gunan Aigipto,

A luaina vuai ra dekdek i diat ta ra pal na mal kai Kam.

⁵² Ma i ga agure vairop kana tarai iat da ra kikil na sip,

Ma i ga rap lue diat ta ra pupui da ra kikil na vavaguai.

⁵³ Ma i ga agure bulu pa diat, ma damana pa dia ga burut;

Ma ra ta i ga vue taun uka kadia lavur ebar.

⁵⁴ Ma i ga agur pa diat ta kana langun gomgom,
Ma ta ra gunan i lualuana nina ba i ga kul pa ia ma ra limana tuna.

⁵⁵ Ma i ga korot vue ra umana Tematana ta ra luaina mata i diat,

Ma i ga tibe tar ra gunan ta diat, upi diat a kale pa ia.

Ma i ga vaki ra umana vuna tarai Israel ta kadia umana pal na mal.

⁵⁶ Ma dia ga valar ika God, a Ngala Kakit, ma dia ga tut na varpam uka ure,

Ma pa dia ga torom ta kana umana vartuluai;

57 Dia ga vana tapuku ka, ma dia ga vavagu da ra
umana tama i diat,

Dia ga vana rara da ra pu i pak.

58 Tago dia ga vakankan ia ma kadia umana tavul
a lotu,

Ma dia ga vangangal ia ma kadia lavur tabataba.

59 Ba God i ga valongore, i ga kankan,

Ma i ga okole vakakit vue Israel;

60 Kari i ga vana kan ra kubana aro Silo,

Ra pal na mal nina i ga vatur ia pire ra tarai.

61 Ma i ga tul tar ra dekdekina ba na ki ta ra gunan
na vaira,

Ma kana minamar upi ra ebar na vatur vake.

62 I ga nur tar kana tarai bula ta ra vinirua;

Ma i ga kankanuane kana tiniba.

63 A iap i ga vaimur kadia umana barmana,

Ma kadia umana inip na vavina pa dia ga gugu ta
ra malagene na varbean.

64 Kadia umana tena tinabar dia ga virua ta ra
pakat na vinarubu,

Ma kadia umana ua na vavina pa dia ga tangie
diat.

65 Io, ra Luluai i ga tavangun, da ta tikai i tavan-
gun kan ra nidiop,

I ga tavangun da ra.tena niongor ba i ga tar mome
ra polo na vain.

66 I ga ubu vatalil kana umana ebar,

I ga varuva vaticene pa diat.

67 Tikai bula, i ga pilak vue ra kuba i Iosep,

Ma pa i ga vilie ra vuna tarai Epraim;

68 Ma i ga pilak pa ra vuna tarai Iuda ka,

A luana Sion, nina ba i manane.

69 Ma i ga pait vadekdek kana pal tabu da ra
umana lualuana,
Da ra rakarakan a gunagunan, nina i ga vatur ia
upi na padikat vatikai.

70 I ga pilak pa bula David kana tultul,
Ma i ga tak vue kan ra kikil na sip;

71 Ba i ga mur ra umana sip, a umana tana nina
dia vau ra umana natu i diat, i ga oro pa ia,
Upi na tabatabar Iakob kana tarai, ma Israel kana
tiniba.

72 Damana i ga tabatabar diat, ma i ga dovot ra
balana,
Ma i ga lualua ta diat ma ra kabinana.

79

A niaring pire God upi na valaun pa kana tarai

A kakailai kai Asap.

¹ God, a umana Tematana dia tar ki ta kaum
gunan;

Dia tar vabilak kaum pal tabu,
Dia tar re vapar vue Ierusalem.

² Dia tar tabar ra umana beo liuliu ma ra virua i
kaum umana tultul,
Ma ra vio i kaum lavur tena lotu dia tar tul tar ia
ta ra umana leing na pui.

³ A gapu i diat i alir kikilane Ierusalem da ra tava
ka,

Ma pa ta tikai abara ba na punang diat.

⁴ Avet ave da ra magit na varkulumai pire ra
umana talai vevet,
Ma da ra magit na varvul ma ra magit na var-
vaula pire diat dia ki kikilane avet.

⁵ Aivia ra bung boko, Luluai, aivia ra bung una kankanuane vatikene pa avet?

Ma kaum varpin na birao da ra iap?

⁶ Una lolonge tar kaum kankan taun ra umana Tematana ba dia ngulngul tam,

Ma taun ra lavur vuna tarai ba pa dia lotu ta ra iangim.

⁷ Tago dia tar konom vapar vue Iakob,

Ma dia tar pait ra kamara ta kana gunan.

⁸ Koko una bali ra mangamangana kai ra umana tama i vevet ta vevet;

Boina ba una lulut, ma una totongo upi avet ma kaum bala na varmari;

Tago ave bel tuna.

⁹ Una maravut avet, God kaveve tena valaun, ure ra minamar i ra iangim,

Una valangalanga avet, ma una pun vue kaveve varpiam ure ra iangim.

¹⁰ Ta ra ava ra umana Tematana diat a biti boko dari: Akave kadia God?

Boina ba una vaarike ra varobo ure ra gapu i kaum umana tultul

Livuan ta ra umana Tematana ta ra luaina mata i vevet.

¹¹ Boina ba ra mamadang kadiat di ga vi diat na vana rikai piram;

Vardada ma ra ngala na dekdekim una valaun diat dia to na mat;

¹² Ma una valavurua ma ra balbali tadav diat dia ki kikilane avet,

Ure ra varvul, Luluai, nina di ga vul u me.

13 Damana avet kaum tarai, a kikil na sip nina u
 tabatabar diat,
 Avet a pite vatikene pa u;
 Avet a vaarike kaum pite varpa pire ra lavur taun
 tarai par.

80

*A niaring pire God upi na vatut vakalamane
 kana tarai*

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Sosanim-Edut; a
 kakailai kai Asap.

1 U ra tena varbalaurai kai Israel, una valongore,
 U ba u agagure Iosep da ra kikil na sip;
 U ba u ki na king ta ra ul a angelo, una pupua
 rikai.

2 Una lue rap Epraim ma Benjamin ma Manase,
 una oñgor,
 Ma una mai upi una valaun avet.

3 Una vadoane mule avet, God,
 A matam na pupua, ma avet a laun.

4 Luluai, a God kai ra lavur kor,
 Aivia ra bung boko una kankan ure ra niaring kai
 kaum tarai?

5 U ga tabar diat ma ra gem na tinangi,
 Ma u ga vamomo diat ma ra ngala na lur na mata
 i diat.

6 A tarai dia ki kikil avet dia varngangar ure avet,
 Ma kaveve lavur ebar dia nonganongon ure avet.

7 God kai ra lavur kor, una vadoane mule avet;
 Ma ra matam na pupua, ma avet a laun.

⁸ U ga kap vairop ra davai na vain kan Aigipto,
U ga korot vue ra umana Tematana, ma u ga kalie.

⁹ U ga raut are;

Ma i okor bulu, ma i lulul bonot ra gunan.

¹⁰ I vamentalur ra umana lualuana,

Ma ra umana ingaingarina dia da ra tagatagal kai
God.

¹¹ I tultulue ra ingaingarina, ma i tuk tar ta ra ta.

Ma ra golina tuk tar ta ra Tava Alir.

¹² Ta ra ava u ga rada vakaina kana liplip,

Upi diat par dia vana pakit dia ibul ia?

¹³ A kuabar na kolok i ngonge,

Ma ra umana leing ta ra lokalokor dia iaian tana.

¹⁴ God kai ra lavur kor, una lingan mulai,

Una gigira ba marama ra bala na bakt, ma una
lalaume go ra davai na vain;

¹⁵ Ma una ki ravie nina ba ra limam tuna i ga
vaume,

Ma ravie ra davai nina u ga vapidikat ia upi
kaum.

¹⁶ A davai na vain i tar dodo, di tar.mut vue;

Dia virua ba u matana kankan.

¹⁷ Una balaure maravut nina ba u ga valaun ia ma
ra limam tuna,

Ma ra tarai nina u ga vatavua diat upi kaum diat.

¹⁸ Damana pa avet a vana tapuku kan u;

Una valagar avet, ma avet a lotu tadav ra iangim.

¹⁹ Luluai, God kai ra lavur kor, una vadoane mule
avet;

A matam na pupua, ma avet a laun.

81

A kakailai ure ra bung na gugu

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Gitit; kai Asap.

¹ Avat a manga kakailai tadav God a dekdek i dat,
Na taorong ra nilai vavat tadav ra God kai Iakob.

² Avat a puak ra kakailai, ma avat a par ra kudu,
Avat a ubu ra bo na ngap ma ra pagol,

³ Avat a vu ra tavur ta ra gai ba i kama,
Ba ra gai i palaioko ure kada bung na lukara.

⁴ Tago damana ra varkurai ure Israel,
A vartuluai kai ra God kai Iakob.

⁵ I tibe tar ia tai Iosep upi ra varvai,
Ba i vana rikai upi na kure ra gunan Aigipto.

Iau ga valongore vatavuna ra tinata kai tikai ba
pa iau nunure.

⁶ Iau tar tak vue ra kinakap ta ra ul a varana,
A ura limana dir a langalanga kan ra rat.

⁷ U ga kail ba u ga ki na malari, ma iau ga valaun
u;

Iau ga torom tam ba iau ga ki ivai ta ra ivarat,
Iau ga valar u ta ra tava Meriba. Sela.

⁸ Kaugu tarai, avat a valongore, ma ina varvai
bulu ta vavat;

Israel, gala ava valongore iau!

⁹ Koko ta enana god na tur pire vavat,
Ma koko avat a lotu tadav ta enana god.

¹⁰ Iau ra Luluai kavava God,
Nina i ga ben vairop avat kan ra gunan Aigipto;
Avat a manga panganga, ma ina vangan ra ngie i
vavat.

¹¹ Ma kaugu tarai pa dia torom ta ra nilaigu,

Ma Israel pa i mainge iau.

¹² Io, iau nur tar diat ta ra leo na nuknuk i diat,
Upi diat a mur uka kadia vartovo iat.

¹³ Gala kaugu tarai diat a valongore iau!

Gala Israel na vanavana ta kaugu lavur nga!

¹⁴ Gala ina uvia lolole pa kadia lavur ebar,
Ma ra limagu na tur bat diat dia ki na vargegele-
nai me.

¹⁵ Diat dia milikuane ra Luluai, diat a ongo boko
tana,

Ma na damana pire diat pa na mutu.

¹⁶ Maia, ina tabar diat ma ra kon i boina kakit,
Ma ina tabar vamaur diat ma ra polo na livur i ki
ta ra vat ki.

82

God ia ra lia na Tena Varkurai

A kakailai kai Asap.

¹ God i tur livuan ta ra kivung na tarai kai God;
Na varkurai livuan ta ra umana god vakuku.

² Aivia ra bung boko kavava varkurai na rara,
Ma avat a ru vakuku ra umana tena varpam?
Sela.

³ Avat a kure maravut diat dia bilua ma ra umana
nat na ling bula,
Avat a vatakodo ra varkurai ure diat di monong
diat ma ure ra umana luveana.

⁴ Avat a valaun ra umana bilua ma diat dia ki na
niiba;
Avat a valangalanga diat kan ra lima i ra umana
tena varpam.

⁵ Pa dia kabinana ma pa dia minana;
Dia vana vurvurbit ta ra bobotoi;

A vunapaina par kai ra rakarakan a gunagunan i tariri.

⁶ Iau ga biti: Ava da ra umana god,
Ma avat par a umana natu i ra Ngala Kakit. ⁷ la
kaka avat a mat da ra tarai,
Ma avat a virua da tika na luluai.

⁸ Una tut, God, una kure ra rakarakan a gunagunan,
Tago una kale pa boko ra lavur vuna tarai par.

83

A niaring upi Israel na uvua pa kana umana ebar

A kakailai kai Asap.

¹ God, koko una ki mut uka,
Koko una paum bat ra ngiem, ma koko una ngo,
God.

² Tago kaum umana ebar dia urung,
Ma diat dia milikuane u dia tar vatur ra ulu i diat urama.

³ Dia varpit ure kaum tarai,
Ma dia tata guvai ure kaum tarai nina u mataure diat.

⁴ Dia tar biti: Uti, dat a vakaina vue diat, upi koko diat a vuna tarai mulai;
Upi koko da nuk uraure mule ra iang i Israel.

⁵ Tago dia tar tata rangup, ma i kopo no ko ra nuknuk i diat;
Dia pait ra kunubu upi diat a tur bat u;

⁶ Diat dia ki ra umana pal na mal, a tarai Edom ma ra tarai Ismael;
Moab, ma ra tarai Agar;

⁷ Gebal, ma Amon ma Amalek;
Pilstia diat ma ra tarai Tiro;

⁸ Asiria bula diat;
Dia tar maravut ra tarai Lot. Sela.

⁹ Boina ba una pait nam ra magit ta diat ba u ga
pait ia tai Midian;

Ma tai Sisera, ma tai Iabin, ta ra tava alir Kison;

¹⁰ Nina dia ga virua aro En-Dor,

Ma dia ga varogop ma ra puta i va ra pia ka.

¹¹ Una kure vakaina kadia umana tadar na tutana
da Oreb ma Seb,

Maia, kadia umana rangrang par da Seba ma
Salmuna;

¹² Diat dia tar biti dari: Boina dat a taun ra
gunagunan kai God.

¹³ Kaugu God, una kure diat upi diat a vardada
ma ra tobon ika nina i pulung tavorvuru;

Ma diat a da ra mapmapina ba ra vuvu i kapkap
ia.

¹⁴ Da ra iap i vaimur ra pupui,

Ma da ra biro na iap di vautunge ra lualuana me,

¹⁵ Damana una korot mur diat ma kaum kalivu-
vur,

Ma una manga vaburut diat ma kaum ngala na
vuvu.

¹⁶ A mata i diat na malari tuna;

Upi diat a tikitikan upi ra iangim, Luluai.

¹⁷ Boina ba diat a vavirvir, ma diat a burut vatikai;
Maia pa, diat a ruva ka, ma diat a virua;

¹⁸ Upi diat a nunure ba u kaka, u ba ra iangim, a
Luluai,

U ra Ngala Kakit ta ra rakarakan a gunagunan.

84

A mamainga ure ra pal kai God

Kai nina i lue ra kakailai; a tiun Gitit; a kakailai kai ra tarai Kora.

¹ I ti vakak tuna ra kubam, Luluai kai ra lavur kor!

² A tulungeagu i bala upi ra gunagunan kai ra Luluai; gi pa, ma i anan bula upi ia;

A balagu ma ra pal a pakagu dir kakailai na gugu tadav ra God, a launa.

³ Maia pa, a levon i tikan pa ra kubana, Ma ra tamatamele i na tadav kana po ba ra umana natnatina dia va tana, Gi pa, kaum lavur uguugu, Luluai kai ra lavur kor, Kaugu King, ma kaugu God.

⁴ Diat dia ki ra kubam dia ti doan; Diat a pite vatikene pa u. Sela.

⁵ Diat ba u ra dekdek i diat dia ti doan; Diat ba dia nuknuk pa ra vinavana uro Sion.

⁶ Ba dia alalu ta ra male Baka, dia pukue upi ra pia na mata na tava,

Maia, ra bata i bura tavuna i manga vadoane.

⁷ Dia ongor vanavana,

Diat par dia tur rikai ta ra luaina mata i God ta ra gunan Sion.

⁸ Luluai, God kai ra lavur kor, una valongore kaugu niaring;

Una nuk pa ia, God kai Iakob. Sela.

⁹ Ea, God, una gire kaveve ramravit,

Ma una gire ung ra mata i nina u ga ku ia.

- 10 A dovot ta kopono bung ta kaum gunan i boina ta ra arip na marmar na bung vakuku. Iau mainge ba ina tur ta ra matakilalat i ra kuba i kaugu God, Ma pa iau mainge ba ina ki ta ra kubakuba i ra varpam.
- 11 Tago ra Luluai God i da ra matana keake, ma i da ra ramravat; Ra Luluai na vartabar ma ra varmari ma ra minamar. Pa na muie ta bo na magit ta diat i takodo kadia mangamangana.
- 12 Luluai kai ra lavur kor, I ti doan nam ra tutana ba i nurnur tam.

85

A niaring upi ra vuna tarai na ki bulu

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai ra tarai Kora.

¹ Luluai, u ga mari kaum gunan;

U ga vakedek mule ra tarai Iakob.

² U ga pun vue ra varpam kai kaum tarai.

U tuba kadia lavur nirara. Sela.

³ U tur bat kaum kulot par;

U vung vue kaum dekdek na kankan.

⁴ Una lingan upi avet, God kaveve tena valaun, Ma una tigel bat kaum kankan tadav avet.

⁵ Dave, una kankanuane avet vataikai vang?

Dave, una kankanuane ra lavur taun tarai par?

⁶ Dave, pa una valagar pa mule avet,

Upi kaum tarai diat a gugu tam?

⁷ Luluai, una vaarike kaum varmari ta vevet,

Ma una tul tar kaum valavalaun ta vevet.

⁸ Ina valongore, ra tinata kai ra Luluai God;
 Tago na tatike ra tinata na malmal tadav kana
 tarai, ma tadav kana lavur tena lotu; la
 kaka, koko diat a lilikun tadav ra manga-
 mangana papaua mulai.

⁹ A dovot kana valavalaun i maravai pire diat dia
 ru ia.
 Upi ra minamar na ki ta kada gunan.

¹⁰ A varmari ma ra dovotina dir ga varkuvo,
 A mangamangana takodo ma ra malmal dir ga
 vargalum.

¹¹ A dovotina i gol ta ra gunagunan,
 Ma ra mangamangana takodo i gigira ba marama
 ra bala na bakut.

¹² Maia, ra Luluai na tul tar ra magit i boina;
 Ma kada gunan na vuavuai.

¹³ A mangamangana takodo na lua tana,
 Ma na mal ra pal a kauna upi ra nga.

86

A niaring upi ra maramaravut

A niaring kai David.

¹ Luluai, una lingan uti, ma una torom tagu,
 Tago iau malari, ma iau ki na niiba.

² Una vaale bat kaugu nilaun, tago i boina ra
 maukuagu;

U kaugu God, una valaun kaum tultul nina i
 nurnur tam.

³ Luluai, una mari iau,
 Tago iau tangi tadav u a bungbung par.

⁴ Una vagugu ra bala i kaum tultul,
 Tago, Luluai, a tulungeagu i nuknuk up u.

⁵ Tago u a tena varmari, Luluai, ma u nur vue ra varpiam,

Ma i peal kaum varmari tadav diat dia kail u.

⁶ Luluai, una valongore kaugu niaring;

Ma una torom ta kaugu lavur nilul vovo.

⁷ Ta ra bung ba iau ki na malari tana ina kail u,

Tago una ga torom tagu.

⁸ Luluai, pa ta na mulai ta ra umana god ba amur varogop me;

Ma pa ta papalum i da kaum lavur papalum.

⁹ Luluai, a umana vuna tarai par u ga vaki diat diat a pot ma diat a lotu ta ra luaina matam;

Ma diat a pite pa ra iangim.

¹⁰ Tago u ngala kakit, ma u papait ra umana enana magit;

U God kakika ma pa ta na mulai.

¹¹ Una tovo tar kaum nga tagu, Luluai; ina murmur kaum dovotina.

Una vakopono ko ra nuknukigu upi ina ru ra iangim.

¹² Luluai kaugu God, ina pite pa u ma ra nuknukigu par,

Ma ina pite pa ra iangim ma pa na mutu.

¹³ Tago i ngala kaum varmari tadav iau,

Ma u tar valangalanga ra tulungeagu kan ra ruarua na tulungen mara iat.

¹⁴ God, diat i kolakolo ra nuknuk i diat dia tar tut ure iau,

Ma a loko na tarai na vinarubu dia mainge ba diat a ubu iau,

Ma pa dia nuknuk pa u.

15 Ma u, Luluai, u a God na varmari, ma u a tena
varmaram,
U vavabing ma ra kankan, ma i peal kaum bala
na varmari ma kaum dovotina.
16 I boina ba una lingan tadav iau, ma una mari
iau,
Una tul tar ra dekdekim ta kaum tultul,
Ma una valaun natu i kaum tultul, a vavina.
17 Una tul tar ta vakilang na varmari tagu;
Upi diat dia milikuane iau diat a gire ma diat a
vavirvir,
Tago u, Luluai, u tar maravut iau, ma u tar
vamaram pa iau.

87

A pite varpa ure Ierusalem

A kakailai kai ra tarai Kora.

- 1 Ra Luluai i vung ra vunapaina iat ta ra luana
gomgom,
2 Ra Luluai i manga manane ra umana mataki-
lalat i Sion,
Ta ra lavur pia na pal kai Iakob.
3 Di tatike ra lavur enana tinata ure u
Ra pia na pal kai God. Sela.
- 4 Ina vatang Rab ma Babilon varurung ma diat
dia nunure iau;
Gire Pilistia, ma Tiro, ma Etiopia;
Di ga kava To An aro;
5 Maia, da biti ure Sion:
Di ga kava go ra tutana ba nam tana.
Ma ra Ngala Kakit iat na vatur vapidikat ia.
6 Ba i tumu vake ra tarai, ra Luluai na biti dari:
Go di ga kava ie. Sela.

⁷ Ma diat a kakailai, ma diat a malagene dari:
A lavur vunapai kaugu gugu dia tur piram.

88

A kinail upi ra maramaravut

A kakailai kai ra tarai Kora; kai nina i lue
ra kakailai; a tiun Makalat-Leanot; a mari na
kakailai kai Eman ra te Esra.

¹ Luluai God, kaugu tena valaun,

Iau tar tangi ta ra luaina matam ra keake ma ra
marum.

² Boina ba kaugu niaring na vana rikai piram,
Una torom ta kaugu kinail;

³ Tago ra balagu i purpuruan na kaia,
Ma ra tulungeagu i marave ra ruarua na tulun-
gen.

⁴ Di luk varurungane avet ma diat dia kuba ta ra
tung;

Iau varogop ma ra tutana. ba pa ta dekdekina;

⁵ Iau va livuan ta diat dia mat,

Iau da diat dia tar virua ma dia va ta ra tung na
minat,

Nina ba pa u nuk pa mule diat,

Ma pa u vatur vake mule diat.

⁶ U tar vadiop iau ta ra tung ara iat,

Ta ra gunan i bobotoi ma ta ra marmarumian.

⁷ Kaum kulot i monong iau,

Ma u tar vakaina iau ma kaum lavur bobol. Sela.

⁸ U tar vaki ra umana talaigu vavailik kan iau,

Iau da ra magit na milmilikan tuna pire diat;

U tar liplip bat iau, ma i dekdek upi ina irop.

⁹ A varmonong i vuna tago ra matagu i gamgavul;

Luluai, iau tar kail tadav u a bungbung par,

Iau tar tulue vaarike ra limagu piram.

¹⁰ Dave, una ga pait ra umana magit na kinaian ure ra lavur minat bar?

Ma ra umana minat diat a tut rikai bar upi diat a pite pa u? Sela.

¹¹ Dave, da varvai vang ure kaum varmari ta ra tung na minat,

Ba ure ra dovot na maukuam ta ra tavul a vinirua?

¹² Dave, da nunure kaum lavur papalum na kinaian ta ra bobotoi,

Ma kaum mangamangana takodo ta ra gunan di valubane ra lavur magit i tana?

¹³ Ma Luluai, iau tar tangi tadav u,

Ma ta ra malamalana kaugu niaring na vana rikai piram.

¹⁴ Luluai, ta ra ava u vung vue iau?

Ta ra ava u ive ra matam kan iau?

¹⁵ Iau ki na malari, ma iau to na mat papa ra bung iau ga bul tana;

Kaum varvaburut i monong iau, ma iau ngarangarao tuna.

¹⁶ U ti ngangal na kulot ure iau,

Kaum lavur varvaburut dia tar vamutue iau.

¹⁷ Dia vana kikilane iau da ra lovon ta ra bung-bung par,

Dia vila bat iau, diat parika.

¹⁸ U tar varbaiane avet ma ra umana talaigu ma ra umana turagu, dia ki vailik kan iau,

Ma amir talaina ka ma ra bobotoi.

89

A kakailai ure ra e ba a vinarubu i tadav Israel

A mari na kakailai kai Etan a te Esra.

¹ Ina kakailai na pite varpa vatikai ure ra lavur
varmari kai ra Luluai,

Ma kaugu tinata na vaarike tar ra dovot na
maukuam.

² Tago iau tar biti dari: A varmari na tavua
vatikai,

Ma kaum dovot na mangamangana na tur
padikat ta ra bala na bakut.

³ Amir ma kaugu viviliai amir tar pait ra kunubu,
Iau tar vavalima tai David kaugu tultul dari:

⁴ Ina vaki vatikene pa ra umana bul mur tam,
Ma ina vatur kaum kiki na king ta ra lavur taun
tarai. Sela.

⁵ Luluai, ra bala na bakut na pite pa kaum lavur
enana papalum,

Di pite pa bula kaum dovot na mangamangana ta
ra kivung kai ra umana tena gomgom.

⁶ Tago to ia arama ra ul a bakut ba da nuk
vardadane dir ma ra Luluai?

To ia ta ra lavur natu i God dir varogop ma ra
Luluai,

⁷ A God ba di burut i tuna tana ta ra kivung kai ra
umana tena gomgom,

Ma i topa ia ba da manga ru ia ta diat dia tur kikir
ia?

⁸ Luluai God kai ra lavur kor,
To ia i ongor da u, Ia?

⁹ U iat u kure vadekdek ra karangap na. ta,
Ba i tut kana lavur bobol, u iat u kure vango diat.

¹⁰ U tar pamar Rab da tikai ba i tar virua;

U tar korot varbaiane kaum lavur ebar ma ra dekdek na limam.

11 A bala na bakut kaum iat, ma ra gunagunan kaum bula;

U ga vaki ra rakarakan a gunagunan ma ra lavur magit i kor tana.

12 A matana labur ma ra matana taubar u tar pait dir;

Tabor ma Kermon dir gugu ta ra iangim.

13 A limam i ongor tuna,

A limam i dekdek ma ra limam tuna i ngala.

14 A mangamangana takodo ma ra dovot na varkurai dir a vunapai kaum kiki na king;

A varmari ma ra dovotina dir lualua ta ra matam.

15 Nam ra tarai ba dia nunure ra ngenge na gugu dia ti doan;

Dia vanavana ta ra talapar i ra matam, Luluai.

16 Dia gugu ta ra iangim a bungbung par,

Ma dia lia ma kaum mangamangana takodo.

17 Tago dia langlang ta ra dekdekim;

Ma ra ongor i vevet na tavua ta kaum varmari,

18 Tago ra Luluai i tul tar kada ramravit,

Ma ra Lia Kakit kai Israel i vaki kada king.

A vavalima kai God pire David

19 Ta nam ra e u ga tata pire kaum umana tena lotu ta ra ninana,

Ma u ga biti: Iau tar tul tar ia tai tika na tena ongor upi na maramaravut;

Iau tar vangala tika na rangrang kai ra tarai.

20 Iau tar tikan tadav David kaugu tultul,

Iau tar ku ia ma kaugu varku i gomgom;

- 21 A limagu na maramaravut ia;
A limagu na vapidikat ia bula.
- 22 Ra ebar pa na ki taun ia,
Ma ra tena varpam pa na vakadik ia.
- 23 Ma ina rapue kana lavur ebar ta ra luaina
matana,
Ma ina ubu diat dia milikuane.
- 24 Ma kaugu dovot na mangamangana ma kaugu
varmari, dital a varirivut me;
Ma ra dekdekina na ngala ta ra iangu.
- 25 Kana varkurai na tuk tar ta ra ta,
Ma kana gunan na varkurai ta ra umana tava alir.
- 26 Na tatike piragu dari: U tamagu,
Kaugu God, ma ra vat ki iau laun tana.
- 27 Ina vaki ia upi ia ra luaina,
Na ki ak tuna ta ra lavur king ta ra rakarakan a
gunagunan;
- 28 Kaugu varmari na ki pirana pa na mutu,
Ma kaugu kunubu na tur okot pirana.
- 29 Kana umana bul mur diat a ki ma pa na mutu,
Ma kana kiki na king na tur tukum da ra bala na
bakut.
- 30 Ba ra umana natuna dia vana kan kaugu lavur
vartuluai,
Ma ari pa dia mur kaugu lavur varkurai,
- 31 Tumu dia piam vue kaugu lavur togotogo,
Ma pa dia torom ta kaugu lavur vartuluai;
- 32 Io, ina bali kadia nirara ma ra virit,
Ma kadia bilak na mangamangana ma ra umana
meme na varkita.
- 33 Ma pa ina tak vakakit vue kaugu varmari kan
ia,
Ma kaugu mangamangana dovot pa na pak.

34 Pa ina piam vue kaugu kunubu,
Ma pa ina vaenana pa ra tinata i ga arikai kan ra
ngiegu.

35 A kopono bung iau ga vavalima. ta kaugu lia
na kini dari:
Pa ina vaongo pa David.

36 Kana umana bul mur diat a ki vatikai,
Ma kana kiki na king na tur ta ra luaina matagu
da ra matana keake.

37 Na tur vatikai da ra gai,
Ma da ra tena varvai arama ra maup i dovot. Sela.

A tinangi tago a king i tar bura

38 Ma u tar okole vue nina u ga ku ia,
U tar pilak vue, u tar kulot ure.

39 U tar milikuane ra kunubu pire kaum tultul,
U tar rapue kana kere na king ara ra pia.

40 U tar re vue kana lavur liplip;
U tar nila vue kana lavur dekdek na pal na
bakkakit.

41 Diat par dia vana pakit dia loalong tana;
Diat dia ki kikil ia dia vul ia.

42 U tar vadekdek ra lima i kana lavur ebar,
Ma u tar vagugu diat dia varubu me.

43 U tar vatalil kana pakat na vinarubu,
Ma pa u vaongor pa ia ta ra vinarubu.

44 U tar vapanie vue kana minamar,
Ma u tar pukue vue kana kiki na king ura ra pia.

45 U tar vaikilik pa kana kini na barmana,
U tar manga varuva tuna. Sela.

A niaring upi ra varvalaun

46 Luluai, aivia ra bung boko una ki ivai?

Kaum kulot na birabirao vatikai bar?

47 Boina ba una nuk pa iau, tago kaugu kini pa i lolokon;

U ga vaki ra tarai upi ra kini vakuku!

48 Akave ra tutana ba na laun vatikai ma pa na gire ra minat?

Akave tikai ba na valaun ra tulungeana kan ra varkurai kai ra ruarua na tulungen? Sela.

49 Luluai, akave kaum lavur varmari nina

U ga vaarike diat lua?

Nina u ga vavalima tar diat tai David ta kaum dovot na mangamangana?

50 Luluai, una nuk pa ra varvul di vul kaum umana tultul me;

Una nuk pa ra varkaba kai ra tarai, nina ba ra balagu i kairane,

51 Nina ba kaum lavur ebar dia varkaba me, Luluai,

Nina dia ga vul ra pal a kau i nam ba u ga ku ia me.

52 Da pite pa ra Luluai, ma pa na mutu.

Amen ma Amen.

90

A VAIVATINA BUK God ma ra tarai

A niaring kai Moses ra tutana kai God.

1 Luluai, u kaveve rivarivan ta ra lavur taun tarai par.

2 Ba pa di ga pait vaarike boko ra lavur lualuana, Ma ba pa u ga vaki boko ra pia ma ra rakarakan a gunagunan,

U muka God u tar ki, pa ta vunapaim ma pa ta mutuaim.

³ U kure ra tarai ma dia lilikun ta ra tobon;
Ma u biti: Avat a talil, avat a lavur natu i ra tarai.

⁴ Tago ra arip na marmar na kilala dia varogop
piram ma nabung uka ba i par,
Ma dia da ra nimono na marum.

⁵ U kapkap vue diat da ra lovon ta; dia varogop
uka ma ra nidiop;
Na malana dia da ra vura i gol;

⁶ Na malana i lubalubang, ma i tavua;
Na ravian di doko pa ia, ma i makuk;

⁷ Tago kaum kankan i vaimur avet,
Ma ave purpuruan tuna ta ra karangap i kaum
kankan.

⁸ U tar vung vaarike kaveve lavur varpiam ta ra
luaina matam,
Ma kaveve lavur varpiam ba i tur ivai, u tar vung
diat ta ra talapar i ra matam.

⁹ Tago kaveve nilaun i panie ke ta kaum kulot,
Ma ave vapar vue kaveve kilakilala da ra oir.

¹⁰ Kaveve kini ati ra pia i varogop ma lavurua na
vinun na kilakilala,
Ma ba i ongor ra paka i vevet, kan na varogop ma
lavutul na vinun na kilakilala;
Ma ra dekdek na papalum ma ra niligur i vana
rikai ta kadia minamar,
Tago i par lulut, ma ave vilau ka.

¹¹ To ia i nunure ra dekdek i kaum kankan,

Ma ia i nunure kaum kulot upi na tul tar ra variru
tam ba na topa u?

¹² Una tovo mal avet, upi avet a nuk pa ra mutuai
kaveve nilaun,

Ma avet a ongor upi na kapa ra bala i vevet.

¹³ Aivia boko ra bung dari? Una lilikun, Luluai,
Ma una mari mule kaum umana tultul.

¹⁴ Una vamaur lulut avet ma kaum varmari,
Upi avet a kukula na gugu, ma avet a ga ta kaveve
nilaun par.

¹⁵ Una vagagane avet, upi kaveve umana bung na
gugu diat a varogop ma ra lavur bungbung
u ga valigur avet i tana,

Ma ra lavur kilala ave ga malari tana.

¹⁶ Una vaarike kaum papalum pire kaum umana
tultul,

Ma kaum minamar tadav ra umana natu i diat;

¹⁷ Ma boina ba ra minamar kai ra Luluai kaveve
God na ki ta vevet;

Ma una vatavua ra papalum na lima i vevet,

Maia, una vatavua ra papalum na lima i vevet.

91

God kada Tena Balabalaure

¹ Nina i bakitai ta ra Ngala Kakit

Na ki vatikai ta ra malur i ra Dekdek Muka.

² Ina tatike tai ra Luluai dari: Kaugu rivarivan ma
kaugu dekdek na pal na bakbakit,

Kaugu God, nina ina nurnur tana.

³ Tago ia iat na valangalanga u kan ra palai kai ra
tena akir beo,

Ma kan ra ngala na minait di mat i tana.

- ⁴ Na roro taun u ma ra bebeana,
Ma una rivarivan ta ra vavai na bebeana.
Kana dovotina ia ra ramravit ma ra bakbakit.
- ⁵ Pa una burut ure ra magit na bunurut ta ra marum,
Ma pata bula ure ra pu i pururung ta ra keake;
- ⁶ Ba ure ra ngala na minait nina i pa kinakinau ta ra bobotoi,
Ba ure ra vinirua i vana rikai ba ra keake i ki tur.
- ⁷ Ba ta arip na marmar diat a virua ta ra papar a mairam,
Ma ta vinun na arip na marmar ta ra papar a limam tuna,
Pa na maravai piam.
- ⁸ Una gire ke ma ra matam,
Ma una na ra vabongon kai ra umana tena varpam.
- ⁹ Tago u, Luluai, u kaugu rivarivan!
U ga pilak pa ra Ngala Kakit upi una ki tana;
- ¹⁰ Pa ta kaina magit na tadav u tana,
Ma pa ta kaina minait na marave ra kubam.
- ¹¹ Tago na tul tar kana umana angelo upi diat a balaure u ta kaum lavur vinavana.
- ¹² Diat a puak pa u ma ra lima i diat,
Kan ra kaum na tuke ta ra vat.
- ¹³ Una rua taun ra leon ma ra varkarat na vui,
Ma una ruarua taun ra nat na leon ma ra pukpuk.
- ¹⁴ Tago i mainge tuna iau, kari ina valaun ia,
Ina vaki ia urama liu iat, tago i tar nunure ra iangigu.

15 Ba i kail tadav iau, ina torom tana;
Ina ki ravie ta ra bung na purpuruan;
Ina valaun ia ma ina ru ia.

16 Ina tabar ot pa ia ma ra lolovina nilaun,
Ma ina vaarike kaugu valavalaun tana.

92

A kakailai na pite varpa

A kakailai ure ra Bung Sabat.

1 I kat ba da pite pa ra Luluai,
Ma ba da kakailai tadav ra iangim, u ra Ngala
Kakit!

2 Ba da vaarike kaum varmari na malana,
Ma kaum dovot na mangamangana ta ra bung-
bung na marum par,

3 Da ubu ra pagol, nina a vinun na vinau tana,
Ma da ubu mal ra ngap.

4 Tago u, Luluai, u tar vagagane iau ma kaum
papalum;
Ina nenge ma ra gugu ure ra lavur papalum na
limam.

5 Luluai, i ngala kaum lavur papalum!

A lavur nuknukim dia pidik na kaia.

6 A koloata pa i nunure;
Ma ra lunga pa i matoto tana.

7 Ba ra umana tena varpam dia lubalubang da ra
vura,

Ma ba ra lavur tena pait ra kaina dia pupu,
I damana upi diat a virua tukum;

8 Ma u, Luluai, u ti lia vatvatikai.

9 Tago kaum lavur ebar, Luluai,
Kaum lavur ebar diat a virua,

Ma ra lavur tena pait ra kaina da kabu varbaiane diat.

¹⁰ Ma ra ramugu i tar dekdek da ra ram u ra bulumakau i leing;

Di tar tap iau ma ra kalamana dangi.

¹¹ A matagu i tar gire ra bunura kadiat dia parau upi iau,

A talingagu i valongore ra varvai ure ra vinirua kadiat dia tut upi diat a vakaina iau.

¹² A umana tena takodo diat a lubalubang da ra inaina lama,

Diat a tavua da ra tagatagal aro Lebanon,

¹³ Diat di ga vaume diat ta ra kuba i ra Luluai,

Diat a lubalubang ta ra gunan kai kada God.

¹⁴ Diat a vuavuai boko ba dia kua,

Na tup ia kadia bulit ma ra mapmap i diat;

¹⁵ Upi da nunure tana ba ra Luluai i dovot;

Ia kaugu vat ki, ma pa ta mangamangana gegagege i ki pirana.

93

God ia ra King

¹ Ra Luluai i ki na king; i mong ma ra minamar;

Ra Luluai i mong, i vi pit ma ra niongor;

Maia, ra rakarakan a gunagunan i tur padikat ma pa na takari.

² Kaum kiki na king i tur padikat papa ania;

U tar laun papa amana iat.

³ A lavur lovon ta dia noro, Luluai,

A lavur lovon ta dia noro muka,

A lavur lovon ta dia buabuai.

⁴ Ra Luluai arama liu i ngala,

I ngala ta dir ma ra roro na ta,
I ngala ta dir ma ra bobol na ta.

⁵ Kaum lavur vartuluai dia dovot muka;
Luluai, a mangamangana gomgom i topa ra
kubam vatikai.

94

God ia ra Tena Varkurai ure ra tarai par

- ¹ Luluai, u ra God na varobo,
U ra God na varobo, una pupua rikai!
- ² Una tut, u ra tena varkurai kai ra rakarakan a
gunaganan,
Una tul tar ra balbali ta diat i kolakolo ra nuknuk
i diat.
- ³ Luluai, aivia ra bung boko,
Aivia ra bung a umana tena varpiam diat a gugu
mat?
- ⁴ Dia malamala tene ta kadia peal tinata;
Diat par a umana tena pait ra kaina dia tibuna
vavagia pa diat mulai.
- ⁵ Dia pamar gigi kaum tarai, Luluai,
Dia vakadik kaum tiniba.
- ⁶ Dia ubu ra ua na vavina ma ra vaira,
Dia doko ra umana nat na ling.
- ⁷ Ma dia biti: Ra Luluai pa na gire,
Ma ra God kai Iakob pa na nuk pa ia.
- ⁸ Avat a umana koloata, avat a nuk pa ia,
Ma avat a umana lunga, vingaia avat a matoto?
- ⁹ Nina i ga pait ra tatalinga pa na valavalongor
vang?
Nina i mal ra kiau na mata, pa na gigira bar?

10 Nina i vateten ra umana Tematana pa na varpit
laka?

Nina i vaminana ra tarai,

11 Ra Luluai, i matoto ta ra lavur nuknuk i ra tarai,
Ba a magit vakuku.

12 Luluai, i ti doan nam ra tutana ba u vateten ia,
Nina u tova ta kaum tinata na vartovo,

13 Upi na ki mamal ta ra kaina bung,
Tuk tar ta ra bung ba di kal pa ra tung tana ure ra
tena varpam.

14 Tago ra Luluai pa na vung vue kana tarai,
Ma pa na vana kan kana tiniba.

15 Tago a takodo na varkurai na vana rikai tai ra
tena takodo,
Ma diat par i dovot ra bala i diat. diat a mur ia.

16 To ia na tur maravut iau ure ra umana tena
varpam?

To ia amir, upi amir a tur bat ra umana tena pait
ra kaina?

17 Gala ra Luluai pa na ga maravut iau,
Gala ra tulungeagu na ga ki lulut ta ra gunan na
minat.

18 Ba iau ga biti: A kaugu i tagalir,
Kaum varmari, Luluai, i ga vatur vapidikat iau.

19 Ba i alaala ma i ngarao ra nuknukigu,
Kaum lavur tinata na varmaram dia vagagane
iau.

20 Amur a talaina dave ma ra varkurai kai ra
umana tena varpam,
Nina dia pait vaarike ra bilak na mangamangana
ma ra varkurai?

21 Dia vana varurung upi diat a tur bat ra nilaun
kai ra tena takodo,

Ma dia kure vakaina nina pa i rara.

22 Ma ra Luluai i da ra dekdek na pal na bakbakit
piragu;

Ma kaugu God i da ra vat ki iau rivarivan tana.

23 Ma na vatalil kadia varpian upi na ki ta diat
iat;

Ma na vamutue diat ure kadia kaina papait.

Ra Luluai kada God na vamutue diat.

95

A kakailai na pite varpa

1 Avat a mai, dat a manga kakailai tadav ra Luluai;
Dat a ngenge tadav ra vat ki da lalaun tana.

2 Dat a tur rikai ta ra luaina matana ma ra pite
varpa,

Dat a papar pirana, ma ra lavur kakailai na lotu
na maravut ia.

3 Tago ra Luluai a ngala na God,

Ma ra ngala na King, i lia ta ra lavur god.

4 I vatur vake ra lavur lulur ta ra rakarakan a
gunagunan;

Kana bula ra lavur lualuana;

5 A ta kana, ma ia iat i ga pait ia,

Ma ra limana i ga mal ra gunan i mage.

6 Avat a mai, dat a lotu ma dat a tur rururu;

Dat a va timtimum ta ra luaina mata i ra Luluai,
nina i ga vaki dat!

7 Tago ia iat kada God,

Ma dat ra tarai ba i balabalaure, ma ra kikil na
sip ba i agagure.

Gori, gala avat a valongore ra nilaina!

⁸ Koko avat a valeo ra bala i vavat, da aro Meriba,
Da ta ra gunan Masa ta ra bil,

⁹ Nam ra bung ba ra umana tama i vavat dia ga
valar iau,

Dia ga valar ot iau, ma a dovotina dia ga tar gire
kaugu papalum.

¹⁰ A ivat na vinun na kilala i ga takunuan ra
balagu ure nam ra taun tarai,

Ma iau ga biti: Diat a tarai ba i rara ra nuknuk i
diat,

Ma pa dia nunure kaugu mangamangana;

¹¹ Kari iau ga vavalima na kankan,

Ba koko diat a olo ta kaugu ningo.

96

God ia ra lia na King

(1 Tutu 16:23-33)

¹ Avat a kaile ra kalamana kakailai tadav ra
Luluai,

Avat par ta ra rakarakan a gunagunan, avat a
kakailai tadav ra Luluai.

² Avat a kakailai tadav ra Luluai, avat a pite pa ra
iangina;

Avat a vaarike kana valavalaun a bungbung par.

³ Avat a varvai ure kana minamar pire ra umana
Tematana,

Ma ure kana lavur enana papalum pire ra lavur
vuna tarai par.

⁴ Tago ra Luluai i ngala, ma i kat ba da manga pite
pa ia;

I topa ia ba da ru ia ma ra umana enana god pata.

⁵ Tago ra lavur god kai ra tarai par a umana magit vakuku diat,

Ma ga ra Luluai i ga pait ra bala na bakut.

⁶ A variru ma ra minamar i tur ta ra luaina matana.

A dekdek ma ra minong i ki ta kana pal tabu.

⁷ Avat a lavur apik na tarai,

Avat a tul tar ra variru ma ra varkurai tai ra Luluai;

⁸ Avat a tul tar ia tai ra Luluai ra variru ba na topa ra iangina;

Avat a kap ra tinabar, ma avat a olo ta kana gunan.

⁹ Avat a lotu tadav ra Luluai ma ra gomgom na minong;

Avat par ta ra rakarakan a gunagunan, avat a dadadar ta ra luaina matana.

¹⁰ Avat a biti livuan ta ra lavur Tematana: Ra Luluai i ki na king;

I tar vaki bulu ra rakarakan a gunagunan ma pa na takari;

Na kure ra tarai ma ra takodo na varkurai.

¹¹ Boina ba ra bala na bakut na gugu ma ra rakarakan a gunagunan na ga;

A ta na roro, ma ra lavur mangana i kor tana;

¹² A pupui na kukula ma ra gugu, ma ra lavur magit i ki tana;

Io, a lavur davadavai ta ra lokalokor diat a kakailai na gugu;

¹³ Ta ra luaina mata i ra Luluai, tago i vut;

Tago i vut upi na kure ra rakarakan a gunagunan;

Na kure ra rakarakan a gunagunan ma ra takodo
na varkurai,
Ma ra lavur vuna tarai ma ra dovotina.

97

God ia ra lia na Tena Varkurai

¹ Ra Luluai i ki na king; boina ba na gugu ra
rakarakan a gunagunan;

A lavur gunan ra valian diat a ga.

² A umana bakut ma ra bobotoi i pulu bat ia;
A mangamangana takodo ma ra takodo na varku-
rai dir ra vunapai kana kiki na king.

³ A iap i lua tana,

Ma i vaimur kana lavur ebar di tur kikilane.

⁴ Kana lavut meme dia pu are ra rakarakan a
gunagunan;

A gunagunan i gire, ma i dadadar.

⁵ A umana lualuana dia polo da ra bulit na livur
ta ra luaina mata i ra Luluai;

Ta ra luaina mata i ra Luluai kai ra rakarakan a
gunagunan.

⁶ A bala na bakut i vaarike kana mangamangana
takodo,

Ma ra lavur vuna tarai dia gire kana minamar.

⁷ Diat par dia torom ta ra umana tabataba diat a
vavirvir;

Diat par dia langlang ta ra lavur god vakuku.

Avat a umana god par, avat a. lotu pirana.

⁸ Sion i valongore, ma i gugu,

Ma ra umana natu i Iuda, a umana vavina, dia ga
muka;

Ure kaum lavur varkurai, Luluai.

⁹ Tago u, Luluai, u lia kakit ta ra rakarakan a
gunagunan,
U ti ngala muka ta ra lavur god par.

¹⁰ Avat ava mari ra Luluai avat a milikuane ra
kaina;
I vaale bat ra nilaun kai kana umana tena lotu;
I valaun diat kan ra lima i ra umana tena
varpam.

¹¹ I keke are ra umana tena takodo,
Ma di vagugu diat i dovot ra bala i diat.

¹² Avat a ga tai ra Luluai, avat a umana tena
takodo;
Ma avat a pite pa ra lia na iangina.

98

God i kure ra rakarakan a gunagunan

A kakailai.

¹ Avat a kaile ra kalamana kakailai tadav ra
Luluai;

Tago i tar pait ra umana enana magit;
A limana tuna, ma ra gomgom na limana, i pait
vaarike ra varvalaun.

² Ra Luluai i tar rada kana valavalaun,
I tar vaarike kana mangamangana takodo pire ra
lavur vuna tarai par.

³ I tar nuk pa kana varmari ma kana dovot na
mangamangana tadav ra kuba i Israel;
A lavur ngungu na rakarakan a gunagunan dia
tar gire ra varvalaun kai kada God.

⁴ Avat a ongor ma ra papar tadav ra Luluai, avat
par ta ra rakarakan a gunagunan;

Na taorong kavava kakailai na gugu, maia, avat a kakailai na pite varpa.

⁵ Avat a kakailai na pite varpa tadav ra Luluai, ma ra pagol na maravut ia, A pagol, ma ra kalami na nilai vavat,

⁶ A tavor, ma ra kaur bula.

Avat a manga pupunge ta ra luaina mata i ra Luluai, ra King.

⁷ A ta na roro, ma ra lavur mangana i kor tana, A rakarakan a gunagunan, ma diat dia ki tana;

⁸ Boina ba ra lavur lovon diat a papar,

A lavur buabuana diat a taorong ma ra gugu,

⁹ Ta ra luaina mata i ra Luluai, tago i vut upi na kure ra rakarakan a gunagunan;

Na kure ra rakarakan a gunagunan ma ra varkurai i takodo,

Ma ra lavur vuna tarai ma ra varkurai i varogop.

99

God ia ra lia na King

¹ Ra Luluai i ki na king; boina ba ra lavur vuna tarai diat a dadadar;

I kiki ta ra ul a angelo; a gunagunan i guria.

² Ra Luluai i ngala ta ra gunan Sion,

I ki ak ta ra lavur vuna tarai.

³ Boina ba diat a pite pa ra ngala na iangim, a enana ta!

I lia kakit.

⁴ A dekdek i ra king i mainge ra takodo na varkurai;

U vatvatur ra varkurai i varogop,

U tar pait ra dovot na varkurai ma ra mangaman-
gana takodo pire Iakob.

⁵ Avat a pite vangala pa ra Luluai kada God,
Ma avat a va timtibum ta ra ruarua na kauna;
I lia kakit.

⁶ Moses ma Aron diat ma kana umana tena
tinabar,

Ma Samuel livuan ta diat dia kail upi ra iangina,
Dia kail upi ra Luluai, ma i torom ta diat.

⁷ I ga tata ta diat ma ra bakut;

Dia ga torom ta kana lavur vartuluai, ma ta ra
varkurai ba i tar tul tar ia ta diat.

⁸ Luluai kaveve God, u tar torom ta diat;

U God, u ga pupun vuai pire diat,

Ma a dovotina u ga obo pa kadia mangamangana.

⁹ Avat a pite vangala pa ra Luluai, kada God,

Ma avat a lotu ta kana luana gomgom;

Tago ra Luluai kada God i lia.

100

A kakailai na pite varpa

A kakailai na pite varpa.

¹ Avat a umana gunagunan par, avat a kukula na
gugu tadav ra Luluai.

² Avat a toratorom tai ra Luluai ma ra gina;

Avat a vana rikai ta ra matana ma ra kakailai.

³ Avat a matoto ba ra Luluai ia God;

Ia iat i ga vaki dat, ma dat kana iat;

Dat kana tarai, ma kana kikil na sip ba i balabal-
aure.

⁴ Avat a olo ta kana umana mataniolo ma ra tinabar na pite varpa,
Ma ta kana gunan ma ra varmananai;
Avat a pite pa ia, ma avat a tata vadoane ra iangina.

⁵ Tago ra Luluai i boina; kana varmari i tur pa na mutu;
Ma ra dovot na maukuana na tuk tar ta ra lavur taun tarai par.

101

Ra vavalima kai ra King

A kakailai kai David.

¹ Ina kakailai ure ra varmari ma ure ra varkurai,
Tadav u, Luluai, ina kakailai na pite varpa.

² Ina mal bulu pa kaugu mangamangana, ma ina vanavana bulbulu;
Vingaia bar una tadav iau?

³ Ina ki ra kubagu ma ra ko na balagu.
Pa ina nuk upi ta bilak na magit,
Iau milmilikuane ra kaina mangamangana ka-diat dia vana rara;
Pa na ki petep piragu.

⁴ A gegagege na nuknuk na vana kan iau,
Pa amir a varmaliurai ma ra kaina;

⁵ Ina vamutue nina i takun ivaive talaina ma i vaongo ko tana;
Ma pa ina mari nina i malamala lululuai ma i kolakolo ra nuknukina.

⁶ Ina nuk upi ra dovot na tarai ta ra gunan upi diat
a ki piragu;
Nina i vanavana ta ra nga ba i ko tuna, nam na
torom tagu.

⁷ Nam ba na pait ra lavur vavagu pa na ki ra
kubagu;
Nam i tatike ra vaongo pa na tur vatikai ta ra
luaina matagu.

⁸ A bungbung par ta ra malana ina vamutue ra
umana tena varpam par ta ra gunagunan,
Upi ina re vue ra lavut tena pait ra kaina par ta
ra pia na pal kai ra Luluai.

102

A niaring kai nina i ki na malari

A niaring kai nina i malari, ba i tup ia, ma i
vaarike kana kaina kini pire ra Luluai.

¹ Luluai, una valongore kaugu niaring,
Ma kaugu tinangi na tadav u.

² Koko una ive ra matam kan iau ta ra bung ba
iau ki na malari tana;
Una lingan upi iau;
Ba iau kail up u, una torom lutut.

³ Tago kaugu nilaun i panie da ra mi,
Ma ra lavur urugu dia io da ra mapina ul.

⁴ Di tar rang ra balagu da ra vura, ma i makuk;
A dovot iau valubane vue ra agu nian.

⁵ A umana urugu dia tar petep ta ra viogu
Ure kaugu tinangi ma kaugu niriri.

⁶ Iau varogop ma ra mou ta ra bil,

Ma iau da ra kurkur ta ra pupui.

⁷ Iau vangala pa ra keake,

Ma iau da ra beo ik i ki varkolono ta ra ul a pal.

⁸ Kaugu lavur ebar dia vul iau a bungbung par;

Ma diat dia kaba iau dia tata kakaina tagu.

⁹ Tago iau tar en ra kabu da ra gem,

Ma iau tar poto kaugu tava na nimomo ma ra lur
na matagu.

¹⁰ I vuna ta kaum kankan ma kaum kulot,

Tago u tar takan pa iau, ma u tar rapue iau.

¹¹ Kaugu kini ati ra pia i da ra malur i lolovina;

Ma iau tar makuk da ra vura.

¹² Ma ga u Luluai, una ki tukum,

Ma ra lavur taun tarai par diat a matamatanai upi
ra iangim.

¹³ Una ga tut, ma una mari Sion;

Tago i topa ia ba una mari ia, maia, ra bung di ga
kubu ia i tar vut;

¹⁴ Tago kaum umana tultul dia manane kana
lavur vat,

Ma dia mari ra tobonina.

¹⁵ Damana ra lavur vuna tarai diat a ru ra iang i
ra Luluai,

Ma ra lavur king ta ra rakarakan a gunagunan
diat a ru kaum minamar;

¹⁶ Tago ra Luluai i tar vatur Sion,

I tar vana rikai ta kana minamar,

¹⁷ I tar nuk pa ra niaring kai ra umana biaui,

Ma pa i pidimuane.kadia nilul.

¹⁸ Diat a tumu go ure ra taun tarai namur;

Ma ra tarai ba da vangala boko diat diat a pite pa
ra Luluai.

19 Tago i tar gire uti ra pia marama liu ta kana pal tabu;

Marama ra bala na bakut ra Luluai i tar bobo ra gunagunan;

20 Upi na valongore ra tinangi kadiat dia ki ra pal na banubat;

Upi na pala vue diat di ga kure diat upi diat a virua;

21 Upi ra tarai diat a varvai ure ra iang i ra Luluai ta ra gunan Sion,

Ma ure kana pite varpa ta ra gunan Ierusalem,

22 Ba ra umana vuna tarai dia tar ki varurung,
Ma ra umana vuna varkurai bula. upi diat a torom tai ra Luluai.

23 I tar vaikilik kapi ra dekdekigu nangananga;
I tar vatutukana kaugu nilaun.

24 Iau biti: Kaugu God, koko una tak vue kaugu nilaun ba pa iau patuana boko.

Kaum lavur kilala na nilaun pa diat a mutu.

25 Amana iat u ga vung ra vunapai ra rakarakan a gunagunan,

Ma ra bala na bakut a kau i ra limam.

26 Dir a panie boko, ma ga u, una ga tur vatikai;

Maia pa, dir par dir a maulana vanavana da ra mal;

Ma da ra mal una ga kia dir, ma dir a enana vanavana;

27 Ma u, pa u enana ka,

Ma kaum nilaun pa na mutu.

28 A umana natu i kaum lavur tultul diat a ki vatikai namur,

Ma ra umana bul mur ta diat diat a tur ta ra luaina
matam.

103

A varmari kai God

Kai David.

- ¹ A tulungeagu, una pite pa ra Luluai,
Ma ra balagu par na pite pa ra lia na iangina.
- ² A tulungeagu, una pite pa ra Luluai,
Ma koko una valubane kana lavur vartabar pi-
ram:
- ³ I nur vue kaum lavur varpam;
I valagar u ta kaum lavur minait;
- ⁴ I valaun u kan ra vinirua;
I vi puar u ma ra varmari ma ra bala na varmari;
- ⁵ I tabar vamaur u ma ra bo na magit,
Upi na kalamana mulai ra dekdekim da ra dekdek
i ra minigulai.
- ⁶ Ra Luluai i pait ra takodo na mangamangana,
Ma i varvarkurai maravut diat par di ki taun diat.
- ⁷ I ga vaarike tar kana lavur mangamangana tai
Moses
Ma kana lavur papalum ta ra tarai Israel;
- ⁸ Ra Luluai i buka ma ra varmari, a tena varmari
tuna,
Pa i kankan lulut, ma i peal kana lavur varmari.
- ⁹ Pa na varbor vatikai;
Ma kana kulot pa na tur tukum.
- ¹⁰ Pa i obo pa kada lavur varpam;
Ma pa i bali kada lavur bilak na mangamangana
ta dat.
- ¹¹ Tago da ra bala na bakut i ki arama liu iat,

Damana i ngala kana lavur varmari tadav diat dia ru ia.

12 Da ra ngu na gunan ra matana keake i vana rikai tana i vailik kan ra ngu na gunan i ki ong tana,

Damana i tak vakari vue kada lavur varpam kan dat.

13 Da tika na tutana i mari ra umana natuna, Damana ra Luluai i mari diat dia ru ia.

14 Tago i nunure ra mangana pal a paka i dat, I nuk pa dat, tago dat a tobon ika.

15 Ma ra tarai, kadia nilaun i da ra vura; Dia tavua da ra pupu na davai.

16 Tago ba ra ubar i vuvu tadav diat, dia panie ke, Ma pa di nunure mule kadia turtur.

17 Ma ga ra varmari kai ra Luluai i tur tukum pire diat dia ru ia,

Ma kana mangamangana takodo pire ra lavur bul mur ta diat;

18 Pire diat dia torom ta kana kunubu,

Ma pire diat dia nuk pa kana lavur vartuluai upi diat a pait diat.

19 Ra Luluai i tar vatur kana kiki na king arama ra bala na bakut,

Ma i kure ra lavur magit par.

20 Avat kana lavur angelo, avat a pite pa ra Luluai, Avat ba ava ongor kakit, ma ava pait ot pa kana lavur vartuluai,

Ma ava torom ta kana lavur tinata.

21 Avat kana lavur kor, avat a pite pa ra Luluai; Avat kana lavur tultul ba ava pait ot pa kana mamainga.

22 Avat kana lavur papalum, avat a pite pa ra
Luluai,
Ta ra lavur gunan i varkurai tana;
A tulungeagu, una pite pa ra Luluai.

104

A pite varpa tadav ra Tena Vavaki

1 A tulungeagu, una pite pa ra Luluai.
Luluai kaugu God, u ti ngala tuna;
U vavauluvai ma ra variru ma ra ngala na minamar.
2 U pulu mule u ma ra kapa da ma ra olovoi;
U vung pala ra lao da ra mal na turturup;
3 U vung ra vabolo ure ra kubam arama liu ta ra vual;
U pilak pa ra umana bakut upi diat kaum kiki na vinavana;
U vanavana ta ra ul a bebea i ra vuvu.
4 U vaki kaum lavur angelo upi dia da ra vuvu,
Kaum umana tultul upi dia da ra biro na iap;
5 U ga page vadekdek ra rakarakan a gunagunan,
Upi koko na takari vatikai namur.
6 U tuba ma ra lamanana da ma ra olovoi;
A umana buabuana dia ga dudu ta ra polo;
7 A polo i ga takap ta kaum varbor;
I ga vilavilau ta ra nilai kaum pangpagur,
8 Upi ra kiki u ga mal pa ia ure;
A umana lualuana dia ga vana rikai, ma ra umana male dia ga kuba.
9 U ga pait ra langun ba pa dia bolo lake tana.
Upi koko diat a lilikun mulai upi diat a tuba ra gunagunan.

10 U tulue vaarike ra umana mata na tava ta ra malamale,

Dia noranoro limlivuan ta ra lualuana.

11 A umana king ta ra pupui dia momamomo,

A umana kuabar na as dia maur tana.

12 A umana beo liuliu dia poapo maravai tana,

Ma limlivuan ta ra mapina davai dia vivigul.

13 U tabatabar ra lualuana ma ra tava marama ra kubam;

A pia i maur ma ra vuai kaum lavur papalum.

14 U vatavua ra vura upi a.i ra umana vavaguai;

Ma ra umana davadavai upi diat a topa ra tarai;

Upi diat a vatur vake ra adia magit na nian ta ra pia;

15 Ma ra vain upi na vagagane ra nuknuk i ra tarai,

Ma ra vaivai upi na vatavaliran ra mata i diat,

Ma ra gem upi na vaongor ra bala i diat.

16 A umana davai kai ra Luluai dia maur ma ra bata,

A umana tagatagal aro Lebanon nina i ga vaume diat;

17 Nam ba ra umana beo dia poapo tana;

Ma ra mou i ki ta ra iara.

18 A umana kuabar na me dia bakitai ta ra lualuana i manga tuluai,

Ma ra mang i paraparau livuan ta ra umana vat;

19 U vaki ra gai upi na tibe ra kilala,

Ma ra matana keake i nunure kana kukuba.

20 U vabobotoi ra gunan, ma i marum,

Nam ba ra lavur kuabar ra pupui dia kakao rikai tana.

21 A umana nat na kon dia kukukula upi ra adia magit,

Ma dia tikatikan upi ra adia nian pire God.

²² Ba ra keake i kuma rikai dia vana kariu,
Ma dia va mulai ta kadia babang.

²³ A tarai dia vana oai upi kadia papalum,
Ma upi kadia bibili tuk tar ta ra ravian.

²⁴ Luluai, i peal tuna kaum lavur papalum!

U tar pait diat par ma ra kabinana;

A rakarakan a gunagunan i kor ma kaum lavur
vavaki.

²⁵ A ta i ki abara, i ngala ma i tababa,

A peal mangana dia kakakao tana, dia vurot,

A lavur mangana dia laun, a umana ikilik ma ra
umana ngala.

²⁶ A umana parau dia vanavana ta ra ul a ta,

A konakonom oaga i ki tana, nina u ga pait ia upi
na limlibur ie.

²⁷ Go diat par dia ki pa u,

Upi una tabar diat ma ra adia magit a bungbung
par.

²⁸ U tabar diat, ma dia varuruai,

U pala ra limam, ma dia maur ma ra bo na magit.

²⁹ U kuvang ra matam, ma dia ki kaina;

U tigel bat ra vuvu na bilau i diat, ma dia mat ika,

Ma dia lilikun upi ra tobon i diat.

³⁰ Ba u tulue ra tulungeam dia laun,

Ma u pait vakalamane ra mata i ra rakarakan a
gunagunan.

³¹ Boina ba ra minamar i ra Luluai na tur tukum,

Boina ba ra Luluai na gugu ta kana lavur pa-
palum!

³² Nina i gire ung ra rakarakan a gunagunan, ma i dadadar;

I bili ra lualuana, ma dia vuvuvul.

³³ Ina kakailai tadav ra Luluai ta kaugu nilaun par;

Ina kakailai na pite varpa tadav kaugu God ta ra lavur kilala ba iau kiki ati ra pia.

³⁴ Boina ba kaugu ninunuk na kalakalami pirana; Ina gugu tai ra Luluai.

³⁵ Boina ba ra umana tena pait ra kaina diat a virua kan ra rakarakan a gunagunan, Ma koko ra umana tena varpam diat a ki mulai ati.

A tulungeagu, una pite pa ra Luluai.

Avat a pite pa ra Luluai.

105

God ma kana tarai (1 Tutu 16:8-22)

¹ Avat a tul tar ra pite varpa tadav ra Luluai; avat a kail upi ra iangina!

Avat a vaarike kana lavur papalum pire ra umana vuna tarai.

² Avat a kakailai tadav ia, avat a kaile ra kakailai na pite varpa tadav ia.

Avat a tata ure kana lavur enana papalum.

³ Avat a langlang ta ra lia na iangina; Boina ba na gugu ra bala i diat dia tikan upi ra Luluai.

⁴ Avat a tikatikan upi ra Luluai ma upi ra dekdek-ina,

Avat a vala tikatikan upi ra matana.

5 Avat a nuk pa ra lavur enana papalum i ga pait ia;

Kana papalum na padapada varvo, ma ra lavur varkurai i arikai ta ra ngiene;

6 Avat ra umana bul mur tai Abaraam kana tultul; Avat a umana natu i Iakob, kana umana viviliai.

7 Ia iat ra Luluai kada God; Kana umana varkurai dia kor ta ra rakarakan a gunagunan par.

8 I nuk vaticene pa kana kunubu, Ra tinata ba i ga tul tar ia ta ra arip na marmar na taun tarai,

9 Ra kunubu dir ga pait ia ma Abaraam, Ma kana vavalima pire Isak bula;

10 Ma i ga vadekdek pa ia pire Iakob upi na da ra varkurai,

Ma pire Israel upi ra kunubu pa na mutu;

11 Ma i ga biti dari: Ina tul tar ra gunan Kanaan tam,

A gunan ba avat a kale pa ia;

12 Ma nam ra bung a paupau tarai ka diat; Maia pa, a paupau tuna diat, ma dia ga ki na vaira ka tana.

13 Ma dia ga tenten vurvurbit, dia ga vana kan tika na vuna tarai upi ta ra tikai.

Kan tika na vuna gunan upi ta ra tika na vuna tarai.

14 Pa i ga tul tar ta tikai ba na vakaina diat, Maia pa, i ga pit ra umana king ure diat;

15 I dari: Koko ava bili diat ba iau ga ku diat, Ma koko avat a vabilak kaugu umana propet.

16 Ma i ga tulue ra mulmulum, upi na tup ra gunan,

Ma i ga vakaina vue ra adia magit.

17 I ga tulue tika na tutana na lua ta diat;

Di ga ivure Iosep upi na ki na vilavilau;

18 Di ga varuk ra kakene ta ra babat keke,

Di ga vi ia ma ra vinau na palariam;

19 Tuk tar ta ra bung ba na ot kana tinata;

A tinata kai ra Luluai i ga valar ot pa ia.

20 Ra king i ga vartuluai, ma i ga pala vue,

Maia pa, ra luluai kai ra tarai i ga vung pala vue.

21 I ga vaki ia upi na luluai ta ra kubana,

Ma upi na tena varukurai ure kana lavur tabarikik,

22 Upi na vi kana umana luluai da i mainge.

Ma na tovo tar ra kabinana ta kana lavur patu-
ana.

23 Israel bula i ga vana uro Aigipto,

Ma Iakob i ga ki na vaira ta ra gunan Kam.

24 Ma i ga vapeal tuna kana tarai,

Ma i ga vaongor diat, ma dia ga lia ma ra niongor
ta kadia lavur ebar.

25 I ga pukue ra bala i diat upi diat a milikuane
kana tarai,

Ma upi diat a vagu pa kana umana tultul.

26 I ga tulue Moses kana tultul,

Ma Aron nina i ga pilak pa ia.

27 Dir ga vaarike kana umana vakilang limlivuan
ta diat,

Ma kana lavur papalum na padapada varvo ta ra
gunan Kam.

28 I ga tulue ra bingnimuna, ma i ga bobotoi;

Ma dia ga piam vue kana tinata.

²⁹ I ga pukue ra adia tava upi na gap uka,

Ma i ga doko kadia lavur en.

³⁰ Kadia gunan i ga livur ma ra umana rokrok,

Dia ga ki ta ra kuba i kadia umana king.

³¹ I ga tata, ma ra umana livur na langa dia ga
vana rikai,

Ma ra ut bula, ta kadia langlangun.

³² I ga kia ra bata tuna ma ra bata na vatvat pire
diat,

Ma ra meme i papala ta kadia gunan.

³³ I ga vakaina bula kadia davai na vain ma kadia
lovo,

Ma i ga bubur ra lavur davai ta kadia langlangun.

³⁴ I ga tata, ma ra umana kubau dia ga vana rikai,
Damana ra umana nat na kubau, ma dia ga vurot
mat,

³⁵ Ma dia ga en vue ra lavur davadavai ta kadia
gunan,

Ma dia ga en vue ra vuai kadia pia.

³⁶ I ga ubu bula ra lavur luaina bul ta kadia
gunan,

A luaina vuai ra dekdek i diat par.

³⁷ I ga agure vairop diat, ma dia ga kap ra silva
ma ra goled,

Ma pa ta tikai ta kana lavur vuna tarai i ga
tutukai.

³⁸ Aigipto i ga gugu ta kadia nirop,

Tago ra bunurut ure diat i ga tup.diat.

³⁹ I ga vuare tika na bakut, ma i ga turup diat,

Ma i ga tul tar ra iap upi na pu are diat ta ra
marum.

⁴⁰ A tarai dia ga lulul, ma i ga tul tar ra voro,

Ma i ga tabar vamaur diat ma ra gem marama ra
bala na bakut.

⁴¹ I ga pelegi ra vat ki, ma ra tava i ga tamtavit
tana,

A tava alir i ga noranoro ta ra gunan i mage.

⁴² Tago i ga nuk pa kana lia na tinata,
Ma Abaraam kana tultul.

⁴³ Ma i ga agure vairop kana tarai ma ra gugu,
Ma kana umana viviliai ma ra kakailai na gugu.

⁴⁴ Ma i ga tul tar ra lavur gunan kai ra umana
Tematana ta diat;

Ma dia ga kale ra papalum kai ra umana vuna
tarai;

⁴⁵ Upi diat a toratorom ta kana umana varkurai,
Ma upi diat a mur kana lavur vartuluai.

Avat a pite pa ra Luluai.

106

*Ra Luluai ia ra tena pait ra boina pire kana
tarai*

¹ Avat a pite pa ra Luluai.

Avat a pite pa ra Luluai, tago a tena varmari;
Tago kana varmari ta i tur tukum.

² To ia na vatang valar pa ra lavur dekdek na
papalum kai ra Luluai?

Ma i tale to ia upi na vaarike kana lavur papalum
di pite pa ia?

³ Diat dia torom ta ra varkurai dia ti doan,
Damana bula nina i pait ra mangamangana
takodo ta ra bungbung par.

- 4 Luluai, una nuk pa iau ma nam ra varmari ba u
papait ia pire kaum tarai;
Una maravut iau ma kaum valavalaun;
- 5 Upi ina gire ra tinavua kai kaum umana viviliai;
Upi ina gugu ta ra nidoan kai kaum tarai,
Upi avet ma kaum tiniba avet a langlang varu-
rung.
- 6 Avet ma ra umana tama i vevet ave tar vana
rara,
Ave tar varpam, ave tar mur ra bilak na manga-
mangana.
- 7 A umana tama i vevet aro Aigipto pa dia ga nuk
pa kaum lavur enana papalum;
Pa dia ga nuk pa kaum lavur varmari, a pepeal
diat;
Dia ga varpam uka abara ra valian, ta ra Ta
Meme iat.
- 8 Ma i ga valaun uka diat ure ra iangina,
Upi na vaarike ke kana ngala na niongor.
- 9 I ga bor bula ra Ta Meme, ma i ga mama;
Damana i ga agure vabolo diat ta ra malu-
luvinana, ma i da dia bolo ta ra bil ika.
- 10 Ma i ga valaun diat kan ra lima i nina i
milmilikuane diat,
Ma i ga valaun diat kan ra lima i ra ebar.
- 11 Ma kadia umana ebar dia ga dudu ta ra polo;
Ma pa ta tikai i virua valili.
- 12 Io, dia ga kapupi kana tinata,
Ma dia ga kakailai na pite varpa pirana.
- 13 Pa i vavuan, ma dia ga valubane mule kana
lavur papalum,
Ma pa dia ga ki pa ra nuknukina.
- 14 I ga tut rikai ka kadia mamainga ta ra bil,

Ma dia ga valar God ta ra pupui.

¹⁵ Ma i ga tul tar ra magit ta diat dia bala upi ia,
Ma i ga tulue ra ngala na minait bula livuan ta
diat.

¹⁶ Ma dia ga pin bula Moses ta ra gunan dia ki
tana,

Dir ma Aron ra viviliai kai ra Luluai.

¹⁷ A pia i ga panganga, ma i ga konom pa Datan,
Ma i ga tuba kapi ra loko na tarai kai Abiram.

¹⁸ Di ga vautunge ra iap livuan ta kadia loko na
tarai,

Ra biro na iap i ga vaimur ra umana tena
varpiam.

¹⁹ Dia ga mal ra nat na bulumakau ta ra gunan
Koreb,

Ma dia ga lotu tadav ra kalavuar,

²⁰ Damana dia ga kia vue kadia minamar

Ma ra malalar i ra bulumakau nina i en ra vura.

²¹ Dia ga valubane God kadia tena valaun,
Nina i ga pait ra umana ngala na magit ta ra
gunan Aigipto;

²² A umana enana papalum ta ra gunan Kam,
Ma ra umana magit ba di burut i tana ta ra Ta
Meme.

²³ Kari i ga biti ba na ubu vue diat;

Ia kaka Moses kana viviliai i ga tur bat ia,

Upi na vabalamat kana kankan, kan na ubu vue
diat.

²⁴ Maia pa, dia ga milikuane ra bo na gunan,

Pa dia ga kapupi kana tinata;

²⁵ Dia ga tata na urur uka ta kadia lavur pal na
mal,

Ma pa dia ga torom ta ra nilai ra Luluai.

²⁶ Kari i ga vatur ra limana ure diat,
Upi na vue pukue vue diat ta ra bil;

²⁷ Upi na vaki varbabaiane ra umana bul mur ta
diat livuan ta ra lavur Tematana,
Ma upi na tul varbabaiane vue diat ta ra gunagu-
nan.

²⁸ Dia ga agile bula Baal-Peor,
Ma dia ga enen ra magit na tinabar tadav ra
umana minat.

²⁹ Ma dia ga vangangal ia ma kadia lavur manga-
mangana;

Ma ra ngala na minait i ga vana rikai pire diat.

³⁰ Io, Pinekas i ga tut, ma i ga tur varbat,
Ma damana ra ngala na minait i ga par.

³¹ Ma nam di ga luk tar ia tana da ra mangaman-
gana takodo,

Ta ra lavur taun tarai ma pa na mutu.

³² Dia ga vakankan ia bula ta ra tava Meriba,
Ma Moses bula i ga rara ure diat;

³³ Tago dia ga piam vue ra Tulungea i God,
Ma i ga tatata lulut uka.

³⁴ Pa dia ga vamutue vue ra lavur vuna tarai,
Da ra Luluai i ga vartuluai pire diat;

³⁵ Dia ga ki varpopoto ma ra lavur Tematana,
Ma dia ga vartovo ta kadia mangamangana.

³⁶ Dia ga torom bula ta kadia umana god,
Nina dia ga da ra kun pire diat.

37 Maia, dia ga vartabar ma ra umana natu i diat,
a umana tutana ma ra umana vavina, pire
ra umana tabaran.

38 Ma dia ga doko diat ba pa dia rara,
Maia pa, kadia umana bul tutana ma kadia
umana bul vavina,
Nina dia ga tul tar diat ta ra umana tabalar
Kanaan;
Ma ra gunan i ga kaina ma ra gap.

39 Dia ga vadur pa mule diat ma kadia lavur
mangamangana,
Ma dia ga vana na ungaunga ma kadia lavur
papait.

40 Damana ra kankan kai ra Luluai i ga birao ure
kana tarai,
Ma i ga manga milikuane kana tiniba.

41 Ma i ga tul tar diat ta ra lima i ra umana
Tematana,
Ma diat dia milikuane diat dia ga kure diat.

42 Kadia umana ebar dia ga ki taun diat bula,
Ma dia ga nur tar ika diat ta kadia varkurai.

43 Mangoro na pakana i ga valaun diat;
Ma ra nuknuk i diat i ga varvarpian ika,
Ma dia ga malmalu ure kadia varpian.

44 Ma i ga nuk pa diat mulai ba dia malari,
Ba i valongore kadia kinail;

45 Ma i ga nuk pa mule kana kunubu,
Ma i ga pukue ra nuknukina upi na varogop ma
kana varmari ta, a pepeal tuna.

46 I ga tul tar ia ta diat par bula ba di ga kinim
vavilavilau diat, upi diat a mari diat.

47 Luluai kaveve God, una valaun avet,
 Ma una varurue pa avet kan ra kini livuan ta ra
 umana Tematana,
 Upi avet a pite pa ra lia na iangim,
 Ma avet a gugu mat ma ra varmananai piram.

48 Da pite pa ra Luluai, ra God kai Israel, vatikai
 ma pa na mutu.
 Ma ra tarai par diat a biti: Amen.
 Avat a pite pa ra Luluai.

107

*A VAILIMANA BUKA pite varpa tadav God tago
 ia ra tena pait ra boina*

1 Avat a tul tar ra pite varpa tai ra Luluai, tago a
 tena varmari;

Tago kana varmari i tur tukum.

2 Boina ba diat ba ra Luluai i tar valaun diat, diat
 a vatang nam ra tinata,

Diat ba i tar valaun diat kan ra lima i ra ebar,

3 Ma i tar varurue vairop diat kan ra gunagunan,
 Kan ra papar a taur ma ra papar a taoai,
 Kan ra papar a labur ma ra papar a taubar.

4 Dia ga vana rara ta ra bil, ta ra nga i pui ka,
 Pa dia ga gire tadav ta pia na pal ba ra tarai tana.

5 Dia ga mulmulum ma dia ga mar,
 A tulungea i diat i ga matmat.

6 Ba dia ga malari dia ga tangi tadav ra Luluai,
 Ma i ga valangalanga diat kan ra lavur magit i ga
 monong diat.

7 Ma i ga lue rap diat ta ra takodo na nga,
 Upi diat a vana ta ra pia na pal ba a tarai dia ki
 tana.

8 Boina ba diat a tul tar ra pite varpa tai ra Luluai ure kana varmari,

Ma ure kana lavur enana papalum pire ra lavur natu i ra tarai!

9 Tago i tabar vamaur nina i merek,

Ma i vangan nina i mulmulum ma ra bo na magit.

10 Diat dia ga ki ta ra bobotoi ma ta ta malur na minat,

Dia ga malari ta ra pal na banubat, ma di ga vi diat;

11 Tago dia ga piam vue ra tinata kai God,

Ma dia ga pidimuane ra nuknuk i ra Ngala Kakit;

12 Kari i ga vamolo ra bala i diat ma ra dekdek na papalum;

Dia ga bura, ma pa ta na abara ba na maramar-avut.

13 Io, ba dia ga ki na malari, dia ga tangi tadav ra Luluai,

Ma i ga valaun diat kan kadia kaina kini.

14 I ga ben vairop diat kan ra bobotoi ma ra malur na minat,

Ma i ga al kutu kadia vivi.

15 Boina ba diat a pite pa ra Luluai ure kana varmari,

Ma ure kana lavur enana papalum pire ra lavur natu i ra tarai!

16 Tago i bubur ra umana banbanu na palariam gobol,

Ma i mut kutu ra babat na palariam.

17 A umana papaua dia malari ure kadia lavur mangamangana varpam iat,

Ma kadia kaina mangamangana i tup diat.

¹⁸ A bala i diat pa i mainge tuna ta nian,

Ma dia kakari maravai ta ra mataniolo na minat.

¹⁹ Io, dia tangi tadav ra Luluai ba dia malari,

Ma i valaun diat kan kadia kaina kini.

²⁰ I tulue kana tinata, ma i valagar pa diat,

Ma i valangalanga diat kan kadia vinirua.

²¹ Boina ba diat a pite pa ra Luluai ure kana
varmari,

Ma ure kana lavur enana papalum pire ra lavur
natu i ra tarai!

²² Ma boina ba diat a vartabar ma ra pite varpa,

Ma diat a varvai ure kana lavur papalum ma ra
gugu.

²³ Diat dia vana na ta ta ra umana parau,

Diat dia vana na kunukul ta ra lamanana,

²⁴ Go diat dia tar gire ra umana papalum kai ra
Luluai,

Ma kana lavur papalum na kinaian ta ra maru-
mian.

²⁵ Tago i tata, ma i vatut ra ngala na vuvu,

Nina i vue ra umana bobol urama.

²⁶ Dia tutua urama ra bakut, dia kuba mulai ta ra
marumian;

I bilua tuna ra bala i diat ure ra kaina vinavana.

²⁷ Dia vana lekaleke, ma dia pa lebalebe da tikai i
longlong ma ra nimomo,

Ma pa dia nunure mulai ba ava bar diat a pait ia.

²⁸ Io, dia tangi tadav ra Luluai ba dia malari,

Ma i valaun diat kan kadia kaina kini.

²⁹ I vango ra ngala na vuvu upi na malila ka,

Ma ra umana bobol dia ngo.

³⁰ Io, dia gugu, tago i malila,

Ma i vaur diat ta ra tungunana dia mainge diat a pukai tana.

31 Boina ba diat a pite pa ra Luluai ure kana varmari,

Ma ure kana lavur enana papalum pire ra lavur natu i ra tarai!

32 Ma diat a tata vangala pa ia ta ra kivung kai ra tarai,

Ma diat a pite pa ia ta ra kivung kai ra umana patuana.

33 I rang ra umana tava alir ma dia da ra bil,
Ma ra umana mata na tava upi diat a da ra pia i mage tuna.

34 I pukue ra pia na uma upi na da ra bil ika,
Ure ra varpam kadiat dia ki tana.

35 I toro ra bil, ma i da ra kabipolo,
Ma ra pia mage upi na kor ma ra umana mata na tava.

36 Ma i vaki diat dia mulmulum ie,
Ma dia pait ra pia na pal tana,

37 Ma dia pait ra uma, ma dia vaume ra davai na vain,

Ma i vuavuai tuna.

38 I vadoane bula diat, ma dia peal na kaia;
Ma kadia umana vavaguai pa dia ikilik vanavana.

39 Ma ba dia ikilik ma ba dia bilua,
Tago di ki taun diat, ma di vakaina diat, ma i ngarao ra bala i diat,

40 I manga kulume ra umana luluai,
Ma i varara diat ta ra bil ba pa ta nga tana.

41 Ma i vaki vabakite ra luveana kan ra kinadik,
Ma i vatavua kana tarai da ra kikil na sip.

⁴² A umana tena takodo dia gire, ma dia ga;
Ma ra mangamangana gegagege par i ang bat ra
ngiene.

⁴³ Ba tikai i matoto, boina ba na nuk pa go ra lavur
magit,
Ma na kapupi ra lavur varmari kai ra Luluai.

108

*A niaring upi God na maravut kana tarai, ma
na tur bat kadia umana ebar
(Kak 57:7-11; 60:5-12)*

A kakailai kai David.

¹ God, a nuknukigu i tar vaninara;
Ina kakailai, maia, iau iat ina kakailai na pite
varpa;

² Amur a tavangun, ra ngap ma ra pagol;
Iau iat ina vangun ra kau.

³ Ina pite pa u, Luluai, livuan ta ra umana
Tematana,
Ma ina kakailai na pite varpa piram livuan ta ra
umana vuna gunan.

⁴ Tago kaum varmari i ki ak ta ra bakut,
Ma kaum dovotina i tuk tar ta ra lao.

⁵ God, una vangala pa mule u pi una ki ak ta ra
bakut,
Kaum minamar na ngala ta ra rakarakan a guna-
gunan.

⁶ Una valaun avet ina ra limam tuna, ma una
torom tagu,
Upi kaum vakak na langalanga.

⁷ God i tar tata ta kana lia na kini dari: Ina manga
gugu;

Ina tibe varbaiane Sekem, ma ina valar tibe ra
male Sukot.

⁸ Gilead kaugu, Manase kaugu,
Epraim bula a ramravit ure ra ulugu.

Iuda kaugu buka na varkurai.

⁹ Moab kaugu la na dududur;
Ina vue ra pal a kaugu taun ra gunan Edom;
Ina kalukal ure Pilistia.

¹⁰ To ia na agur vaolo iau ta ra pia na pal di tar
liplip bat ia?

To ia na rap vaolo iau ta ra gunan Edom?

¹¹ Dave, pa u tar okole vue avet, God?

Pa ava varagur, God, ma kaveve kor na tarai na
vinarubu.

¹² Una maravut avet, upi avet a tur bat ra ebar,
Tago ra maramaravut kai ra tarai pai i topa ta
magit.

¹³ Ba dat ma God dat a ongaongor,
Tago ia iat na rua taun kada umana ebar.

109

Ra tutana nina i purpuruan i tata mukumuk

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

¹ Koko una ki mut, u ra God ba iau pite pa ia.

² Tago ra tena varpam ma ra tena vavagu dir tak
ngia ure iau.

Dir tar vavaongo pa iau.

³ Maia, dia vila babat iau ma ra tinata na vargege-
lenai,

Ma dia varubu ure iau, ma pa ta vuna.

⁴ Dia bali kaugu varmari ma ra mangamangana
ebar;

Ma iau, iau tar araring.

⁵ Ma dia bali ra boina ma ra kaina piragu,
Ma dia bali ra varmari ma ra milmilikan.

⁶ Una tibe ra tena varpian upi na kure;
Ma ra tena vartakun na tur pirana ta ra papar a
lima tuna.

⁷ Ba di varvarkurai ure, boina ba da takun ot pa
ia;

Ma kana niaring na da ra varpian.

⁸ Boina ba na laun a paupau bung uka,

Ma ta ra tikai na kia vue ta kana kiki.

⁹ Boina ba ra umana natuna diat a varogop ma ra
umana nat na ling,

Ma kana taulai a ua na vavina ka.

¹⁰ Boina ba ra umana natuna diat a va nan-
gananga ka, ma diat a lulul uka,

Ma boina ba da korot vue diat kan ra kuba i diat
i uliran.

¹¹ A tena piapie mani na vatur vake kana
tabarikik par,

Ma ra umana vaira diat a long kana papalum.

¹² Koko ta tikai na mari mule,

Ma koko ta tikai na vamel ra umana natuna, a
umana nat na ling.

¹³ Boina ba ra umana bul mur tana diat a virua;

Ma da pun vue ra iang i diat ta ra taun tarai
namur.

¹⁴ Boina ba ra Luluai na nuk pa ra varpian kai ra
umana tamana;

Ma koko da pun vue ra varpian kai nana.

¹⁵ Ra Luluai na nuk vatikene pa diat,

Upi na vamutue ra ninunuk uraure diat ati ra pia.

¹⁶ Tago pa i ga pait ra varmari,

I vakavakaina ka ra luveana, ma nina i ki na niiba,

Ma nina i takunuan ra balana, upi na ubu diat.

¹⁷ A lup tinata kakaina ma kana kaina tinata na lilikun mulai pirana,

Ma pa i gugu ta ra varvadoan, ma na ki vailik kan ia.

¹⁸ I vavauluvai ma ra tinata kakaina da ma ra mal, Ma i ruk ta ra balana da ra tava,

Ma da ra dangi ta ra uruna.

¹⁹ Boina ba na da ra mal pirana, nina i turturup me,

Ma da ra vipit, nina i vala vi pit me.

²⁰ Go ra vapuak ba ra Luluai na tul tar ia ta kaugu umana ebar,

Ma ta diat dia tata vakaina iau.

²¹ Luluai, God, una mari maravut iau ure ra iangim,

Una valaun iau, tago i kat kaum varmari.

²² Tago iau ki na malari ma iau luveana,

Ma i takunuan ra balagu.

²³ Iau tar panie da ra malur,

Di kap vue iau da ra kubau.

²⁴ A malmalikun na kaugu i malmalu ta ra vin-evel,

Ma ra pal a pakagu i palaur.

²⁵ Ma iau, iau da ra magit na varkulumai pire diat, Ba dia gire iau dia loloe ra ulu i diat.

²⁶ Una maravut iau, Luluai kaugu God,

Una valaun iau varogop ma kaum varmari;

²⁷ Upi diat a nunure ba a limam iat,

Ba u, Luluai, u ga pait ia.

- 28 Kan diat a tata kakaina, ma u, una ga tata na varvadoan;
Dia tut, ma di varuva diat, ma kaum tultul na gugu.
- 29 Kaugu umana ebar diat a vavauluvai ma ra niruva,
Ma diat a pulu mule diat ma kadia vavirvir iat da ma ra olovoi.
- 30 Ina pite pa tuna ra Luluai ma ra ngiegu;
Maia, ina pite pa ia livuan ta ra ngala na kor.
- 31 Tago na tur na maramaravut ta ra papar a lima tuna pire ra luveana,
Upi na valaun ia kan diat dia kure vakaina.

110

Ra Luluai ma ra king nina i ga pilak pa ia

A kakailai kai David.

- 1 Ra Luluai i ga tatike ta kaugu luluai dari:
Una ki ta ra papar a limagu tuna,
Upi ina vadiop kaum lavur ebar upi ra ruarua na kakim.
- 2 Ra Luluai na tulue vaarike kaum dekdek na buka na varkurai maro Sion;
Una ki na varkurai limlivuan ta kaum lavur ebar.
- 3 Kaum tarai dia ga upi diat a tul tar mule diat ta ra bung ba u varurue diat tana,
Ma diat a mamar ma ra gomgom na minamar;
U vatur vake kaum lavur barmana dia da ra mavoko i vana rikai ta ra lar.
- 4 Ra Luluai i tar vavalima ma pa na pukue ra nuknukina;
U a tena tinabar tukum

Varogop ma Melkisedek.

⁵ Ra Luluai, nina i tur ta ra papar a limam tuna,
Na pamar gigi ra umana king ta ra bung ba na
vaarike kana kankan tana.

⁶ Na varvarkurai limlivuan ta ra umana Tem-
atana,
Na vabuka ra umana bala na kamara ma ra
umana virua;
Na pamar gigi ra umana luluai i ra rakarakan a
gunagunan.

⁷ Na momo ta ra tava i alir ta ra papar a nga;
Kari na vatur ra uluna urama.

111

A pite varpa tadav ra Luluai

¹ Avat a pite pa ra Luluai.
Ina pite pa ra Luluai ma ra balagu par,
Ta ra kivung kadiat dia dovot ma pire ra kor na
tarai.

² A umana papalum kai ra Luluai dia ngala,
Ma diat dia gugu ta diat dia vartovo tana.

³ Kana papalum a kaliana tuna, ma i mamar na
kaia;
Ma kana mangamangana takodo i tur padikat pa
na mutu.

⁴ I vanuk tar kana lavur enana papalum;
Ra Luluai a tena varmari, ma i buka ma ra
varmari tuna.

⁵ I tar tul tar ra magit na nian ta diat dia ru ia;
Na nuk vaticene pa kana kunubu.

⁶ I tar vaarike ra dekdek i kana lavur papalum
pire kana tarai,

Ba i ga tul tar ra gunan kai ra umana Tematana ta diat.

⁷ A lavur papalum na limana dia dovot ma dia takodo,

Ma kana lavur togotogo dia dovot.

⁸ Dia tur padikat pa na mutu,

Di tul tar diat ma ra dovotina ma ra mangamangana takodo.

⁹ I ga tulue ra valavalaun tadav kana tarai;

I ga kure tar kana kunubu pi na tur vatikai.

A iangina i lia, ma i topa ia ba da ru ia.

¹⁰ A variru tadav ra Luluai ia ra vunapai ra kabinana;

Ma diat dia mur ia diat a matoto bulu.

A pite varpa pirana na tur tukum.

112

A tena takodo i ki na gugu

¹ Avat a pite pa ra Luluai.

Nam ra tutana ba i ru ra Luluai i ti doan,

Nina ba i ga tuna ta kana lavur vartuluai.

² A umana bul mur tana diat a ngala ta ra gunagunan,

A taun tarai kai ra umana tena takodo diat a ti doan.

³ I rada ra kubana ma ra ngala na tabarikik ma ra vurvur magit,

Ma kana mangamangana takodo na tur tukum.

⁴ Na marum a kapa i vakapa are ra dovot na tutana,

Ra tena maramaravut, ra tena varmari, ma ra tena takodo.

⁵ I ti doan nam ra tutana ba i pait ra varmari, ma i la tar ra magit ta diat dia lul ia,

I ti doan bula nina ba na dovot ta kana lavur papalum.

⁶ A dovot pa na malmaliara ta tika na bung;
Di nuk uraure ra tena takodo pa na mutu.

⁷ Pa na burut ure ta kaina varvai,
A nuknukina i tur padikat, i nurnur tai ra Luluai.

⁸ A nuknukina i tur padikat, ma pa na burburut,
Tuk na gire kana mamainga ure kana lavur ebar.

⁹ A gugu na tutana, i tar tabar ra umana luveana;
Kana mangamangana takodo na tur vatikai;
A ramuna na tur arama, ma da ru ia.

¹⁰ A tena varpam na gire ma na tabun ra balana;
Na vangvangia ra pal a ngiene, ma na panie;
Pa da pait ot pa ra mamainga kai ra tena varpam.

113

A pite varpa tadav ra Luluai tago ia ra tena pait ra boina

¹ Avat a pite pa ra Luluai.

Avat a umana tultul kai ra Luluai, avat a pite pa
ia,

Avat a pite pa ra iang i ra Luluai.

² Da pite pa ra iang i ra Luluai

Papa gori ma pa na mutu.

³ Maro ra ngu na gunan a keake i kuma rikai tana
tuk tar ta ra nguna i ki ong tana,

Da pite pa ra iang i ra Luluai.

⁴ Ra Luluai i ki ak ta ra lavur vuna tarai,

Ma kana minamar i ngala ta dir ma ra minamar
i ra bala na bakut.

⁵ To ia dir varogop ma ra Luluai kada God,

Nina i ki arama liu,

⁶ Nina i tur rururu upi na gigira ba

Taun ra maup ma ra rakarakan a gunagunan?

⁷ I vatut ra luveana kan ra tobon,

Ma i puak vairop ra viloi kan ra ul a buta;

⁸ Upi na vaki ia varurung ma ra umana luluai,

Maia, varurung ma ra umana luluai kai kana
vuna tarai.

⁹ I tul tar ra vavina i biu ba na ki ra kubana,

Ma na gugu ure ra umana natuna.

Avat a pite pa ra Luluai.

114

A kakailai ure ra Lukara na Bolo Lake

¹ Ba Israel i ga irop kan Aigipto,

Ra kuba i Iakob kan ra tarai ba i enana kadia
tinata;

² Ra Luluai i ga pilak pa Iuda upi kana pal tabu,

Ma Israel upi kana pakana ba i varkurai tana.

³ A ta i gire ma i lop,

Iordan i alir murmur.

⁴ A umana buabuana dia pil da ra me, a tomo-
toina,

A umana ilil da ra nat na sip.

⁵ U ti dave ra ta, tago u lop?

U Iordan, u dave, tago u alir murmur?

⁶ I dave avat a umana buana, tago ava pipil da ra
me?

Avat a umana ilil, tago ava pipil da ra umana nat
na sip?

⁷ U ra rakarakan a gunagunan, una dadadar, tago
 ra Luluai i bang ati;
 Tago ra God kai Iakob go kari;
⁸ Nina i pukue ra vat ki upi ra kabipolo,
 Ma ra dekdek na vat upi ra mata na tava.

115

Ra kopono dovot na God

¹ Koko avet, Luluai, koko avet a vatur vake ra pite
 varpa;
 Una tul tar ia ta ra iangim iat,
 Ure kaum varmari, ma ure ra dovot na
 maukuam.

² Upi ra ava a umana Tematana dia biti dari:
 Akave kadia God?

³ Kada God i ki ka ra bala na bakt;
 I tar pait ra lavur magit i ga mainge.

⁴ Kadia lavur tabataba di ga pait diat ma ra silva
 ma ra goled ika,
 A tarai ka dia ga pait diat.

⁵ Dia vung ra ngie i diat, ma pa dia tata;
 A kiau na mata i diat, ma pa dia gigira;

⁶ A talinga i diat, ma pa dia valavalongor;
 A bilau i diat, ma pa dia lulung;

⁷ A lima i diat, ma pa dia bibili;
 Dia vung ra kau i diat, ma pa dia vanavana;
 A kongkong i diat, ma pa ta nilai diat.

⁸ Ma diat dia pait diat dia varogop vanavana ma
 diat;
 Ma damana bula diat par tikatikai dia nurnur ta
 diat.

⁹ Israel, una nurnur tai ra Luluai!
Ia kaka kadia tena maramaravut ma kadia ram-
ravut.

¹⁰ Avat a tarai Aron, avat a nurnur tai ra Luluai!
Ia kaka kadia tena maramaravut ma kadia ram-
ravut.

¹¹ Avat ava ru ra Luluai, avat a nurnur tai ra
Luluai!
Ia kaka kadia tena maramaravut ma kadia ram-
ravut.

¹² Ra Luluai i ga nuk pa dat, ma na vadoane dat;
Na vadoane ra tarai Israel;
Na vadoane ra tarai Aron;

¹³ Na vadoane diat dia ru ra Luluai,
Diat par a umana ikilik ma ra umana ngala.

¹⁴ Ra Luluai na vapeal avat,
Avat ma ra umana natu i vavat.

¹⁵ Ra Luluai na vadoane avat,
Nina i ga vaki ra bala na bakut ma ra rakarakan
a gunagunan bula.

¹⁶ A bala na bakut kai ra Luluai,
Ma ra rakarakan a gunagunan i ga tul tar ia tai ra
tarai.

¹⁷ A umana minat pa diat a pite pa mule ra Luluai,
Ma diat bula dia kuba ta ra gunan na minat, pata.

¹⁸ Ma dat, dat a pite pa ra Luluai
Papa gori ma pa na mutu.
Avat a pite pa ra Luluai.

116

*A tutana nina di tar valaun ia kan ra minat i
pite pa ra Luluai*

- 1 Iau mari ra Luluai, tago i tar torom
Ta ra nilaigu ma ta kaugu lavur nilul.
- 2 Ina lotu pirana ta ra lavur bung ina laun tana,
Tago i tar lingan upi iau.
- 3 A umana vivi na minat dia ga vake iau,
Ma ra ngala na bunurut kai ra ruarua na tulun-
gen i ga tup iau;
A purpuruan ma ra nginarao dir ga tadav iau.
- 4 Io, iau ga kakail tadav ra iang i ra Luluai dari:
Luluai, iau lul u, una valaun iau.
- 5 Ra Luluai a tena varmari ma ra tena takodo;
Maia, kada God a tena varmari tuna.
- 6 Ra Luluai i vaale bat diat dia tuptup;
Iau ga bilua ma i tar valaun iau.
- 7 A tulungeagu, una balamat mulai;
Tago ra Luluai i mari maravut u.
- 8 Tago u tar, valaun ra tulungeagu kan ra minat;
A matagu pa na lulur,
Ma ra kakigu pa na tutukai.
- 9 Ina vanavana ta ra luaina mata i ra Luluai,
Ta ra gunan kai ra umana launa.
- 10 Iau ga nurnur ba iau ga tata dari:
I tup iau tuna;
- 11 Ta kaugu nginarao iau ga biti dari:
A tarai par a umana tena vavaongo diat.
- 12 Ina tul tar ra ava tai ra Luluai
Ure kana lavur bo na vartabar piragu?
- 13 Ina tak pa ka ra momamomo na valavalaun,
Ma ina lotu tadav ra iang i ra Luluai.
- 14 A magit par ba iau ga vavalima tar ia tai ra
Luluai, ina tul tar ia

Ta ra luaina mata i kana tarai par.

¹⁵ Ba ra umana tena lotu kai ra Luluai dia mat,
I ngala ra nuknukina tana.

¹⁶ Luluai, a dovotina iau kaum tultul;
Iau kaum tultul, natu i kaum tultul a vavina;
U tar pala kapi kaugu lavur vivi.

¹⁷ Ina tul tar ra tinabar na pite varpa tam,
Ma ina lotu tadav ra iang i ra Luluai.

¹⁸ Ina pait ot pa kaugu lavur vavalima pire ra
Luluai,

Maia, ta ra luaina mata i kana tarai par,

¹⁹ Ta ra bala na gunan ta ra kuba i ra Luluai,
Livuan tam Ierusalem.,
Avat a pite pa ra Luluai.

117

A pite varpa tadav ra Luluai

¹ Avat a umana vuna gunan par, avat a pite pa ra
Luluai,

Avat a lavur vuna tarai par, avat a manane.

² Tago i ngala kana varmari tadav dat,
Ma ra dovotina kai ra Luluai i tur pa na mutu.
Avat a pite pa ra Luluai.

118

A niaring na pite varpa ure ra niuvia

¹ Avat a pite pa ra Luluai, tago a tena varmari;
Tago kana varmari i tur pa na mutu.

² Boina ba Israel na biti gori,
Ba kana varmari i tur pa na mutu.

³ Boina ba gori ra tarai Aron na biti,
Ba kana varmari i tur pa na mutu.

⁴ Boina ba diat dia ru ra Luluai diat a biti gori,
Ba kana varmari i tur pa na mutu.

⁵ Ba iau ga ki na malari, iau ga kail tadav ra
Luluai;
Ra Luluai i ga torom tagu, ma i ga valangalanga
iau.

⁶ Ra Luluai i tur maravut iau; pa ina burut;
A tarai diat a vakaina davatane iau?

⁷ Ra Luluai i tur na maramaravut piragu,
Kari ina gugu ka ure diat dia milmilikuane iau.

⁸ I boina ba da rivarivan pire ra Luluai,
Ma koko da nurnur ta ra tarai.

⁹ I boina ba da rivarivan pire ra Luluai,
Ma koko da nurnur ta ra umana ngalangala.

¹⁰ A umana Tematana par dia ga kobot upi iau;
Ta ra iang i ra Luluai ina ubu vue diat.

¹¹ Dia ga kobot upi iau; maia, dia ga kobot upi iau;
Ta ra iang i ra Luluai ina ubu vue diat.

¹² Dia ga vartakalat bat iau da ra umana livur;
Da ga pun diat da ra neap;
Ta ra iang i ra Luluai ina ubu vue diat.

¹³ Di ga varur vadekdek iau upi ina bura.
Ma ra Luluai iat i ga maravut iau.

¹⁴ Ra Luluai ra dekdekigu ma kaugu kakailai;
Ma ia bula kaugu valavalaun.

¹⁵ A kalukal ma ra valavalaun dir tur ta ra kuba i
ra umana tena takodo;

A lime tuna ra Luluai i uvuvia.

¹⁶ A lime tuna ra Luluai i ngala;

A lime tuna ra Luluai i uvuvia.

¹⁷ Pa ina virua, ina laun uka,

Ma ina varvarvai ta ra lavur papalum kai ra Luluai.

¹⁸ Ra Luluai i tar vaminana iau ma ra virit, Ma pa i ga vung vue iau upi ina mat.

¹⁹ Una papa are ra matakilalat na mangamangana takodo tagu; Ina olo tana, ma ina pite pa ra Luluai:

²⁰ Go ia ra matakilalat kai ra Luluai; A umana tena takodo diat a olo tana.

²¹ Ina pite pa u, tago u ga torom tagu, Ma u tar valaun iau.

²² Nam ra vat ba ra umana tena pait pal dia ga pilak vue,

Nam muka di tar pait ra ul a ngu na pal me.

²³ Go ra Luluai i vuna tana;

Ma ra mata i dat i manamanane.

²⁴ Ra Luluai i vuna ta go ra bung,

Dat a gugu ma dat a ga tana.

²⁵ Luluai, ave aring u ba una valaun avet gori;

Luluai, ave lul u ba una vadoane avet gori.

²⁶ Nina i olo ma ra iang i ra Luluai i ti doan;

Ave tata vadoane avat ta ra kuba i ra Luluai.

²⁷ Ra Luluai ia God, ma i tar tul tar ra kapa ta dat;

Avat a tur pa ra lukara ma ra purpur,

Ma na tuk tar ta ra ram u ra uguugu na vartabar.

²⁸ U kaugu God, ma ina pite pa u,

U kaugu God, ma ina pite vangala pa u.

²⁹ Avat a tul tar ra pite varpa tadav ra Luluai, tago a tena varmari,

Tago kana varmari i tur pa na mutu.

119

A varkurai kai ra Luluai

- ¹ Diat i ko vurakit kadia mangamangana,
Ma dia mur ra vartovo kai ra Luluai, dia ti doan.
- ² Diat dia torom ta kana varvai.
Upi diat a tikan upi ia ma ra bala i diat par, dia ti doan.
- ³ Maia, diat ba pa dia pait ta mangamangana gegagege,
Diat ba dia mur kana lavur nga!
- ⁴ U tar tul tar kaum lavur vartuluai ta ra tarai,
Upi diat a ongor ma ra tinorom tana.
- ⁵ Boina ba na padikat kaugu mangamangana,
Upi ina torom ta kaum lavur togotogo.
- ⁶ Ba tumu ina ru kaum lavur vartuluai,
Pa ina vavirvir.
- ⁷ Ina pite pa u ma ra dovot na balagu,
Ba iau matoto ure kaum lavur takodo na varkurai.
- ⁸ Ina torom ta kaum lavur togotogo;
Koko una vana balakane iau.

Da torom ta ra varkurai kai ra Luluai

- ⁹ A barmana na vagomgom kana mangamangana ma ra ava bar?
Na toratorom uka ta kaum tinata.
- ¹⁰ Iau tar tikatikan up u ma ra balagu parika,
Koko una tul tar iau ba ina vana rara kan kaum lavur vartuluai.
- ¹¹ Iau tar vung vake kaum tinata ta ra balagu,
Upi koko ina piam u.
- ¹² Luluai, da pite pa u;
Una vateten tar kaum lavur togotogo tagu.
- ¹³ Iau tar varvarvai ta ra lavur tinata na varkurai
Dia arikai ta ra ngiem.

14 Iau manga gugu ta ra nga i vuna ta kaum lavur varvai,

Da di gugu ta ra lavur tabarikik par.

15 Ina nununuk ta kaum lavur vartuluai,

Ma ina ru kaum lavur mangamangana.

16 Ina ga ta kaum lavur togotogo;

Pa ina valubane kaum tinata.

Da gugu ta ra varkurai kai ra Luluai

17 Una mari maravut kaum tultul, upi ina laun,

Damana ina torom ta kaum tinata.

18 Una vanana pa ra matagu, upi ina gire

Ra lavur magit na kinaian ta kaum tinata na vartovo.

19 Iau a vaira ati ra pia;

Koko una ive kaum lavur vartuluai kan iau.

20 A balagu i anan tuna a bungbung par

Upi kaum lavur varkurai.

21 U tar bor diat dia malamala luluai,

Na kaina ta diat dia vana rara kan kaum lavur vartuluai.

22 Una tak vakari vue kan iau ra vavirvir ma ra milmilikuan;

Tago iau tar torom ta kaum umana varvai.

23 A umana luluai bula dia ga ki ma dia ga varpit ure iau,

Ma ga kaum tultul i nununuk ta kaum lavur togotogo.

24 Kaum umana varvai bula ina gugu tana,

Diat kaugu umana tena varvateten.

A niongor up! ra tinorom ta ra varkurai kai ra Luluai

25 A balagu i ki petep ta ra tobon,

Una valagar pa mule iau vardada ma kaum tinata.

26 Iau tar tata kapa ure kaugu mangamangana,
ma u tar torom tagu,

Una vateten tar kaum umana togotogo tagu.

27 Una vaminana iau ure ra maukua i kaum
umana vartuluai,

Damana ina nununuk ure kaum lavur enana
papalum.

28 I kaina ra balagu ma ra niligur;

Una vapidikat iau vardada ma kaum tinata.

29 Una tak vue kan iau ra mangamangana
vavaongo,

Ma una tabar maravut iau ma kaum tinata na
vartovo.

30 Iau tar pilak pa ra dovot na mangamangana,

Iau tar mainge kaum lavur varkurai.

31 Iau tabe vake kaum lavur varvai,

Luluai, koko una varuva iau.

32 Ina vutvut ta ra nga i kaum lavur vartuluai,

Tago u valangalanga ra balagu.

A niaring upi ra minatoto

33 Una tovo tar ra nga i kaum lavur togotogo tagu;
Ma ina mur ia tuk tar ta ra mutuaina.

34 Una tabar iau ma ra minatoto, ma ina torom ta
kaum vartovo;

Maia, ina torom tana ma ra balagu parika.

35 Una vavanavana iau. ta ra nga i kaum umana
vartuluai,

Tago iau gugu ta diat.

36 Una pukue ra balagu, upi na mainge kaum
lavur varvai,

Ma koko ina puruai upi ra kaina tabaririk.

37 Una tigel bat ra matagu, ba koko na gire ra
magit vakuku,

Ma una valagar iau, upi ina vanavana ta kaum lavur nga.

38 Una vadekdek tar kaum tinata ta kaum tultul, Nina ba kadiat dia ru u.

39 Una tak vue ra varkulumai kan iau, nina ba iau burutue;

Tago kaum umana varkurai dia boina.

40 Ea, iau tar bala upi kaum lavur vartuluai;

Una valagar pa iau ma kaum mangamangana takodo.

A nurnur tai ra varkurai kai ra Luluai

41 Luluai, boina ba kaum varmari bula na tadav iau,

Maia, kaum valavalaun iat vardada ma kaum tinata.

42 Damana ina tata bat nina i vul iau;

Tago iau nurnur ta kaum tinata.

43 Ma koko una tak vakakit vue ra dovot na tinata kan ra ngiegu,

Tago iau tar nurnur ta kaum lavur varkurai.

44 Damana ina torom vaticai ta kaum tinata na vartovo,

Ma pa na mutu.

45 Ma ina ki langalanga,

Tago iau tar varvartovo ure kaum lavur vartuluai.

46 Ina vaarike bula kaum lavur varvai ta ra luaina mata i ra umana king,

Ma pa ina vavirvir.

47 Ma ina gugu ta kaum lavur vartuluai,

Tago iau mainge diat.

48 Ina tulue vaarike ra limagu bula upi kaum lavur vartuluai, tago iau mari diat,

Ma ina nununuk ta kaum lavur togotogo.

A kini nunur ta ra varkurai kai ra Luluai

49 Una nuk pa ra tinata tadav kaum tultul,
Tago u tar vanurnur iau.

50 Kaum tinata i valagar pa iau,
Ia nam iau maram tana ba ra kaina mangana i
tup iau.

51 Diat i kolakolo ra nuknuk i diat dia ga manga
kulume iau,

Ma pa iau ga vana irai kan kaum vartovo.

52 Luluai, iau tar nuk pa kaum lavur varkurai
amana tana,

Ma iau tar maram tana.

53 I malamalapang ra balagu ma ra kankan,
Tago ra umana tena varpam dia vung vue kaum
vartovo.

54 Iau tar kakailai ure kaum lavur togotogo,
Ta ra kubagu ba iau ki na vaira tana.

55 Luluai, iau tar nuk pa ra iangim ta ra marum,
Ma iau tar torom ta kaum vartovo.

56 Iau tar vatur vake go,
Tago iau tar torom ta kaum umana vartuluai.

*A varmari na bala ia ra varvargat ure ra
varkurai kai ra Luluai*

57 Luluai, kaugu tiniba;

Iau tar biti ba ina torom ta kaum lavur tinata.

58 Iau tar lul, upi kaum varmari ma ra balagu par;

Una mari iau vardada ma kaum tinata.

59 Iau nuknuk pa kaugu lavur mangamangana,

Ma iau tadav kaum lavur varvai.

60 Iau lulut, ma pa iau vavuan,

Upi ina torom ta kaum lavur vartuluai.

61 Iau taviviai ta ra vivi kai ra umana tena
varpam,

Ma pa iau valubane kaum tinata na vartovo.

62 Ina tavangun ta ra mutumut, upi ina tul tar ra
pite varpa piram,

Ure kaum lavur takodo na varkurai.

63 Ave talaina ma diat dia ru u,

Ma ave talaina ma diat dia torom ta kaum lavur
vartuluai.

64 Luluai, a rakarakan a gunagunan i kor ma
kaum varmari;

Una tovo iau ma kaum lavur togotogo.

A varkurai kai ra Luluai i ngatngat

65 U tar pait ra varmari tadav kaum tultul,

Luluai, vardada ma kaum tinata.

66 Una tovo tar ra kabinana tagu ma ra minatoto
bula,

Tago iau tar kapupi kaum lavur vartuluai.

67 Lua, ba pa ta magit i monong iau, iau ga vana
rara;

Ma go iau tar torom ta kaum tinata.

68 U a boina, ma u pait ra boina,

Una tovo tar kaum lavur togotogo tagu.

69 Diat i kolakolo ra nuknuk i diat dia takun
vavaongo pa iau,

Ma iau, ina torom ta kaum umana vartuluai ma
ra balagu par.

70 I bira ka ra bala i diat,

Ma iau, iau gugu ka ta kaum vartovo.

71 I boina piragu, tago ra kaina mangamangana i
ga tup iau;

Upi ina vartovo ure kaum lavur togotogo.

72 A vartovo na ngiem i topa iau,

Ma ra arip na marmar na goled ba ra silva pata.

A varkurai kai ra Luluai i dovot

73 A limam i tar mal iau, ma i tar vaki iau;

Una tul tar ra minatoto tagu, upi ina vartovo ure
kaum lavur vartuluai.

74 Diat dia ru u diat a gire iau ma diat a gugu,
Tago iau tar nurnur ta kaum tinata.

75 Luluai, iau nunure ba i takodo kaum lavur
varkurai;

Ma u tar virit iau, tago i dovot ra maukuam.

76 Boina ba kaum varmari na vamaram iau,
Vardada ma kaum tinata tadav kaum tultul.

77 Boina ba kaum bala na varmari na tadav iau,
upi ina laun,

Tago iau gugu ta kaum vartovo.

78 Boina ba diat i kolakolo ra nuknuk i diat diat
a vavirvir, tago dia vakaina iau, ma pa ta
vuna.

Ma iau, ina nununuk ta kaum lavur vartuluai.

79 Boina ba diat dia ru u diat a tadav iau,

Ma diat a nunure boko kaum lavur varvai.

80 Boina ba ra balagu na mur vakakit kaum lavur
togotogo,

Upi koko ina vavirvir.

A niaring upi ra varvalaun

81 A balagu i malari upi kaum valavalaun;

Ma go ina nurnur uka ta kaum tinata.

82 A matagu i kaina upi kaum tinata,

Ba iau biti: Vingaia una vamaram iau?

83 Tago iau da ra paura i taba ta ra mi,

Ma a dovotina pa iau valubane kaum lavur togo-
togo.

84 Aivia ra bung boko na tup kaum tultul?

Vingaia una kure diat dia vakavakaina iau?

85 Diat i kolakolo ra nuknuk i diat dia ga kal ra
tung ure iau,

Diat ba pa dia varogopane mule diat ma kaum tinata na vartovo.

86 Kaum lavur vartuluai par dia dovot;

Dia takun vavaongo iau; una maravut iau.

87 I maravai ba diat a vamutue iau ati ra pia,

Ma ga iau, pa ina ga vung vue kaum umana vartuluai.

88 Una valagar iau vardada ma kaum varmari;

Damana ina torom ta ra varvai na ngiem.

A nurnur ta ra varkurai kai ra Luluai

89 Luluai, kaum tinata i tur tukum,

I tur padikat arama ra bala na bakut.

90 Kaum dovot na mangamangana i tur pire ra umana taun tarai par,

U tar vaki ra rakarakan a gunagunan ma i tur vatikai.

91 Varogop ma kaum lavur varkurai dir tur gori,

Tago ra lavur magit diat kaum umana tultul.

92 Gala kaum tinata pa i ga vagagane iau,

Gala ina ga virua ta ra mangana i monong iau.

93 Pa ina valubane tuna kaum lavur vartuluai;

Tago u tar valagar iau. me.

94 Iau kaum, una valaun iau;

Tago iau tar tikan upi kaum lavur vartuluai.

95 A umana tena varpam dia kiki uai upi diat a vamutue iau,

Ma iau, ina nuk pa kaum lavur varvai.

96 Iau tar gire ba ra lavur magit ati ra pia a komkomuna ka,

Ia kaka kaum vartuluai i tababa na kaia.

Da mari ra varkurai kai ra Luluai

97 Iau ti manane tuna kaum tinata na vartovo!

Iau nununuk tana vatikai.

98 Iau lia ta kaugu umana ebar ma ra kabinana,
ure kaum umana vartuluai;

Tago dia ki vataikai piragu.

99 Iau lia ta kaugu umana tena vartovo par ma ra
minatoto;

Tago iau nununuk ta kaum lavur varvai.

100 Iau lia ta ra umana patuana ma ra kabinana;

Tago iau tar torom ta kaum lavur vartuluai.

101 Iau tigel bat ra kaugu ta ra lavur kaina nga par,

Upi ina torom ta kaum tinata.

102 Pa iau vana kan kaum lavur varkurai

Tago u tar tovo iau.

103 Kaum lavur tinata dia kalakalami tuna piragu!

Maia, dia manga kalami ta ra ngiegu, ma ra polo
na livur pata.

104 Kaum lavur vartuluai dia vaminana iau;

Kari iau milmilikuane ra lavur kaina nga par.

A varkurai kai ra Luluai i varvakapa

105 Kaum tinata ia ra lamp ure ra kaugu,

Ma i da ra kapa ure kaugu nga.

106 Iau tar vavalima, ma ina pait ot pa ia bula,

Ba ina torom ta kaum lavur takodo na varkurai.

107 I tup iau tuna,

Una valagar pa iau, Luluai, vardada ma kaum
tinata.

108 Luluai, iau lul u ba una alube pa kaugu
vartabar na pite varpa,

Ma una tovo tar kaum lavur varkurai tagu.

109 Iau to na virua ra bungbung par;

Ma pa iau valubane kaum tinata na vartovo.

110 A umana tena varpiam dia kapi kun ure iau,

Ma pa iau vana rara kan kaum lavur vartuluai.

111 Iau vatur vatikene pa kaum lavur varvai,

Tago ra balagu i gugu ure diat.

112 Iau tar kure ra balagu ba na pait ot pa kaum umana togotogo,

Pa na mutu, tuk tar ta ra mutuaina.

A bo na kini ta ra varkurai kai ra Luluai

113 Iau milmilikuane diat i a urua ra nuknuk i diat; Ma iau mainge ke kaum tinata na vartovo.

114 U kaugu rivarivan ma kaugu bakbakit;

Iau nurnur ta kaum tinata.

115 Avat a vana kan iau, avat a umana tena pait ra kaina,

Upi ina torom ta ra lavur vartuluai kai kaugu God.

116 Una maravut iau varogop ma kaum tinata, upi ina laun;

Ma koko ina vavirvir ure ra magit iau ki nunur upi ia.

117 Una vapidikat iau, ma ina ki bulu,

Ma ina ru vatikene pa kaum lavur togotogo.

118 U okole vue diat par dia vana rara kan kaum lavur togotogo,

Tago kadia mangamangana i vavaongo.

119 U vamutue ra umana tena varpam par ati ra pia da ra dur;

Kari iau mainge kaum lavur varvai.

120 A pal a pakagu i dadadar tago iau burut i tam;

Ma iau burut bula ta kaum lavur varkurai.

Da torom ta ra varkurai kai ra Luluai

121 Iau tar pait ra magit u ga kure tar ia, ma ra magit i takodo bula;

Koko una nur tar iau ta diat dia ki taun iau.

122 Una maravut kaum tultul upi na ki bulu;

Koko diat i kolakolo ra nuknuk i diat diat a ki taun iau.

123 A matagu i kaina tuna upi na gire kaum
valavalaun,

Ma upi kaum takodo na tinata.

124 Una pait nam ra magit pire kaum tultul ba na
varogop ma kaum varmari,

Ma una tovo tar kaum lavur togotogo tagu.

125 Iau kaum tultul, una tabar iau ma ra minatoto,
Upi ina nunure kaum lavur varvai.

126 I topa ia ba ra Luluai na varkurai;

Dia tar nuk vakuku vue kaum tinata na vartovo.

127 Kari iau manga mainge kaum lavur vartuluai
ta dir

Ma ra goled, maia, ma ra goled i ngatngat tuna.

128 Kari iau biti ba kaum lavur vartuluai dia
takodo,

Ma iau milikuane ra lavur nga par ba dia rara.

*A tutana i mainge upi na mur ra varkurai kai
ra Luluai*

129 Kaum lavur varvai dia enana tuna,

Kari iau toratorom ta diat.

130 Ba di pala kaum tinata, i varvakapa;

I vaminana diat dia tuptup.

131 Iau manga panganga, ma iau tungatunga,

Tago iau bala upi kaum umana vartuluai.

132 Una lingan upi iau, ma una mari iau,

Tago dari kaum mangamangana pire diat dia
manane ra iangim.

133 Una vateten ra kaugu pi na vanavana vada
kaum tinata,

Ma koko ta bilak na mangamangana na kure iau.

134 Una valaun iau kan ra tarai dia ki taun iau,

Upi ina mur kaum lavur vartuluai.

135 Boina ba ra matam na pupua taun kaum tultul,

Ma una tovo tar kaum lavur togotogo tagu.

¹³⁶ A matagu i lulur na kaia,

Tago pa dia torom ta kaum tinata na vartovo.

A varkurai kai ra Luluai i dovot

¹³⁷ Luluai, u a tena takodo,

Ma kaum lavur varkurai dia dovot.

¹³⁸ Kaum lavur varvai, nina u ga tul tar diat, dia takodo,

Ma dia dovot muka.

¹³⁹ Kaum niongor i tar vaimur iau,

Tago kaugu umana ebar dia tar valubane kaum tinata.

¹⁴⁰ Kaum tinata i gomgom tuna,

Kari kaum tultul i manamanane.

¹⁴¹ Iau da ra bul vakuku ka, ma di milmilikuane iau,

Ma pa iau nuk vue kaum lavur vartuluai.

¹⁴² Kaum mangamangana takodo i tur tukum,

Ma kaum tinata na vartovo ia ra dovotina.

¹⁴³ A purpuruan ma ra bunurut dir tabe vake iau,

Ma ina gugu ka ta kaum lavur vartuluai.

¹⁴⁴ Kaum lavur varvai dia takodo pa na mutu,

Una vakabinana iau, ma ina laun uka.

A niaring upi ra varvalaun

¹⁴⁵ Iau kail ma ra balagu par; Luluai, una torom tagu;

Ina torom ta kaum lavur togotogo.

¹⁴⁶ Iau tar kail tadav u; una valaun iau,

Ma ina torom ta kaum lavur varvai.

¹⁴⁷ Ba pa i ga lar boko, iau ga kail up u;

Iau nurnur ta kaum tinata.

¹⁴⁸ Ba pa di kia vue boko ra monamono na marum, iau tavangun

Upi ina nununuk ta kaum tinata.

149 Una valongore ra nilaigu vardada ma kaum
varmari;

Una valagar pa iau, Luluai, vardada ma kaum
varkurai.

150 Diat dia vakavakaina iau ma ra bilak na
mangamangana dia maravai,

Dia tar vana vavailik kan kaum tinata na vartovo.

151 Luluai, u ti ki maravai,

Ma kaum lavur vartuluai dia dovot.

152 Papa amana tana iau tar nunure ure kaum
lavur varvai,

Ba u ga vatur diat upi diat a tur tukum.

A kinail upi ra varvalaun

153 Una nuk pa ra mangana i tup iau, ma una
valaun iau;

Tago pa ina valubane kaum tinata na vartovo.

154 Una tata maravut iau, ma una valaun iau,

Una valagar pa iau vardada ma kaum tinata.

155 A valavalaun i ki vailik kan ra umana tena
varpiam,

Tago pa dia tikan upi kaum lavur togotogo.

156 Kaum bala na varmari, Luluai, i ngala muka;

Una valagar pa iau vardada ma kaum lavur
varkurai.

157 Mangoro dia vakavakaina iau, ma dia ebar ure
iau,

Ma pa iau vana irai kan kaum lavur varvai.

158 Iau ga gire ra umana tena vavagu, ma ra
balagu i ga ligur,

Tago pa dia torom ta kaum tinata.

159 Una nuk pa kaugu varmananai tadav kaum
lavur vartuluai;

Una valagar pa iau, Luluai, varogop ma kaum
varmari.

160 Kaum lavur tinata parika dia dovot,
Ma diat par kaum lavur takodo na varkurai dia
tur pa na mutu.

*A tutana i tul tar mule ta ra varkurai kai ra
Luluai*

161 A umana luluai dia tar vakaina vakuku iau;
Ma ra balagu i manga ru ka kaum tinata.

162 Iau gugu ure kaum tinata,
Da ta tikai ba i gire tadav ra ngala na tabarikik.

163 Iau pidimuane ra mangamangana vaongo, iau
manga milikuane,

Ma iau manamanane ke kaum vartovo.

164 Iau valavurua ma ra pite varpa tadav

U ta ra bungbung par,

Tago i takodo kaum lavur varkurai.

165 I ngala ra malmal pire diat dia mamainge
kaum tinata,

Ma pa ta tukatukai pire diat.

166 Luluai, iau tar ki nunur upi kaum valavalaun,

Ma iau tar pait ot pa kaum lavur vartuluai.

167 A balagu i tar torom ta kaum lavur varvai,

Ma iau manga manane diat.

168 Iau tar torom ta kaum lavur vartuluai ma ta
kaum umana varvai,

Tago kaugu lavur mangamangana dia tur kapa ta
ra luaina matam.

A niaring upi ra maramaravut

169 Boina ba kaugu kunukula na maravai piram,
Luluai;

Una vaminana iau vardada ma kaum tinata.

170 Boina ba kaugu nilul na vana rikai piram,

Una valaun iau vardada ma kaum tinata.

171 A ngiegu na vatavatang ra pite varpa,

Tago u tovo tar kaum lavur togotogo tagu.

¹⁷² A karamaegu na kakailai ure kaum tinata,
Tago kaum lavur vartuluai dia takodo.

¹⁷³ A limam na vaninara upi na maravut iau,
Tago iau tar pilak pa kaum lavur vartuluai.

¹⁷⁴ Iau anan upi kaum valavalaun, Luluai;
Ma iau manga gugu ta kaum vartovo.

¹⁷⁵ Boina ba ina laun boko, ma ina pite pa u;
Ma boina ba kaum lavur varkurai diat a maravut
iau.

¹⁷⁶ Iau tar vana rara da ra sip i rara; una tikan upi
kaum tultul;

Tago pa iau nuk vue kaum lavur vartuluai.

120

A niaring upi ra maramaravut

A kakailai na nitutua.

¹ Ba iau ga ki na malari iau ga kail tadav ra Luluai,
Ma i ga torom tagu.

² Una valaun iau, Luluai, kan ra tena vavaongo,
Ma kan ra tena vavagu.

³ Ava da tul tar ia tam? Ba ava da pait ia piram,
U ra tena vavagu?

⁴ A umana pu, a umana lamiana, kai ra tena
vinarubu,
Ma ra lakit na iap.

⁵ I kaina tagu tago iau ki na vaira ati Mesek,
Ma ra kubagu i tur livuan ta ra umana pal na mal
Kedar!

⁶ A tulungeagu i ga ki vavuan
Pire nina i milmilikuane ra malmal.

⁷ Iau mainge ra malmal;
Ma ba iau tatata dia mainge ke ra vinarubu.

121

Ra Luluai kada Tena Balabalaure

A kakailai na nitutua.

¹ Ina tadarake ra lualuana;

Kaugu valavalaun na vana rikai mamave?

² Kaugu valavalaun i vana rikai tai ra Luluai,

Nina i ga vaki ra bala na bakut ma ra rakarakan
a gunagunan.

³ Pa na nur vue ra kakim upi na tagalir;

Nina i mataure u pa na va mat!

⁴ Ea nina i mataure Israel,

Pa na mata vava, ma pa na va mat.

⁵ Ra Luluai ia kaum monamono;

Ra Luluai i vamalur u ta ra papar a limam tuna;

⁶ A matana keake pa na tup u ta ra keake,

Ma ra gai ta ra marum, pata bula.

⁷ Ra Luluai na balaure bat u kan ra lavur kaina
magit;

Na balaure kaum nilaun.

⁸ Ra Luluai na balaure kaum nirop ma kaum
niolo,

Papa gori ma pa na mutu.

122

A pite varpa ure Ierusalem

A kakailai na nitutua.

¹ Iau ga gugu ba dia ga biti tagu dari:

Dat a vana oai upi ra kuba i ra Luluai.

² A kak i vevet dia tur
Ta kaum mataniolo, Ierusalem.

³ Ierusalem di ga papait ia,

A pia na pal ba i tur varurung bulu;

⁴ A umana vuna tarai dia vana oai upi ia, a umana
vuna tarai kai ra Luluai,

Dia vana, tago damana ra varkurai ure Israel,

Upi diat a tul tar ra pite varpa tadav ra iang i ra
Luluai.

⁵ A umana ngala na kiki na varkurai abara,

A umana kiki na king kai ra kuba i David.

⁶ Avat a araring upi Ierusalem na ki na malmal;

Diat dia mari u diat a tavua.

⁷ A malmal na tur ta kaum bala na gunan,

Ma ra peal magit ta kaum lavur pal na luluai.

⁸ Ure ra tara na turagu ma ure ra umana talaigu,

Ina biti go: A malmal na ki tam.

⁹ Ure ra kuba i ra Luluai kada God,

Ina ongor upi una ki mamal.

123

A niaring upi ra varmari

A kakailai na nitutua.

¹ A matagu i tadaraka piram,

U ba u ki ra bala na bakut.

² Ea, da ra mata i ra umana tultul, a umana tutana,
i gire upi ra lima i kadia umana luluai,

Da ra mata i ra tultul, a vavina, i gire upi ra lima
i kana tadar vavina,

Damana ra mata i dat i gire upi ra Luluai kada
God,

Tuk tar ta ra bung ba na mari dat.

³ Luluai, una mari avet, una mari avet,
Tago i tup tuna avet ra varvul.

⁴ A varkulumai kadiat dia ki vakuku
I tup tuna ra tulungea i vevet,
Ma damana bula ra varvul kadiat i kolakolo ra
nuknuk i diat.

124

God i valaun pa kana tarai

A kakailai na nitutua; kai David.

¹ Boina ba gori Israel na biti dari:
Gala ra Luluai pa i ga tur maravut dat,
² Gala ra Luluai pa i ga tur maravut dat,
Ba ra tarai dia ga tut na vinarubu ure dat,
³ Gala dia ga konom pa dat, a umana launa,
Ba kadia kulot i ga tut ure dat;
⁴ Gala na ga tup dat da ra ngala na tava,
Gala da ga kongo ta ra lovon ta,
⁵ Ma gala da ga virua ta ra polo i buabuai.

⁶ Da pite pa ra Luluai,
Tago pa i ga nur tar dat ta ra ngie i diat da ra
mangana di kinim karat pa ia.

⁷ Da tar pila ta ra kun kai ra tena kapi kun da ra
beo,
A kun i takunu, ma da tar pila.

⁸ Kada maramaravut i vana rikai ta ra iang i ra
Luluai,
Nina i ga vaki ra bala na bakut ma ra rakarakan
a gunagunan.

125

A bo na kini kai ra tarai kal God

A kakailai na nitutua.

¹ Diat dia nurnur tai ra Luluai dia da ra luana Sion,

Nina ba pa na takari, na tur padikat ika pa na mutu.

² Da ra umana lualuana dia tur kikir Ierusalem, Damana ra Luluai i tur kikir ra taraina, Papa gori ma pa na mutu.

³ Tago ra buka na varkurai kai ra umana tena varpam pa na ki vatikai

Taun ra tiniba kai ra umana tena takodo;

Kan ra umana tena takodo diat a tulue vaarike ra lima i diat upi ra varpam.

⁴ Luluai, una mari maravut diat dia boina,

Ma diat bula i dovot ra bala i diat.

⁵ Ma diat dia vana irai upi kadia lavur nga i gegagege,

Ra Luluai na ben vaire vue diat varurung ma ra umana tena pait ra kaina.

A malmal na ki pire Israel.

126

A niaring upi ra varvalaun

A kakailai na nitutua.

¹ Ba ra Luluai i ga ben valilikun mule diat dia talil uro Sion,

Da ga varogop ma diat dia ririvon.

² Ta nam ra bung i tup dat ra ninongon,

Ma da ga kakailai ma ra gugu.

Ta nam ra bung a umana Tematana dia biti dari:

Ra Luluai i tar pait ra umana ngala na magit ure diat.

³ Ra Luluai i ga pait ra umana ngala na magit ure
dat;
Da gugu.

⁴ Luluai, una vadoane mule avet,
Da ra umana tava alir aro Negeb.

⁵ Diat dia vavauma ma i lur ra mata i diat,
Diat a varurue boko ra magit ma diat a ngenge na
gugu.

⁶ Ba tikai i vana ma i tangi,
Ba i kap voe ra patpat na davai upi na vaume,
A dovotina na lilikun ma ra ngenge na gigi,
Ba i kap ra vuai na uma.

127

*A pite varpa tadav God tago ia ra tena pait ra
boina*

A kakailai na nitutua; kai Solomon.

¹ Ona ra Luluai pa i vatur ra pal,
Diat dia papait dia papalum vakuku tana;
Ona ra Luluai pa i balaure ra pia na pal,
Ra monamono i mono vakuku.

² A magit vakuku pire vavat, ba ava tut ra malana
ikilik ma ba ava ki vavuan ta ra marum,
Ma ba ava en ra nian ba i ga tup avat ra papalum
ure;
Tago i tabar kana lavur vakak ba dia diadiop.

³ Ea, ra Luluai i tul tar ra umana bul tutana;
A vuai ra tatal na bul i da ra vapuak.

⁴ A umana bul di kava diat ba ra tavu i diat dia
ongor boko,
Dia da ra umana pu ta ra lima i ra tena ongor.

⁵ I ti doan nam ra tutana ba kana popopoi i buka
 ma diat;
 Pa na vavirvir,
 Ba dia pirpir ma kana umana ebar ta ra matan-
 iolo.

128

A balbali ure ra tinorom tai ra Luluai

A kakailai na nitutua.

¹ Diat par dia ru ra Luluai dia ti doan tikatikai,
 Nina diat dia murmur kana lavur nga.

² Tago una en ra magit i vuna ta ra papalum na
 limam;

Una ti doan, ma una ki mamal.

³ Kaum taulai i ki ara iat ra kubam, ma na da ra
 davai na vain i manga vuai;

A lavur natum kikel kaum vuvuvung na nian dia
 da ra lavur boro na vudu.

⁴ Ea, damana na ti doan nam ra tutana
 Ba i ru ra Luluai.

⁵ Ra Luluai na vadoane u maro Sion,
 Ma una gire ra nidoan kai ra gunan Ierusalem ta
 ra lavur bungbung u laun tana ati ra pia.

⁶ Maia, una gire ra umana bul mur tam, a umana
 tubum.

A malmal na ki pire Israel.

129

A niaring upi ra Luluai na tur bat ra umana ebar kal Israel

A kakailai na nitutua.

¹ Gori Israel na biti dari:

Di ga vakavakaina milate iau papa ra kilala iau
ga bul boko tana;

² Di ga vakavakaina milate iau papa ra kilala iau
ga bul boko tana;

Ma pa dia ga uvia pa iau.

³ A umana tena niipuk dia ga ipipuk ra tamurugu;
Dia ga pait ra umana lolovina nga na ipipuk tana.

⁴ Ra Luluai a tena takodo,
I poko kutu varbaiane ra vivi umana tena
varpam.

⁵ Boina ba diat a vavirvir, ma da pukue vatalil
diat,

Diat par dia milikuane Sion.

⁶ Boina ba diat a da ra vura ta ra ul a pal,
I makuk ba pa i pupu boko;

⁷ Ma ra tena nidodoko pa i vatur ia ma ra limana,
Ma nina i vivi pa i vung ia ta ra bongobongono.

⁸ Diat bula dia vana pakit pa dia biti:
A varvadoan kai ra Luluai na ki ta vavat;
Ave tata vadoane avat ta ra iang i ra Luluai.

130

A niaring upi ra maramaravut

A kakailai na nitutua. kai ra

¹ Luluai, iau kail u mara ra maluluvinana iat.

² Luluai, una torom tagu;

Boina ba ra talingam na valongore

Ra nilaigu ba iau lul vovo pa u.

³ Luluai, ba u nuk vakilang vake ra lavur
varpam,

Luluai, ia na tur?

⁴ Ma ga u, a tena pupupun vuai u,
Upi da ru u.

⁵ Iau ki pa ra Luluai, a tulungeagu i kiki pa ia;
Ma iau nurnur ta kana tinata.

⁶ A tulungeagu i nuk upi ra Luluai,
I manga nuk upi ia, ma ra monamono pa i manga
nuk upi ra malana.

Maia, a monamono pa i manga nuk upi ra
malana.

⁷ Israel, una nurnur tai ra Luluai;
Tago a bala na varmari i tur pirana,
Ma ra ngala na varvalaun bula.

⁸ Ma ia iat na valaun Israel
Kan kana lavur varpam.

131

A niaring na nurnur ma ra madu na bala

A kakailai na nitutua; kai David.

¹ Luluai, a nuknukigu pa i kolakolo, ma ra matagu
pa i malamala ngala;

Ma pa iau varvakai ma ra umana ngala na magit,
Ba ma ra umana magit dia dekdek piragu.

² A dovot iau tar vabalamat ra tulungeagu, iau tar
vangoa.

Da ra nat na bul ba pa i u mulai i ki bokon ta ra
bongobongo i nana,

Damana ra tulungeagu i ki bokon tagu.

³ Israel, una nurnur tai ra Luluai
Papa gori ma pa na mutu.

132

A pite varpa ure ra pal na lotu

A kakailai na nitutua.

¹ Luluai, una nuk pa mule David
Ure ra lavur mangana i monong ia;

² Ba i ga vavalima tadav ra Luluai,
Ma i ga varvatading pire ra Ngala Kakit kai Iakob
dari:

³ A dovot, pa ina ruk ra kubagu,
Ma pa ina diop ta kaugu vava;

⁴ A matagu pa na pula,
Ma ra pilpil na matagu pa na mata vava,

⁵ Tuk tar ta ra bung ba ina gire tadav ta kiki upi
kai ra Luluai,
Ma tadav ta pal ba ra Ngala Kakit kai Iakob na ki
ie.

⁶ Ea, da ga valongore ta ra gunan Eprata,
Da ga tikan tadav ia ta ra langun lar.

⁷ Dat a ruk ta kana palpal,
Dat a va timtimum pire ra ruarua na kauna.

⁸ Luluai, una tut, una ruk ra kubam,
Amur ma kaum dekdek na bok.

⁹ Boina ba kaum umana tena tinabar diat a
vavauluvai ma ra mangamangana takodo.
Ma boina ba kaum umana tena lotu diat a kukula
ma ra gugu.

¹⁰ Koko una okole vue nina u ga ku ia,
Ure David kaum tultul.

¹¹ Ra Luluai i ga vavalima ma ra dovot ure David,
Pa na nur vue, dari:
Ina vaki tikai ta ra umana bul mur tam ta kaum
kiki na king.

¹² Ona ra umana natum dia toratorom ta kaugu
kunubu,
Ma ta kaugu tinata ba ina vateten tar ia ta diat,

A umana natu i diat diat a kabila ki vatikai ta
kaum kiki na king.

¹³ Tago ra Luluai i tar pilak pa Sion;
I mainge ba na ki tana.

¹⁴ Go ra gunan ina ngo vatikai tana;
Ina kiki ati, tago iau tar mainge.

¹⁵ Ina tata vadoane tuna ra ana nian,
Ina tabar yamaur ra lavur luveana tana ma ra
magit.

¹⁶ Ina vavauluve bula ra umana tena tinabar tana
ma ra varvalaun,
Ma kana lavur tena lotu diat a kukukula ma ra
gugu.

¹⁷ Abara tika na ram u David na ing rikai,
Iau tar vaninare tika na lamp ure nina iau ga ku
ia.

¹⁸ Ina vavauluve kana lavur ebar ma ra vavirvir,
Ma ta ra uluna iat a kere na king na bagabagele.

133

A pite varpa ure ra varmari vargil

A kakailai na nitutua; kai David.

¹ Ea, i boina ma i vakak
Ba ra umana barturana dia ki varurung bulu!

² I da ra ngatngat na varku ta ra ula,
I alalir ta ra kabe,
Maia, ra kabe i Aron iat,

Ma i alalir tar ta ra inoa i kana mal.

³ I da ra mavoko ta ra luana Kermon,
I bura taun ra lualuana Sion;
Tago ra Luluai i tul tar ra nidoan abara,
Maia, ra nilaun iat, ma pa na mutu.

134

A nioro upi ra pite varpa pire God

A kakailai na nitutua.

¹ Ea, avat a pite pa ra Luluai, avat par a umana tultul kai ra Luluai,

Avat ba ava tur ta ra kuba i ra Luluai ta ra marum.

² Avat a tulue vaarike ra lima i vavat urama upi ra pal tabu,

Ma avat a pite pa ra Luluai.

³ Ra Luluai na tata vadoane avat maro Sion, Maia pa, nina ba i ga pait ra bala na bakut ma ra rakarakan a gunagunan bula.

135

A kakailai na pite varpa

¹ Avat a pite pa ra Luluai.

Avat a pite pa ra iang i ra Luluai;

Avat a pite pa ia, avat a umana tultul kai ra Luluai.

² Avat ba ava tur ta ra kuba i ra Luluai, Ta ra bala na gunan ta ra kuba i kada God,

³ Avat a pite pa ra Luluai, tago ra Luluai a tena varmari;

Avat a kakailai na pite varpa tadav ra. iangina, tago i vakak nam.

⁴ Tago ra Luluai i tar pilak pa Iakob upi kana, Ma Israel upi kana tiniba. a ngatngatina.

⁵ Tago iau nunure ba ra Luluai i ngala, Ma ba kada Luluai i lia ta ra lavur god.

⁶ A magit par ra Luluai i ga mainge na pait ia, i tar pait ia ka,

Arama ra bala na bakut ma ati ra pia. ta ra ta ma ta ra lavur marumian par.

7 I vatubang ra vual ta ra lavur ngu na rakarakan
a gunaganan,
I tul tar ra meme upi na palapala ia, ma ba dir a
varait ma ra bata,
I tul vairop vue ra vuvu kan kana lavur vuvu-
vung.

8 Nina i ga ubu doko ra umana luaina bul ta ra
gunan Aigipto,
A luaina bul kai ra tarai, ma ra luaina nat na
vavaguai.

9 I ga tul tar ra umana vakilang ma ra lavur magit
na kinaian livuan tam Aigipto,
Pire Parao ma pire kana lavur tultul.

10 I ga ubu vue mangoro na vuna gunan,
Ma i ga ubu doko ra ivu ngala na king,

11 Sikon ra king kai ra tarai Amor,
Ma Og ra king Basan,

Ma ra lavur kiki na varkurai par Kanaan;

12 Ma i ga tul tar kadia gunan upi ra tiniba,
A tiniba kai Israel kana tarai.

13 Luluai, a iangim i tur tukum,
Ma di nuk uraure, Luluai, ta ra lavur taun tarai
namur.

14 Tago ra Luluai na kure kana tarai,
Ma na pukue ra nuknukina ure kana lavur tultul.

15 A umana tabataba kai ra lavur
Tematana di ga pait diat ma ra silva ma ra goled.,
A tarai ka dia ga pait diat.

16 Dia vung ra ngie i diat, ma pa dia tata;
A kiau na mata i diat, ma pa dia gigira;

17 A talinga i diat, ma pa dia valavalongor;

Ma pa ta vuvu ta ra ngie i diat.

¹⁸ Diat dia pait diat diat a varogop boko ma diat,
Maia, diat par tikatikai dia nurnur ta diat.

¹⁹ Avat ta ra kuba i Israel, avat a pite pa ra Luluai;

Avat ta ra kuba i Aron, avat a pite pa ra Luluai;

²⁰ Avat ta ra kuba i Levi, avat a pite pa ra Luluai;

Avat ba ava ru ra Luluai, avat a pite pa ra Luluai.

²¹ Da pite pa ra Luluai ta ra gunan Sion,

Nina i ki Ierusalem.

Avat a pite pa ra Luluai.

136

A kakailai na pite varpa

¹ Avat a tul tar ra pite varpa tai ra Luluai tago ia
ra tena varmari;

Tago kana varmari i tur tukum.

² Avat a tul tar ra pite varpa tai ra God kai ra lavur
god;

Tago kana varmari i tur tukum.

³ Avat a tul tar ra pite varpa tadav ra Luluai kai
ra lavur luluai;

Tago kana varmari i tur tukum.

⁴ Tadav nina i pait ra lavur magit na kinaian ba
pa ta na mulai i pait ia;

Tago kana varmari i tur tukum.

⁵ Tadav nina i ga vaki ra bala na bakut ma ra
kabinana;

Tago kana varmari i tur tukum.

⁶ Tadav nina i ga vaki vaarike ra gunan upi na ki
ak ta ra polo;

Tago kana varmari i tur tukum.

- 7 Tadav nina i ga vaki ra umana ngala na kapa;
Tago kana varmari i tur tukum.
- 8 A matana keake upi na varkurai ba i keake;
Tago kana varmari i tur tukum.
- 9 A gai ma ra lavur tagul upi diat a varkurai ta ra
marum;
Tago kana varmari i tur tukum.
- 10 Tadav nina i ga ubu Aigipto ta ra luaina natu i
diat,
Tago kana varmari i tur tukum;
- 11 Ma i ga agure vairop Israel kan diat,
Tago kana varmari i tur tukum;
- 12 Ma ra dekdek na limana, ma ra limana ba i
tultulue vaarike;
Tago kana varmari i tur tukum.
- 13 Tadav nina i ga tibe varbaiane ra Ta Meme,
Tago kana varmari i tur tukum;
- 14 Ma i ga agure vabolo Israel livuan tana,
Tago kana varmari i tur tukum;
- 15 Ma i ga vue pukue vue Parao ma kana kor na
tarai ta ra Ta Meme;
Tago kana varmari i tur tukum.
- 16 Tadav nina i ga agure vabolo ra taraina ta ra
bil;
Tago kana varmari i tur tukum.
- 17 Tadav nina i ga ubu ra ura ngala na king,
Tago kana varmari i tur tukum;
- 18 Ma i ga doko ra ura rangrang na king,
Tago kana varmari i tur.tukum;
- 19 Sikon ra king kai ra tarai Amor,
Tago kana varmari i tur tukum;
- 20 Ma Og ra king Basan,

Tago kana varmari i tur tukum;
²¹ Ma i ga tul tar kadia gunan upi ra tiniba,
 Tago kana varmari i tur tukum;
²² Maia, a tiniba kai Israel kana tultul;
 Tago kana varmari i tur tukum.

²³ I tar nuk pa dat ba da ga ki na malari,
 Tago kana varmari i tur tukum;
²⁴ Ma i ga pala vue dat kan kada lavur ebar;
 Tago kana varmari i tur tukum.
²⁵ I tul tar ra nian ai ra lavur mangana laun;
 Tago kana varmari i tur tukum.
²⁶ Avat a tul tar ra pite varpa tadav God i ki ra bala
 na bakut;
 Tago kana varmari i tur tukum.

137

*A umana tinangi kai ra tarai Israel ba dia ki na
 vaira ta ra enana gunan*

¹ Ave ga ki ta ra papar a tava alir Babilon,
 Ave ga kiki, maia, ave ga tangtangi,
 Ba ave ga nuk pa Sion.
² Ave ga vakaite kaveve umana pagol
 Ta ra umana iara i tur tana.
³ Tago diat dia ga ben vavilavilau avet dia ga
 mainge ra umana kakailai ta vevet,
 Ma diat dia vakavakaina avet dia ga mainge ba
 avet a gugu, ma dia ga biti:
 Avat a kakaile ta umana kakailai Sion ta vevet.
⁴ Avet a kaile davatane ra kakailai kai ra Luluai
 Ta ra gunan na vaira?
⁵ Tumua iau valubane u, Ierusalem,
 Boina ba na li ka ra limagu tuna;

⁶ Ona pa iau nuk pa u,
Boina ba ra kameagu na ki petep ta ra ul a
ngiegu;
Ona pa iau manga mainge Ierusalem
Ta ra lavur magit iau gugu ta diat.

⁷ Luluai, una nuk pa ra bung u Ierusalem,
Ure ra umana natu i Edom,
Nina dia ga biti: Re vue, re vue,
Maia, na tuk tar ta ra vunapaina.

⁸ U natu i Babilon, u a tena varli,
Na ti doan nina ba i bali ia tam
Ra magit u ga pait ia ta vevet.

⁹ Na ti doan nina ba na puak pa kaum umana
kuramana,
Ma na rapue diat ta ra vat ki.

138

A niaring na pite varpa

Kai David.

¹ Ina pite pa u ma ra balagu par;
Ta ra luaina mata i ra lavur god ina kakailai na
pite varpa piam.

² Ina lotu tadav kaum pal tabu,
Ma ina tul tar ra pite varpa ta ra iangim, upi ina
bali kaum varmari ma kaum dovotina me;
Tago u tar vangala kaum tinata ma i ngala ta dir
ma ra iangim par.

³ Ta nam ra bung ba iau ga kakail, u ga torom
tagu,
U ga tabar maravut ra balagu ma ra niongor.

⁴ A lavur king par ta ra rakarakan a gunagunan
diat a pite pa u, Luluai,

Ba dia valongore ra tinata na ngiem.

⁵ Maia, diat a kakailai ure ra lavur mangaman-
gana kai ra Luluai;

Tago ra minamar kai ra Luluai i ngala.

⁶ Ma a dovotina ra Luluai i ngala tuna, ma i nuk
pa ka ra umana ikilik,

Ma i nunure diat a umana malamala luluai ba dia
ki vailik.

⁷ Ma ba iau vanavana livuan ta ra purpuruan,
una ga valagar pa iau;

Una ga tulue vaarike ra limam upi una tur bat ra
kulot kai kaugu lavur ebar,

Ma ra limam tuna na valaun iau.

⁸ Ra Luluai na pait ot pa ra magit ba na topa iau;

Kaum varmari, Luluai, i tur tukum;

Koko una vung vue ra lavur kau i ra limam iat.

139

A kabinana ma ra varmari kai God i ot

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

¹ Luluai, u tar pepeng ta ra balagu, ma u tar
matoto tagu.

² U nunure ba iau ki, ma ba iau tur;

U matoto ta ra nuknukigu ba iau ki vavailik.

³ U tar gire valar pa kaugu vinavana ma kaugu
nidiop,

Ma u tar vinar ta kaugu lavur mangamangana.

⁴ Tago pa ta kopono tinata ta ra ngiegu,

Ba pa u nunure rit ia, u Luluai.

⁵ U ki na lua, ma u ki namur tagu,

Ma ra limam i vatur vake iau.

⁶ A kabinana dari i ti enana tuna piragu,
I ti akit, ma i dekdek upi ina matoto tana.

⁷ Ina vana uve kan ra Tulungeam?

Ma ina lop uve upi koko ina gire ra matam?

⁸ Ba iau tutua urama ra bala na bakut, u ki ie;
Ba ina mal kaugu ta vava ta ra ruarua na tulun-
gen, ea, u ki bula abara.

⁹ Ba iau alalir ma ra bebea i ra lar,
Ma ba ina ki ta ra langun na ta aro iat;

¹⁰ Abara bula a limam na ben iau,
Ma ra limam tuna na vatur vake iau.

¹¹ Ba iau biti: A dovot, kan ra bobotoi na nonoe
bat iau,

Ma kan ra kapa kikil iau na marum uka;

¹² Ra bobotoi iat pa i noe bat iau tam,

Ma ra marum i pupua da ra keake;

A bobotoi ma ra kapa dir par dir varogop piram.

¹³ Tago u iat u ga mal pa ra balagu,
U ga pakan guve iau ta ra bala i nagu.

¹⁴ Ina pite pa u tago u ti enana kakit,
Ma kaum lavur papalum dia enana muka;
Ma ra balagu i nunure bulu.

¹⁵ A urugu pa i tur ivai kan u

Ba di mal vapidik iau,

Ma ba di alur kapi iau ara iat ra bala na pia.

¹⁶ A matam i tar gire ra pakagu ba pa i ko boko;
Ma di ga tar tumu ra lavur bung par ta kaum buk,
Maia, a lavur bung di ga kubu diat,
Ba pa ta na boko ta diat i ga vana rikai.

¹⁷ God, kaum lavur nuknuk dia ngatngat piragu,
Dia vurot muka.

18 Gala ina to diat, gala na tup ia ma ra veo pata;
Ba iau tavangun iau ki boko piram.

19 God, boina ba una ubu ra umana tena varpam!
I boina avat a vana kan iau, avat a umana tena
vardodoko.

20 Tago dia tut na varpam ure u,
Ma kaum lavur ebar dia vatang ra iangim.

21 Luluai, pa iau milmilikuane vang diat dia
milikuane u?
Ma pa i takunuan ra balagu bar ure diat dia tut
na varpam ure u?

22 Iau milikuane diat ma ra milmilikan tuna;
Ave ki na ebar ma diat.

23 God, una pepeng ta ra balagu, ma una matoto
ta ra nuknukigu;
Una valar pa iau, ma una matoto ta kaugu lavur
ninunuk;

24 Ma una gire ba ta kaina mangamangana tagu,
Ma una ben iau ta ra nga na nilaun tukum.

140

A niaring upi ra varbalaurai

Kai nina i lue ra kakailai; a kakailai kai David.

1 Luluai, una valaun iau kan ra kaina tarai;
Una vaale bat iau kan ra umana tena vinarubu;

2 A bala i diat i nuk upi ra varpam,
Ta ra bungbung par dia varvargat upi ra
vinarubu.

3 Dia tar vamangi ra karama i diat upi na da ra
karama i ra vui;
A taring da kai ra varkarat na vui i ki ta ra vavai
na bul na ngie i diat. Sela.

⁴ Luluai, una balaure bat iau kan ra lima i ra tena varpam,

Una vaale bat iau kan ra tena vakavakaina;
Nina dir mainge ba dir a vabura iau ta kaubu vinavana.

⁵ Diat i kolakolo ra nuknuk i diat dia tar kapi ive ra kun ure iau, ma dia tar vung ive ra palai;
Dia tar vuare ra ubene ta ra papar a nga;
Dia tar vung ra ben ure iau. Sela.

⁶ Iau ga biti tai ra Luluai: U kaugu God;
Luluai, una valongore kaugu lavur nilul vovo.

⁷ Luluai, God, kaugu dekdek na valavalaun,
U tar turup ra ulugu ta ra bung na vinarubu.

⁸ Luluai, koko una tul tar ra magit dia mainge ta ra umana tena varpam;
Koko una maravut ra kaina nuknuk i diat. Sela.

⁹ Ba diat dia kobot upi iau dia tonatonok,
Boina ba kadia kaina tinata na tup diat iat mulai.

¹⁰ Boina ba ra lakit na iap na bura taun diat da ra bata;

Boina ba da vue tar diat ta ra iap,
Ma ta ra ngala na tung, upi koko diat a tutua irop mulai.

¹¹ A tena varvul pa na ki bulu ta ra rakarakan a gunagunan,
Ma ra kaina na rovoi upi ra tena vakavakaina upi na virua.

¹² Iau nunure ba ra Luluai na maravut diat dia ki na malari,

Ma na pait ra magit i takodo pire ra luveana.

¹³ A dovotina ra umana tena takodo diat a pite pa ra iangim;

Ma diat i dovot ra bala i diat diat a ki ta ra luaina
matam.

141

A niaring ta ra marum

A kakailai kai David.

¹ Luluai, iau tar kail u; una mai lulut;

Una valongore ra nilaigu ba iau kail u.

² Kaugu niaring na tubang rikai piram da ra mi
na lotu,

Ma ba iau vatur ra limagu urama na da ra tinabar
di tun tar ia ta ra ravian.

³ Luluai, una vaki tika na monamono pire ra
ngiegu,

Una balaure bat ra matakilalatina.

⁴ Koko ra balagu na lingan upi ta kaina magit,

Upi koko na varvakai ma ra umana bilak na
mangamangana,

Varurung ma ra umana tena pait ra kaina;

Ma koko ina ian ta ra adia magit i kalami.

⁵ Ba ra tena takodo i virit iau, a varmari nam;

Ma ba i pit iau, a varku nam ta ra ulugu;

Koko ra ulugu na kamale;

Ma pa ina ngo ma ra niaring ure kadia kaina
mangamangana.

⁶ Tumu di vue vaba kadia umana tena varkurai
ta ra papar a ar,

Diat a kapupi kaugu lavur tinata, tago dia kalami.

⁷ Da tikai i mumut, ma i kita davai ra pia,

Damana ra uru i diat na va vurvurbit ta ra ngie i
ra ruarua na tulungen.

⁸ Tago iau lingalingan up u, Luluai God;

Iau rivarivan tam; koko una nur vue iau pi ina virua.

⁹ Una balaure bat iau ta ra kun di ga kapi ia ure iau,

Ma ta ra ben kai ra umana tena pait ra kaina.

¹⁰ Boina ba ra umana tena varpiam diat a bura tikatikai ta kana ubene iat,

Ma iau, ina pila ka ta diat.

142

A niaring upi ra maramaravut

A mari na kakailai kai David, ba i ga ki ta ra babang; a niaring.

¹ Iau manga kail tadav ra Luluai;

Iau lul vovo ra Luluai ma ra nilaigu.

² Iau rada kaugu nginarao ta ra luaina matana,

Iau vaarike kaugu purpuruan pirana.

³ Ba ra tulungeagu i matmat ika tagu, u nunure kaugu nga;

A tarai dia ga kapi ive ra kun ta nam ra nga ba ina vanavana tana.

⁴ Una gire ra papar a limagu tuna, tago pa ta na piragu ba na kapupi iau;

Pa ta gunan na bakbakit mulai ure iau, pa ta na i mari iau.

⁵ Iau tangi tadav u, Luluai;

Iau biti dari: U kaugu rivarivan

Ma kaugu tiniba ta ra gunan kai ra umana launa.

⁶ Una kapupi kaugu tinangi, tago iau bilua tuna.

Una valangalanga iau kan diat dia vakavakaina iau, tago dia lia ma ra niongor tagu.

⁷ Una pala vue iau ta ra pal na banubat,

Upi ina tul tar ra pite varpa ta ra iangim;
A umana tena takodo diat a tur kikil boko iau,
Tago una ga mari maravut iau.

143

A niaring upi ra maramaravut

A kakailai kai David.

¹ Una valongore kaugu niaring, Luluai; una nuk
pa kaugu lavur nilul vovo;

Una torom tagu, tago i dovot ma i takodo ra
maukuam.

² Ma koko u varvarkurai ure kaum tultul,
Tago pa ta na ta diat dia ki ra pia na takodo ta ra
luaina matam.

³ Tago ra ebar i korot vakavakaina iau,
I tar rapue iau ura ra pia;
I tar vaki iau ta ra gunan i bobotoi, da diat dia tar
mat amana.

⁴ Kari ra tulungeagu i matmat,
A nuknukigu i burut muka.

⁵ Iau nuk pa mule ra umana bung amana,
Iau nununuk ta kaum lavur mangamangana,
Iau nununuk ta ra kau i ra limam.

⁶ Iau tulue vaarike ra ura limagu piram;
A tulungeagu i mar up u da ra pia i mage. Sela.

⁷ Luluai, una pampam ma una torom tagu; a
tulungeagu i tar bilua.

Koko una ive ra matam kan iau;
Kan ina varogop ma diat dia kuba ta ra Tung.

⁸ Na malana una tabar vamaur iau ma kaum
varmari,
Tago iau rivarivan piram.

Una vaminana iau ta ra nga ba ina vanavana
tana;

Tago ra tulungeagu i nuk up u.

⁹ Luluai, una valangalanga iau kan kaugu lavur
ebar;

Iau vilau piram upi ina ki bakit tam.

¹⁰ Una vateten iau, upi ina pait ra nuknukim; tago
u kaugu God;

A bo na Tulungeam na lue rap iau ta ra nga i
tamataman.

¹¹ Una valagar iau, Luluai, ure ra iangim;

Una ben vairop iau kan ra purpuruan, ta kaum
mangamangana takodo.

¹² Ma una vmutue kaugu umana ebar ta kaum
ngala na varmari,

Ma una nila vue diat dia vakadik iau;

Tago iau kaum tultul.

144

Ra King i pite pa God ure ra niuvia

Kai David.

¹ Da pite pa ra Luluai kaugu vat i ta;

I tovo tar ra vinarubu ta ra limagu,

Ma ra vartaliur ta ra kaka na limagu.

² Ra Luluai ia kaugu varmari ma kaugu dekdek
na pal na bakbakit,

Kaugu dekdek na pal i manga tuluai urama, ma
kaugu tena valaun;

Kaugu ramravit, ma nina iau nurnur tana;

Nina i vamadudur pa kaugu tarai tagu.

³ Luluai, ava ra tarai upi una nuk pa diat?

Ba ra umana natu i ra tarai upi una torom ta diat?

⁴ A tarai dia varogop ma ra magit vakuku;

Kadia kini ati ra pia i da ra malur i papaniai.

⁵ Luluai, una lele ra bakut, ma una kuba;

Una tuk ra umana luana, ma diat a mi.

⁶ Una pala ra meme, ma una korot varbabaiane diat;

Una tulue vaarike kaum lavur pu, ma una uvia pa diat.

⁷ Una tulue vaba ra limam marama;

Una valaun iau, ma una al vairop iau ta ra ngala na tava;

Kan ra lima i ra umana vaira,

⁸ Nina dia tatike ra tinata vakuku,

Ma kadia vavalima a vavalima vavaongo.

⁹ Ina kaile ra kalamana kakailai tadav u, God;

Ina ubu ra pagol ba a vinun na vinau tana, ma ina kakailai na pite varpa piam.

¹⁰ I tul tar ra niuvia ta ra umana king;

I valaun David kana tultul kan ra pakat na vinarubu.

¹¹ Una valaun iau, ma una valangalanga iau kan ra lima i ra umana vaira,

Nina dia tatike ra tinata vakuku,

Ma kadia vavalima a vavalima vavaongo.

¹² Boina ba ra umana natu i dat, a umana barmana, diat a da ra umana kuluban;

Ma kada umana bul vavina diat a da ra umana vat na ngu na pal, di mut mal diat upi diat a topa ra pal na king;

¹³ Boina ba dat a vung rede ta ra lavur mangana tabarikik,

Ma ra umana sip ta kada umana gunan diat a kava vue ra umana arip na marmar ma ra umana vinvinun na arip na marmar;

¹⁴ Boina ba na ngala ra magit kada umana bulumakau dia puak ia,

Ba pa ta kamara, ma pa ta vinarubu,

Ma pa ta tinangi ta ra bala na gunan.

¹⁵ I ti doan nam ra tarai ba dia ki mamal dari;

Maia, i ti doan ra tarai ba ra Luluai kadia God.

145

A kakailai na pite varpa

A kakailai na pite varpa; kai David.

¹ Ina tata vangala pa u, kaugu God, ra King;

Ma ina pite pa ra iangim ma pa na mutu.

² Ta ra bungbung par ina pite pa u,

Ma ina pite vatikene pa ra iangim.

³ Ra Luluai i ngala, ma i kat tuna ba na ngala ra pite varpa pirana,

Ma i dekdek upi da nunure ot pa kana ngala na kini.

⁴ Tika na taun tarai na manane kaum lavur papalum ta ra mata i ta ra tikai,

Ma na varvai ure ra lavur dekdek na magit u ga pait ia.

⁵ Ina nununuk ure kaum potar na minamar ma kaum ngala na kini;

Ma ure kaum lavur enana papalum.

⁶ Ma ra tarai diat a tatata ure kaum lavur enana mangamangana ba dia burut i tana,

Ma ina varvarvai ure kaum lavur ngala na papalum.

⁷ Diat a tatata ka ure kaum ngala na varmari,
Na taorong kadia kakailai ure ra takodo na maukuam.

⁸ Ra Luluai a tena varmari, i buka ma ra varmari;
Pa i kankan lulut. ma i peal kana varmari ta.

⁹ Ra Luluai i mari ra lavur magit par;
Ma kana bala na varmari i tadatadav ra lavur mangana i ga vaki diat.

¹⁰ A lavur mangana ba u ga vaki diat diat a tul tar
ra pite varpa piram, Luluai;

Ma kaum lavur tena lotu diat a manane u.

¹¹ Diat a tata ure ra minamar i kaum varkurai,
Ma diat a pirpir ure ra ongorim;

¹² Upi diat a vaarike tar kana lavur enana mangamangana ta ra tarai,

Ma ra enana minamar i kana varkurai.

¹³ Kaum varkurai a varkurai ba na tur vaticai ma pa na mutu,

Ma kaum varkurai na tur vaticai pire ra lavur taun tarai.

¹⁴ Ra Luluai i tukatukal diat par dia papait na bura,

Ma i vatut diat ba dia ki ma ra tinabun.

¹⁵ A lavur mangana dia ki pa u,

Ma u tabatabar diat ma ra adia magit ta ra e ba i topa ia.

¹⁶ U pala ra limam,

Ma u tabar vamaur ra lavur launa mangana ma kaum varmari.

17 Ra Luluai i dovot ta kana lavur mangamangana,

Ma i varmari ta kana lavur papalum.

18 Ra Luluai i ki ravie diat par dia kail ia,
I ki ravie diat par dia kail ia ma ra dovotina.

19 Na pait ot pa ra mamainga kadiat dia ru ia,
Ma na valongore bula kadia kinail, ma na valaun diat.

20 Ra Luluai na vale bat diat par dia mari ia,
Ma ra umana tena varpam, na nila vue ke diat par.

21 A ngiegu na vaarike ra pite varpa tadav ra Luluai,

Ma boina ba ra lavur mangana i laun diat a pite pa ra lia na ingina ma pa na mutu.

146

A pite varpa tadav God ra Tena Valaun

1 Avat a pite pa ra Luluai.

A tulungeagu, una pite pa ra Luluai.

2 Ba iau laun boko ina pite pa ra Luluai;
Ina kakailai na pite varpa tadav kaugu
God ba iau ki ati ra pia boko.

3 Koko avat a nurnur ta ra umana luluai,
Ma koko avat a nurnur ta ra tarai, tago pa i tale diat ra varvalaun.

4 A tulungea i diat i irop, ma dia lilikun mulai tadav ra pia,
Ta nam ra bung a nuknuk i diat i panie.

5 Nina ba ra God kai Iakob i maravut ia i ti doan,

Nina ba i ki nunur tai ra Luluai kana God.

⁶ God i ga pait ra bala na bakut ma ra rakarakan
a gunagunan,

A ta ma ra lavur magit ta dital;

I dovot vatikai.

⁷ I pait ra takodo na varkurai ure diat di ki taun
diat,

I tabar diat dia mulmulum ma ra magit na nian;

Ra Luluai i pala vue diat di ga vi diat.

⁸ Ra Luluai i vanana pa ra umana pula,

Ra Luluai i vatvatur diat dia ki ma ra tinabun,

Ra Luluai i mainge ra umana tena takodo.

⁹ Ra Luluai i ki ravie ra umana vaira,

I maravut ra umana nat na ling ma ra umana ua
na vavina;

Ma i vapurpuruan ika ra nga kai ra umana tena
varpam.

¹⁰ Ra Luluai na varkurai pa na mutu;

Sion, kaum God na kure ra lavur taun tarai par.

Avat a pite pa ra Luluai.

147

A pite varpa tadav God Dekdek Muka

¹ Avat a pite pa ra Luluai.

Tago i kat ba da kakailai tadav kada God;

Tago ia ra tena varmari, ma ra pite varpa i topa
ia muka.

² Ra Luluai i vatavua Ierusalem;

I ben varurue ra tarai Israel, diat di ga korot
varbaiane vue diat.

³ I valagar pa diat i takunuan ra bala i diat,

Ma i pulu kadia lavur kinkin.

⁴ I luk valar pa ra lavur tagul,

Ma i vatang valar pa diat par ma ra iang i diat.

⁵ Kada Luluai i ngala tuna, ma i dekdek muka;

Pa ta langun ta kana minatoto.

⁶ Ra Luluai i maravut diat i madu ra bala i diat;

Ma i vaki vaba ra umana tena varpian ura ra pia
iat.

⁷ Avat a kakailai tadav ra Luluai ma ra pite varpa,
Avat a pite pa kada God ma ra pagol;

⁸ Nina i vaki ra umana bakut ta ra maup,

I vaninare ra bata ure ra rakarakan a gunagunan,

Ma i vatavua ra vura ta ra lualuana;

⁹ I tabatabar ra umana leing ma ra adia nian,

Damana bula ra umana nat na kotkot ba dia
tangtangi.

¹⁰ Pa i gugu ta ra dekdek i ra os,

Pa i ga ta ra ngala na kak i ra tarai;

¹¹ I gugu ka ta diat dia ru ia,

Ta diat dia nurnur ta kana varmari.

¹² Ierusalem, una pite pa ra Luluai;

Sion, una pite pa kaum God.

¹³ Tago i tar vapidikat ra lavur okobat ta kaum
umana matakilalat.

I tar vadoane ra umana natum piram.

¹⁴ I tul tar ra malmal ta kaum langlangun,

I tabar vamaur u ma ra kon i manga tubu.

¹⁵ I tulue vaarike kana vartuluai ta ra rakarakan
a gunagunan;

Kana tinata i vutvut tuna.

¹⁶ I tul tar ra bata i pua da ra kabang;

I vue imimire ra mavoko da ra kabu;

17 I vue vaarike kana bata i dekdek da ra umana tagigi na gem;

Na tale to ia ba na tur ba i tulue ra mudian?

18 I tulue vaarike kana tinata, ma i rang vapolo ra ais;

I vatut kana vuvu, ma ra polo i alalir.

19 I ve tar kana tinata tai Iakob,

Kana lavur togotogo ma kana lavur varkurai tai Israel.

20 Pa ta vuna tarai mulai ba i mari ia dari,

Ma ure kana umana varkurai, pa dia ga nunure diat.

Avat a pite pa ra Luluai.

148

A nioro pire ra rakarakan a gunagunan upi na pite pa God

1 Avat a pite pa ra Luluai.

Avat a pite pa ra Luluai arama ra bala na bakt;

Avat a pite pa ia arama liu.

2 Avat par kana lavur angelo, avat a pite pa ia;

Avat kana lavur kor, avat a pite pa ia.

3 Amur a matana keake ma ra gai, amur a pite pa ia;

Avat par a umana tagul ava pupua, avat a pite pa ia.

4 U ra lao arama liu kakit, una pite pa ia,

Damana bula avat ra lavur polo ta ra ul a bakt.

5 Boina ba diat a Pite pa ra iang i ra Luluai,

Tago i ga vartuluai, ma dia ga vana rikai.

6 I tar vatur vapidikat diat upi diat a tur tukum;

I tar pait ra varkurai ba pa na panie.

7 Avat a pite pa ra Luluai mara ra pia,
Avat ra lavur konakonom, ma avat ra lavur
marumian na ta,

8 Ra iap ma ra bata na vatvat, a bata i pua, ma ra
vual,

A ngala na vuvu bula nina ba i pait ot pa kana
tinata,

9 A lualuana ma ra lavur ilil par,
A davai dia vuavuai ma ra lavur gatagal par,

10 A umana leing ma ra lavur vavaguai par,
A umana mangana dia kakao ra pia, ma ra lavur
beo liuliu,

11 A umana king ta ra rakarakan a gunagunan ma
ra lavur tarai par,

A umana luluai ma ra lavur tena varkurai par ati
ra pia,

12 Diat par a umana barmana ma ra umana gara
na vavina,

A umana patuana ma ra umana kuramana;

13 Boina ba diat a pite pa ra iang i ra Luluai;
Tago ia kaka ra iangina i ngala;
Kana minamar i ki akit ta dital ma ra rakarakan
a gunagunan ma ra bala na bakut bula.

14 Ma i tar vangala ra ram u kana tarai,
Ma ra pite varpa kai kana umana tena lotu;
Maia, a tarai Israel iat, a tarai ba dia ki maravai
pirana.

Avat a pite pa ra Luluai.

- ¹ Avat a pite pa ra Luluai.
Avat a kaile ra kalamana kakailai tadav ra Luluai,
Avat a kakailai na pite varpa tadav ia ta ra kivung
kai kana umana tena lotu.
- ² Boina ba Israel na gugu ta nina i ga vaki ia;
Boina ba ra umana natu i Sion diat a ga ta kadia
King.
- ³ Boina ba diat a pite pa ra iangina ma ra mala-
gene;
Boina ba diat a pite pa ia ma ra papar kudu ma
ra ubuubu pagol.
- ⁴ Tago ra Luluai i gugu ta kana tarai;
Na mar diat i madu ra bala i diat ma ra niuvia.
- ⁵ Boina ba ra umana tena lotu diat a ga tuna ta ra
minamar;
Boina ba diat a manga kakailai ona dia va ta kadia
vava.
- ⁶ A pite varpa tuna na arikai ta ra ngie i diat,
Ma ra pakat na vinarubu ba i mangi vartalai na
tur ta ra lima i diat;
- ⁷ Upi diat a pait ra varobo ta ra umana Tematana,
Ma ra balbali ta ra lavur vuna tarai;
- ⁸ Upi diat a vi kadia umana king ma ra umana
vinau na palariam,
Ma kadia lavur luluai ma ra vivi na palariam;
- ⁹ Upi diat a pait ra varkurai ta diat, nina di ga
tumu vake;
Kana umana tena lotu diat a vatur vake ra variru
tana.
Avat a pite pa ra Luluai.

150

Da pite pa ra Luluai

- ¹ Avat a pite pa ra Luluai.

Avat a pite pa God ta kana pal tabu;

Avat a pite pa ia arama ra dekdek na bakut.

² Avat a pite pa ia ure kana lavur dekdek na papalum;

Avat a pite pa ia da i topa kana kini i ngala kakit.

³ Avat a pite pa ia ma ra nilai ra tavur;

Avat a pite pa ia ma ra pagol ma ra ngap.

⁴ Avat a pite pa ia ma ra kudu ma ra malagene;

Avat a pite pa ia ma ra pagol ma ra kaur.

⁵ Avat a pite pa ia ma ra tidir ba i tangi;

Avat a pite pa ia ma ra tutupele ba i tangi mat.

⁶ Boina ba ra lavur mangana i laun diat a pite pa ra Luluai.

Avat a pite pa ra Luluai.

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW
Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS,
London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R.
Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and
Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS
in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy
Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi
Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db